

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Första kammaren.

Nr 13.

Onsdagen den 9 mars f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 113, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1919 (nr 184) om understödsföreningar.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 114, med förslag till förordning om erkända sjukkassor m. m., hänvisades denna proposition, såvitt angick förordningsförslaget, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtanden nr 11 och 12.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsavtal m. m. dels ock i ämnet väckta motioner. *Lagförslag om försäkringsavtal m. m.*

Genom en den 11 januari 1927 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 33, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om försäkringsavtal;
- 2) lag angående införande av lagen om försäkringsavtal;
- 3) lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal;
- 4) lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen;
- 5) lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 6) lag om tillägg i 12 § i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomt-rätt och vattenfallsrätt;
- 7) lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister; samt
- 8) lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkrings-rörelse.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 121 av herr *Boman* och inom andra kammaren nr 182 av herr *Thore*.

I de avgivna motionerna hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om försäkrings-

Lagförslag om
försäkrings-
avtal m. m.
(Forts.)

avtal, att lagen förklarades icke äga tillämpning på sjöförsäkring. För den händelse denna framställning icke skulle bifallas, hade motionärerna yrkat, att det måtte i lagen utsägas, att däri förekommande bestämmelser av tvingande natur icke avsåge sjöförsäkringen, ävensom att lagen skulle för sjöförsäkringens del träda i kraft först från den dag, Konungen så förordnade, för att härigenom möjliggöra, att lagen icke trädde i kraft i Sverige, med mindre den även antoges i de tre övriga nordiska länderna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

1) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat i oförändrat skick antagas av riksdagen, måtte för sin del antaga åtta under punkten införda förslag till lagar i nu ifrågakvarande ämnen;

2) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under 1).

Reservation hade avgivits av herr *Hederstierna*, som med instämmande av herr *Borell* anfört:

»Inom den svenska försäkringskommittén har representanten för sjöförsäkringsväsendet i avgiven reservation gjort framställning om att lagstiftningen om sjöförsäkring måtte såsom nu behandlas som en särskild lagstiftning och icke inarbetas i den övriga försäkringslagstiftningen. Jag anser, att det skulle varit lyckligast, om denna åsikt vunnit beaktande. Då emellertid så icke skett och ett omarbetande av förslaget med iakttagande härav skulle medfört avslag å den nu framlagda propositionen samt ett uppskov på ytterligare ett år, har jag icke velat framställa ett dylikt avslagsyrkande utan endast på detta sätt önskat anteckna min avvikande mening.»

Beträffande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr *Åkerman*: Herr talman! I avseende å föredragningen av första lagutskottets utlåtande nr 14 hemställes:

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten 1 på det sätt, att först föredragas de däri innefattade lagförslagen vart för sig samt därefter utskottets hemställan;

att de lagförslag, som innehålla under särskilda paragrafer upptagna stadganden, må, i den mån så erfordras, föredragas paragrafvis med slutstadgande, där sådant förekommer, ingress och rubrik sist;

att vid behandlingen av den paragraf, om vilken först uppkommer överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådan av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse något av lagförslagen kommer att helt eller delvis återmitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar.

Vad herr *Åkerman* sålunda hemställt bifölls.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag av försäkringsavtal.

1 §.

Denna paragraf lydde:

Denna lag äger tillämpning å avtal, varigenom försäkring meddelas av någon, som driver försäkringsrörelse.

Vad här stadgas äger icke tillämpning å återförsäkring eller försäkring, som meddelas av sjukkassa, ej heller å avtal, som slutes i enlighet med föreskrifterna i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eller i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Herr statsrådet **Thyrén**: Herr greve och talman! Jag ber först att få uttrycka regeringens glädje över att utskottet enhälligt har tillstyrkt denna lika omfattande som välbehöfliga lag.

Det är numera en tjugu år sedan riksdagen själv tog initiativet till lagen. Under denna långa tid har arbetet kommit att läggas på en vida bredare bas, än man då tänkte sig. De fyra nordiska länderna, Sverige, Finland, Norge och Danmark, hava gemensamt arbetat på detta lagverk och lyckligt framkommit till ett samstämmigt resultat. Då det är första gången, som alla de fyra nordiska länderna tillsammans skapat en dylik frukt, förefaller det väl ganska sannolikt, att denna lag för framtiden kan komma att stå såsom en märkessten i alla dessa fyra länders historia, åtminstone om man får hoppas, att den första frukten kommer att efterföljas utav flera andra.

Jag ber vidare att få säga, att jag naturligtvis för min del utan någon invändning accepterar de små ändringar, som utskottet har föreslagit, låt vara, att det kanske på någon punkt — exempelvis beträffande paragraf 39 — skulle kunna råda tvivel om vilken formulering, som är att föredraga.

Emellertid skall jag därutöver be att få säga några ord av mera allmän räckvidd angående en fråga, som under arbetets fortgång har varit ganska omstridd, där visserligen utskottet lyckligtvis nu står enhälligt i sak, men där i alla fall meningarna, såsom man finner utav väckta motioner, alljämt äro något delade. Jag syftar på det utav ålder reglerade sjöförsäkringsinstitutets indragande uti detta nya, omfattande institut. Det har upprepade gånger sagts, att detta indragande i denna nya lag av sjöförsäkringen, som nu har sin plats i en annan lag och sedan gammalt är reglerad, är ett utslag utav en generaliseringslusta, som i själva verket bakom sig endast har ett teoretiskt intresse men som icke tar hänsyn till praktiska förhållanden. Jag vill för min del icke bestrida, att man i modern lagstiftning nog här och där kan finna utslag utav en sådan teoretisk lust att generalisera. Men man bör icke förhastas sig att så döma. Denna strävan att generalisera i vår tid kan ofta nog ha en mycket utpräglad praktisk grund. Vi höra och se alla litet överallt, framför allt i pressen, dessa ständiga klagomål, att den nuvarande tiden åstadkommer en »massproduktion» utav lagar. Det talas om »lagstiftningsraseriet» o. s. v., men man märker mycket sällan, att dessa klagande ha gjort klart för sig, att »raseriet» i själva verket är ett nödvändigt följdfeomen utav samhällets starka utveckling, av dess allt större komplexitet. Mycket goda skolexempel härpå kan man finna just i denna lag. För hundra år sedan fanns icke något sådant som livförsäkring t. ex. Nu är livförsäkringen ett enormt omfattande och viktigt, ständigt växande institut, och det är inte fråga om, att icke det vore ett fatalt misstag att fortfarande underlåta att reglera den. Vilja vi vända tillbaka till vad man kallar fädernas enkla lagstiftning, få vi först vända tillbaka till fädernas enkla samhälle, vilket icke är så lätt.

Jag tror således, att man här bör vara mycket försiktig. När man är nödsaknad att göra lagstiftningen mer och mer komplicerad i avseende å stoffet och därigenom får ett ständigt växande antal lagar, bör man till gengäld göra

Lagförslag om
försäkrings-
avtal m. m.

(Forts.)

Lagförslag om
försäkrings-
avtal m. m.
(Forts.)

sitt yttersta för att förenkla överallt, där förenkling är möjlig. Likartade ting böra därför i lagen såvitt möjligt behandlas lika; endast i mycket trängande fall bör man tillåta sig undantag härifrån. Det är redan dessförutan svårt nog i våra dagar för *en* människa, för en domare, att behärska hela rättsområdet, och värre blir det, om det ständigt skall komma nya lagar, där man inte gjort sig mödan att utsöndra sådana element, som de ha gemensamma med andra lagar. Om man t. ex. för en mängd olika slag av försäkringar har en mängd försäkringslagar och inte gör sig mödan att bryta ut de gemensamma faktorerna utan låter alla frågorna regleras på var sitt vis i var sin lag, blir det uppenbarligen ett mångdubbelt besvär för den domare, som skall sätta sig in i detta virrvarr av bestämmelser. Om jag får uttrycka mig så, står alltså presumptionen på detta område alltid för att man bör bryta ut lika och gemensamma faktorer, och det bör finnas starka och bestämda praktiska skäl för att man skall låta t. ex. sjöförsäkringen ha sina regler, livförsäkringen ha sina regler o. s. v.

Nu har efter mitt omdöme kommittén gjort sig mycket ingående besvär med att i den delen träffa det rätta. Den har inte alldeles ensidigt generaliserat, den har lämnat en viss marginal åt olikheten även för sjöförsäkringen, och sådana förändringar ha även skett i sista hand i regeringsförslaget, som var och en har märkt, vilken närmare studerat förslaget.

Jag tror för min del, att det riktiga är rätt väl träffat, och framför allt vill jag säga, att den omständigheten, att det har inträffat en lagändring, som ställer försäkringsbolagens kunder förmånligare än förut, svårigen kan betyda, att dessa bolag, i konkurrensen med främmande bolag, vilkas lagstiftning ger mindre förmåner åt kunderna, skulle stå sämre än förut. Det borde väl snarast åtminstone i längden verka alldeles motsatt.

Jag ber därför att få uttala den förhoppningen, att kammaren på denna punkt skall följa utskottet och taga lagen enhetlig, såsom regeringen föreslagit.

Herr **Boman**: Herr greve och talman! Då jag motionerat i den föreliggande frågan, må det tillåtas mig att yttra några ord.

I det föreliggande lagutskottsbetänkandet förordas i stort sett oförändrat antagande av den kungl. propositionen om försäkringsavtal och avstyrkes den av mig väckta motionen om i första rummet utbrytande av bestämmelserna om sjöförsäkringen och dessas överförande till sjölagen, på sätt som inom försäkringslagstiftningskommittén redan av den inom sjöförsäkringen speciellt sakkunnige påyrkats. Redan detta, att kommittén och sedan propositionen emot den speciellt sakkunnige i denna lag intagit även sjöförsäkringen, finner jag anmärkningsvärt, då förhållandena på sjöförsäkringens område äro så väsentligt olika dem, som råda inom övriga försäkringsgrenar, brand-, liv-, olycksfalls-, inbrotts-, ansvarsförsäkring, och allt vad de heta.

Inom dessa övriga branscher är klientelen sådan, att man hos den icke kan som regel förutsätta, att den till fullo kan bedöma innebörden av vad som står tryckt i en utfärdad försäkringspolis eller ens bryr sig att genomläsa den. Jag är övertygad om att herrarna litet var hemma ha liggande åtminstone en brandförsäkringspolis på lösegendom. Där stå två sidor tryck med fin stil, innefattande villkor för försäkringen, men jag tror inte många av herrarna gjort sig besvär att genomläsa, vad där står. Detta är för all del heller alls icke behöfligt, ty de lära icke innehålla några vådliga saker hos de bolag, som arbeta här i landet. Beträffande dessa grenar av försäkringen upptager ej heller lagförslaget egentligen annat än vad som redan nu av dessa försäkringsgrenars utövare anses vara god affärssed. Dessa försäkringsgrenar möta ej heller inom Sverige någon utländsk konkurrens, som intager någon gynnad särställning, alldenstund utländska bolag, som här idka ifrågavarande slag av för-

säkringsrörelse, vid sin verksamhet i Sverige äro underkastade svensk lag, liksom de svenska bolag, som arbeta i utlandet, i regel t. o. m. få verkställa avsevärda depositioner såsom skydd för kundernas i utlandet rättsanspråk, sådana dessa av de utländska domstolarna kunna bliva gillade. Genom bestämmelserna i det nu föreliggande lagförslaget blir dessutom allt vad som i lagen behöves utsägas om försäkringsavtal i alla dessa försäkringsgrenar samlat på ett ställe, så att härvid vinnes verkligen en fördel. Helt annorlunda ligger saken på sjöförsäkringens område. Denna beröres, trots de specialbestämmelser om transportförsäkring, som det nu på bordet liggande lagförslaget upptager, på det allra intimaste av en mängd bestämmelser, som alltjämt finnas och måste finnas i sjölagen. Jag syftar på sjölagens bestämmelser om haveri, kollision och bärgning. Nominellt beröra väl dessa bestämmelser egentligen fartygsägaren och lastens ägare, men i verkligheten beröra de försäkringsgivaren, som ju också i regel omedelbart går in i fartygsägarens och lastägarens ställe och utfärdar förbindelse i fråga om haverikostnader, lämnar föreskrifter om bärgning och dylikt.

Den mycket väsentliga skillnaden finnes också mellan sjöförsäkringen och andra försäkringsgrenar, att kundkretsen ingalunda består av privatpersoner utan av landets skeppsredare och affärsmän, personer besittande full förmåga att bedöma ett affärsavtal, och ett sådant är försäkringsavtalet; vidare att sjöförsäkringen icke blott är underkastad stark utländsk konkurrens, utan även att dess försäkringsbrev är ett papper, som skall tjäna som kreditunderlag icke blott vid belåning av inteckningar i fartyg — sådant sker även i utlandet — utan även vid vårt lands varuutbyte med utlandet. Vid import av varor från transoceanala länder kräver den bank, här eller i utlandet, som skall anskaffa rembours, att försäkringspolis å varorna presteras, och vid försäljningen av växlar å utlandet mot skeppade varor, att försäkringspolis finnes jämte konossementet å de lastade varorna. De svenska sjöförsäkringsbolagen åtnjuta i stort sett mycket gott anseende, och de svenska bolagens poliser godtagas f. n. allmänt även i utlandet. Man skall därför icke förvånas över att de svenska sjöförsäkringsbolagen enstämmigt uttala sig emot en nyhet, som åtminstone *kan* vara ägnad att rubba det förtroende, som de nu åtnjuta, särskilt då några fördelar ej kunna vinnas och då något behov av dessa ändringar icke påvisats.

Nu uttalar utskottet, att det bör vara en lätt sak att sammanföra de allmänna bestämmelserna om försäkring, de särskilda bestämmelserna om sjöförsäkring och de delar i sjölagen, som sammanhånga med försäkring. Naturligtvis är detta möjligt, men jag vill påpeka, att det i så fall varit bättre, om detta skett redan vid lagens avfattning. Man hade då ej behövt medtaga flera av de i de allmänna bestämmelserna intagna föreskrifter, som ej betyda något för sjöförsäkringen, men av vilka många angivas vara av tvingande natur, naturligtvis för att passa inom andra försäkringsgrenar. För sjöförsäkringens del hade det varit önskvärt om i stället för alla de tvingande bestämmelserna funnits en sådan paragraf som § 34. Dylika bestämmelser, att ett avtal skall ogillas, som strider mot billighet, förstå utländska försäkringstagare. I samband med detta uttalande meddelar utskottet, att Stockholms handelskammare 1924 uttalat sig för sjöförsäkringens intagande i försäkringslagen. Jag vågar tvivla på att handelskammaren vid det tillfället hört någon sjöförsäkringsman. Från övriga handelskammare i riket har mig veterligt intet dylikt uttalande gjorts. Såsom jag i min motion meddelat, har varken Frankrike eller Tyskland, två av de största sjöfarande nationerna, intagit sjöförsäkringen i sina försäkringslagar, i Frankrike är dock lagen helt ny. I England råder som bekant den största frihet i fråga om affärsavtal, och varje avtal i affärshänseende står eller häves på förhållandet, huruvida det är »fair» eller »unfair» — det sista brukar vara domsskälet vid ogillande av ett affärsavtal.

Lagförslag om
försäkrings-
avtal m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
försäkrings-
avtal m. m.

(Forts.)

Jag övergår nu till det av mig alternativt framställda förslaget, att i fråga om sjöförsäkring inga tvingande bestämmelser skulle finnas i lagen. Utskotet avvisade detta yrkande med ett uttalande, att de tvingande bestämmelserna blott bibehållits, då samhällets eller annat väsentligt intresse talat för begränsning av avtalsfriheten. I de allmänna bestämmelserna förekomma emellertid i ett stort antal paragrafer dylika tvingande bestämmelser, som väl må äga betydelse inom andra försäkringsgrenar, där lagen vill skydda försäkringstagaren, den svagare parten, vid avslutande av försäkringsavtalet, på samma sätt som vår övriga lag i fråga om hyresavtal och arrendeavtal åt honom bereder skydd. Men som jag redan framhållit äro kontrahenterna i sjöförsäkring likställda, försäkringstagaren är i varje fall ingalunda den svagare parten, och vilket samhälleligt intresse, som skulle äventyras, om avtalsfrihet infördes, antydes ej i utlåtandet.

Nu är förhållandet det inom svensk sjöförsäkring, att avtal ofta träffas och måste träffas, särskilt då det gäller export av varor till eller import av varor från England, att försäkringspolisen skall tecknas på de s. k. »Lloyd's conditions» försäkringsvillkor, som ej sammanfalla med vad i den nya lagen föreskrives såsom tillåtet. Skall framdeles dylikt omöjliggöras, blir följden endast, att lojala affärer, som svenska bolag kunde göra, komma att övergå till utländska bolag.

I fråga om fartygsförsäkring förekommer av skäl, som jag i korthet vill nämna något om, ej sällan under fullt ömsidigt samförstånd en viss överförsäkring. Försäkring å större fartyg täckes i regel för helt år i förväg. Fartygsvärdena ha, som bekant, under de senaste åren högst betydligt nedgått; däremot ha reparationskostnaderna ingalunda följt med i samma takt vid nedgången. Då assuradörerna ha haft att svara för även partiella skador, vilka givetvis förekomma långt oftare än totalförlusterna, ha assuradörerna, för att icke behöva väsentligt höja premierna, medvetet fordrat något högre försäkringsvärde än marknadsvärdet. Härtill kommer, att ett fartygs värde kan växla högst betydligt, beroende på var det befinner sig. På den ena eller andra platsen i världshaven kan det vara långt mera värt, än om det ligger i en svensk hamn. Skall dylik överförsäkring nu i samhällsmoralens namn förbjudas, så frågar jag: Vilket är mest omoraliskt, att redaren vid en förlisning möjligen erhåller en viss vinst, eller att försäkringsbolaget skall inkassera premier för en risk, som det aldrig kan få skyldighet att ersätta? Och märk väl, att här skyddas av den nya lagen försäkringsbolaget från uppfyllande av en betalningsskyldighet, som det hittills uppfyllt, då ej alldeles särskilda skäl föranlett, att det med stöd av nu gällande lag sökt undkomma densamma. Det är icke något legitimt intresse för försäkringstagaren, som lagen tillgodoser. Den sannolika följden, enligt mitt förmenande, av den nya lagens antagande blir, åtminstone är detta mycket möjligt, att vid första rättsfall, där domen går en utländsk försäkringstagare emot, kommer, oavsett vad skälen härtill kunna ha varit, detta att utnyttjas till skada för svenskt sjöförsäkringsväsende och åtminstone av konkurrensen skyllas på den nya lagen.

Den här olägenhet skulle nu i viss mån minskas, därest lagen i Sverige icke trädde i kraft förrän den även blev gällande i de övriga nordiska länderna, så som har avsetts med mitt i motionen framställda alternativa yrkande, att den i fråga om sjöförsäkring skulle träda i kraft på dag, som Konungen bestämmer, och ej, som föreslagits, den 1 januari 1928. För detta yrkande har jag ett visst stöd i det uttalande, som av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet gjorts till det statsrådsprotokoll, som åtföljde den kungl. propositionen, där statsrådet uttalar, att det visserligen kunde ifrågasättas, att lagen beträffande sjöförsäkring skulle träda i kraft på dag, som Konungen bestämmer, i syfte att den skulle bli samtidig i de nordiska rikena. Men än starkare stöd

synes jag ha i det muntliga anförande, som herr statsrådet i dag har haft då han betecknade som en milsten den dag, då alla de fyra nordiska länderna skulle få gemensamma lagar. Ty vad blir följderna, om lagen blir antagen i Sverige men inte i de övriga nordiska länderna?

Lagförslag om försäkringsavtal m. m.
(Forts.)

För ett antal år sedan hade jag äran att tillhöra en svensk lagstiftningskommitté och var där den ende lekmannen. De övriga medlemmarna voro naturligtvis jurister. Vid behandlingen av frågor, som nära berörde affärlivet, uttalade den framstående rättslärare, vilken såsom ordförande ledde detta arbete: »Kan herr Boman blott uttala vad som hos redbara och upplysta köpmän anses vara verkligt god köpmanssed, då skola vi nog söka inpassa detta i lagen.» Under det arbetet var detta mången gång svårt nog, men då jag kunde göra säkra uttalanden, togs hänsyn därtill, och jag vågar tro, att detta var ett gott sätt att skriva lagar på näringslivets område.

Det har, såvitt jag förstår, tillämpats å de övriga försäkringarna. Gärna erkännande att, efter vad jag kan se, i det nu föreliggande förslaget jämfört med tidigare utkast många av den speciellt sjöförsäkringsakkunnige framställda önskemål hava blivit tillgodosedda, beklagar jag, att de i motionen omnämnda icke vunnit beaktande. Jag förmodar, att detta i viss mån sammanhänger därmed, att det gällt ett gemensamt nordiskt lagarbete. Måhända hava de övriga ländernas ombud, som representerade denna näring, icke lika kraftigt framfört sjöförsäkringsväsendets särställning, men det bör då också ligga synnerlig vikt på att det verkligen också blir samtidiga nordiska lagar. Det saknas som bekant icke erfarenhet om, att skandinaviska lagförslag, som i Sverige antagits för flera år sedan, ännu i dag icke upphöjts till lag i våra båda grannländer.

Då det är uppenbart, att det är lönlöst att här framställa något ändringsyrkande, vill jag blott meddela, att då behandlingen av promulgationsbestämmelserna kommer, ämnar jag framställa yrkande om att lagens bestämmelser angående sjöförsäkring skola träda i kraft på dag, som Konungen bestämmer.

Herr Åkerman: Herr talman, mina herrar! Efter det anförande, som justitieministern hållit, kan jag ju fatta mig helt kort och blott med några ord bemöta herr Boman. Han började sitt anförande med att säga, att det var underligt, att man vid detta lagverk ej hade tagit någon hänsyn till vad den speciellt sakkunnige i den föreliggande frågan hade sagt, utan bestämt sig för att i alla fall nu taga även sjöförsäkringen på samma gång som de andra försäkringarna. Men man bör ju komma ihåg, att kommittéerna ej allenast här i Sverige utan ock i övriga länder ha stått i en oavbruten kontakt med sjöassuradörerna, och det har varit fullt samförstånd dem emellan. Det är först på sista tiden, som man har förmärkt en smula oro i lägret. Förut var det full enighet. Jag kan ej underlåta att påpeka, att den i herr Bomans motion åberopade kongressen hölls utan att mer än en representant för vår kommitté var närvarande, nämligen just den ledamot, som reserverat sig mot kommittébetänkandet, och någon diskussion var ej medgiven, utan resolution fattades utan någon som helst diskussion. Så att säga, att sjöförsäkringen nu skulle voterats mot en allmän uppfattning bland sjöassuradörerna, det tror jag ej är riktigt att säga.

Herr Boman påpekade vidare, att det är den skillnaden mellan sjöförsäkringen och andra försäkringar, att i dessa senare klientelet ju kan vara en smula svagt ställt, som han uttryckte sig. De ha svårt att sätta sig in i försäkringsvillkoren, som stå avtryckta i polisen o. s. v., under det att parterna skulle vara fullkomligt jämnställda beträffande sjöförsäkringen. Men herr Boman glömmer, att även om det ofta är så, är det dock en hel del folk, som beröres av sjöförsäkringen, som man måste räkna till småfolket. Alla dessa ömsesidi-

Lagförslag om
försäkrings-
avtal m. m.
(Forts.)

ga sjöförsäkringsbolag beträffande fiskare etc., kunna helt visst behöva tvingande bestämmelser i lagen.

I sammanhang härmed nämnde herr Boman, att lagverket ej innehåller annat än vad som är sunt och gott samt redan praktiserats. Ja, då är det ju alldeles utmärkt, att lagen kommer och bekräftar en sund och god praxis. Det är ju endast något att vara belåten med. — Så klagade den ärade motionären över, att det nu bleve så besvärligt. Det vore så mycket att läsa. Men jag ber herrarna se, hur det är uppställt. Se blott på lagtexten. Där är samlat på ett ställe vad som behöves om sjöförsäkringen, och de allmänna bestämmelserna gå dessförinnan. Läs till sid. 26! Mer behöves det ej i en blivande kommentar till sjöförsäkringen.

Han sade vidare, att man skall också observera, att sjölagens bestämmelser om haveri och bärgning äro så nära sammanhängande med sjöförsäkringen. Ja, så är det, men en massa bestämmelser i privaträtten i övrigt sammanhänga också med denna försäkring. Det talas jämnt om att det är vissa tvingande bestämmelser, som skulle vara generande för sjöförsäkringen. Det är ett allmänt talesätt, som går igen i de yttranden, som gå emot denna sak. Men vilka äro dessa tvingande bestämmelser, som äro så generande? Det har man aldrig fått höra. Herr Boman har ju själv erkänt, att lagverket befäster en god praxis, och jag får säga, att de tvingande bestämmelser, som förekomma här i sjöförsäkringskapitlet, äro ej andra än att varje sund affärsman måste gilla dem.

Herr Boman har i en del av sitt anförande berört frågan om överförsäkring. Jag vill erinra om att redan nu är sådan ju principiellt ogillad i den gällande rätten. Han lovade vidare att vid promulgationsbestämmelserna återkomma till yrkandet, att man skulle sätta lagen i kraft först samtidigt med att så sker i de andra nordiska länderna. Vi komma ju i tillfälle att tala därom sedan. Men hur herr Boman ur justitieministerns anförande kunde hämta något stöd för sin mening kan jag ej förstå, fastän jag mycket uppmärksamt lyssnade till vad herr justitieministern hade att säga.

Ja, herr talman, jag skall nu ej uppehålla kammaren med denna sak, då jag anser, att den är tillräckligt belyst av herr justitieministern. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning godkändes den nu föredragna paragrafen.

Övriga delar av ifrågakavande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets förslag till lag angående införande av lagen om försäkringsavtal.

1 § första stycket av ifrågakavande lagförslag hade följande lydelse:

Den nu antagna lagen om försäkringsavtal skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1928.

Herr Boman: Herr greve och talman! Med stöd av vad jag nyss uttalade vid första punktens föredragning vill jag här tillåta mig göra det yrkande, att första stycket i § 1 måtte komma att lyda: »Den nu antagna lagen om försäkringsavtal skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1928, dock att lagen i vad den avser sjöförsäkring skall lända till efterrättelse först från och med den dag Konungen bestämmer.»

Herr Åkerman: Beträffande detta sista yrkande ber jag bara att få erinra därom, att då transportförsäkringen till lands företer stora likheter med sjö-

transportförsäkringen, skulle många praktiska olägenheter uppstå genom att hava olika bestämmelser på de skilda områdena. Det ligger i öppen dag.

Lagförslag om försäkringsavtal m. m.

(Forts.)

Herr Boman: Med anledning av vad lagutskottets ärade ordförande här anført vågar jag, som har sysslat något med praktisk verksamhet på det här området, försäkra, att så ej kommer att bliva fallet.

Herr Hederstierna: Ja, jag har ej alls någon praktisk erfarenhet på det här omådet, men jag har litet erfarenhet av juridik, och jag vill säga herr Boman, att mig veterligt har man icke hittills i svensk lagstiftning haft ett lagstadgande, där man föreskrivit, att ett ikraftträdande av en lag skall äga rum när Konungen bestämmer, och när nu bakom detta skall ligga, att likartade lagverk som detta här skola vara antagna i de andra nordiska länderna, då vågar jag bestämt påstå, att något sådant har man aldrig varit med om här i Sverige. Vi kunna överlåta bestämmandet åt Konungen med hänsyn till vissa praktiska förhållanden. Endast om vissa anstalter måste vidtagas innan lagen träder i kraft, endast i sådant fall kan man överlåta åt Konungen att bestämma tidpunkten för ikraftträdandet, men att säga, att lagen skall träda i kraft, när Kungl. Maj:t kan konstatera, att några lagar äro antagna i andra länder, det har jag aldrig varit med om förut, och hur skola de lagarna taga sig ut, det vet ej herr Boman och ingen annan heller. Det där svävar fullkomligt i luften. Jag hemställer bland annat därför om avslag.

Herr Boman: Herr greve och talman! Jag undrar ändå, om ej den siste talaren förbisåg, att det i statsrådsprotokollet, som jag redan omnämnt, finnes ett uttalande just i den riktning, som jag har yrkat. Det står på sid. 75 i den kungl. propositionen: »Beträffande lagens ikraftträdande vore det visserligen icke uteslutet att låta den lända till efterrättelse för sjöförsäkring först från och med den dag Konungen bestämde.» Men sedan kommer ett »men», varför statsrådet icke föreslår detta tillvägagångssätt. Men detta, att ett sådant uttalande göres till statsrådsprotokollet, borde väl betyda åtminstone så mycket, att det yrkande, som jag framställde, icke kan vara så orimligt som den siste talaren ville göra gällande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i fråga om det under behandling varande lagförslaget yrkats dels att detsamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Boman*, att lagförslaget skulle godkännas med den ändring, att i 1 § första stycket tillades orden »dock att lagen i vad den avser sjöförsäkring skall lända till efterrättelse först från och med den dag Konungen bestämmer».

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på lagförslagets godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Boman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner första lagutskottets i utlåtande nr 14 framställda förslag till lag angående införande av lagen om försäkringsavtal, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda lagförslag med den av herr *Boman* under överläggningen påyrkade ändringen.

Lagförslag om
försäkrings-
avtal m. m.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

De återstående av utskottet tillstyrkta lagförslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dödande av förkommen handling m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 december 1926 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 9, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om dödande av förkommen handling;
- 2) lag om ändrad lydelse av 167 § sjölagen;
- 3) lag om ändrad lydelse av 20 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 4) lag om ändrad lydelse av 9 § i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt;
- 5) lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg;
- 6) lag om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning; samt
- 7) lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 27 juni 1924 om vård av omyn-digs värdehandlingar.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen inom första kammaren väckta motioner, nämligen nr 65 av herr *Fehr* och nr 122 av herr *Bismark*.

I den av herr *Fehr* väckta motionen hade hemställts, att riksdagen ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition med sådan ändring av däri ingående lagförslag, att handling — med undantag för växel, check och konossement ävensom inteckning av sådan beskaffenhet att densamma för sin fortsatta giltighet måste inom viss tid förnyas — skulle kunna dödas allenast såvida sannolika skäl visades, att densamma blivit förstörd.

Herr Bissmark hade i sin motion hemställt, att riksdagen, därest den kungliga propositionen bleve i övrigt godkänd, måtte vidtaga den ändring, att det för dödning av skuldebrev, till säkerhet för vilket in-teckning meddelats, stadgades, att domstolens beslut icke finge meddelas, förrän tiden för in-teckningens förnyelse i vederbörlig ordning tilländagått.

*Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.
(Forts.)*

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat i oförändrat skick antagas av riksdagen, måtte för sin del antaga sju under punkten införda förslag till lagar i nu ifrågavarande ämnen;

2) att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de ej kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under 1), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr Åkerman: Herr talman! I avseende å föredragningen av första lagutskottets utlåtande nr 16 hemställas,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten 1 på det sätt, att de däri behandlade lagförslagen föredragas vart för sig, förslaget till lag om dödande av förkommen handling paragrafvis med slutbestämmelser, ingress och rubrik sist, varefter och sedan alla lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan i punkten 1 föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kam-marens ledamot begäres; samt

att för den händelse något av lagförslagen kommer att i sin helhet eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag om dödande av förkommen handling.

1—7 §§.

Godkändes.

8 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

Innan fullföljd ansökning företages till avgörande, förelägge rätten sökanden att förebringa utredning, huruvida efter den offentliga stämningens utfärdande inträffat omständighet som kan tjäna till upplysning i saken, såsom att ränta eller vinstutdelning uppburits eller på grund av handlingen krav eller påminnelse skett hos gäldenären.

Finner rätten, vid prövning av ansökningen, någon omständighet ej hava förekommit, som utvisar, att handlingen finnes i behåll, eller giver skäligen anledning till antagande att så är fallet, varde handlingen genom beslut av rätten dödad.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Hederstierna, Borell, Johansson* i Brånalt och *Bissmark* anfört:

Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.
(Forts.)

»Omsorgen om inteckningsväsendet torde kräva, att man med avseende å skuldebrev, för vilket inteckning meddelats, omgärdar dödningsrätten med särskilda garantier. Den omständigheten, att ett dylikt skuldebrev icke inom i lag föreskriven tid uppvisas för domstol för vinnande av inteckningsförnyelse, utgör ett kraftigt stöd för ett av sägare framställt påstående, att skuldebrevet förkommit. Det har därför synts oss, att det i motionen I: 65 gjorda yrkandet bör bifallas, och få vi på grund härav hemställa, att riksdagen måtte besluta, att till 8 § lägges ett nytt moment av följande innehåll:

Beträffande skuldebrev, för vilket inteckning fastställts, må slutligt beslut i dödningsärende icke meddelas, förrän tiden för inteckningens förnyelse tilländalupit.»

Herr Bissmark: Herr talman! Vårt nuvarande inteckningsväsende är redan belastat med ett automatiskt dödningsförfarande, som är ägnat att vålla ett stort antal rättsförluster, vida talrikare än de förluster, som kunna tänkas ifrågakomma genom att inteckningshandlingar förkomma eller dödas. Jag syftar på inteckningsförnyelsen. Skyldigheten att förnya en inteckning inom 10 år, vid äventyr att inteckningen eljest blir ogiltig, har säkerligen sin grund i att man ej kunnat finna något fullt tillfredsställande mortifikationsförfarande. Då man nu vill införa ett mortifikationsförfarande, hade det säkerligen varit önskligt, att man på samma gång hade kunnat taga i övervägande frågan om reformering av inteckningsförnyelsen. Jag anser emellertid, att frågan därigenom hade kunnat komma att mycket kompliceras, och förstår det skäl, som varit vägledande. Då jag själv har den uppfattningen, att en mortifikationslag är av mycket stort behov påkallad, har jag, i stället för att göra ett yrkande i sådan riktning, i motionen föreslagit en ganska enkel åtgärd, som gör, att inteckningsväsendet icke belastas med ett nytt riskmoment. Hur varsam man än handhaver ett mortifikationsförfarande av det slag, som här är föreslaget, så kan det icke undvikas, att det kommer att medföra nya risker. Frågar man sig då, om dessa risker äro så betydande, att man behöver taga hänsyn till dem, så gäller ju därvid först och främst att avgöra, vilken omfattning riskerna kunna hava, och vidare med vilka uppoffringar de kunna undvikas. Beträffande då först den omfattning, i vilken riskerna kunna förekomma, så är enligt min erfarenhet det vanligast förekommande fallet, där inteckningshandlingar förkomma — jag skall ej tala om när de förstöras, ty det är ett mera ovanligt fall — det, att fastighetsägaren själv slarvar bort dem. Han har, sedan de kommit i hans hand, ofta den uppfattningen, att de ej representera något värde, och så slarvas de bort. Men när han skall sälja fastigheten eller belåna den, märker han, vilka olägenheter han har av att inteckningshandlingarna förkommit, och då ligger det nära till hands, att han med begagnande av den nya lagen i god tro försöker att få nya inteckningshandlingar. Men som var och en vet, ha förkomna handlingar en ganska stor benägenhet att komma till rätta. Vi antaga nu, att han fått sina inteckningar dödade, men att han sedan får i sin hand de gamla inteckningarna, åtföljda av gravationsbevis, fullt klara att inläggas i bank eller att belånas hos någon granne eller i en sparbank. Det har visserligen sagts här, att man kan skydda sig mot dylika inteckningar genom att skaffa sig ett färskt gravationsbevis. Det är alldeles riktigt, och våra stora affärsbanker komma säkerligen mer och mer att tillämpa den metoden, att de undan för undan skaffa sig färska gravationsbevis. Det finnes även andra omständigheter än vad jag nu sagt, som kunna göra dylika gravationsbevis behövlige. Men i allmänhet skaffar man icke sådana. De små sparbankerna och privatpersoner i sina mellanhavanden bruka icke skaffa färska gravationsbevis vid varje transaktion, utan de nöja sig med det bevis, som finnes, som kan vara några år gammalt, och lita på

vad handlingen själv utvisar om sin giltighet och se till, att ingen anteckning gjorts beträffande någon förändring av dess prioritetsrätt.

Även ett annat fall kan tänkas. En person, som har förvärvat en inteckning i god tro och lagt den i sitt bankfack efter att hava tillsett, att den är vederbörligen förnyad, kan få inteckningen dödad, om han icke läser Posttidningen. Det kan exempelvis gå till på det sättet, att en advokat på uppdrag av fastighetsägaren belånat en inteckning. Sedan förskingrar advokaten pengarna. Fastighetsägaren vill ha sina pengar, och advokaten gör då sannolikt, att handlingen förkommit. Fastighetsägaren har allt intresse i världen av att godtaga en sådan förklaring, då han, även om han misstänker advokaten, dock finner, att detta är den enda utvägen för honom att få ut sin rätt. På detta sätt arrangeras en dödning. Den kommer icke till inteckningshavarens kännedom. Han kan bo på annat håll och får sina räntor genom advokaten. Först efter flera år får han kännedom om att den handling han lagt in i sitt bankfack, vederbörligen förnyad, utan hans vetskap har blivit dödad.

Jag vill icke alls överdriva denna sak. Jag tror icke, att dessa fall komma att bliva talrika, men det är alldeles tillräckligt, om ett och annat sådant fall förekommer, för att förtroendet för inteckningsväsendet skall få en knäck. Det har sagts i en motion, som kommit in till detta års riksdag, att så många risker äro förbundna med inteckningar, att det inte betyder så mycket, om det är en mer eller mindre. För min del skulle jag vilja resonera tvärtom och säga, att det redan nu är så många risker med inteckningarna, att man får vara försiktig med att i inteckningsväsendet införa ytterligare riskmoment.

Den andra sidan av saken är, om man kan undvika dessa fataliteter utan allt för stora uppoffringar. Den uppoffring, som jag har ifrågasatt, är, att inteckningshavaren får vänta. Då inteckningen har förkommit för honom, har han väl i regel på något sätt försummat vården om densamma. Det behöver inte alltid vara fallet, men i allmänhet får man antaga, att det är så. Det synes då vara ganska berättigat, att han tills vidare får åtnöjas med utsikten att efter vissa år återfå sin rätt. Det kan ibland, om min motion bifalles, dröja ganska länge, innan rättens beslut om dödning faller. Men det kan å andra sidan i många fall endast vålla ett kort uppskov, och i genomsnitt torde man kunna säga, att uppskovet blir omkring tre eller tre och ett halvt år. Då man väger mot varandra intresset att icke få i marknaden sådana här luftinteckningar, som man skulle kunna kalla dem med ett modernt ord, och åläggandet av en väntetid för en ofta försumlig inteckningshavare, innan han får sin rätt, synes det mig, att det intresse avgjort bör tillerkännas företräde, som ligger på inteckningsväsendets sida, och att man alltså i första hand bör söka bevara tryggheten i inteckningsväsendet.

Herr talman! Jag ber att på dessa skäl få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Åkerman: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Det är tydligt, att dödandet av inteckningar, som herr Bismark säger, är förenat med en viss risk, men det gäller ju beträffande alla handlingar, som bliva föremål för detta mortifikationsförfarande. Det kan ofta vara av stor vikt för borgenären att i god tid kunna döda en inteckning. Jag förstår inte herr Bismarks uppgift, att med hans förslag förfarandet icke behöver dröja mer än tre och ett halvt år, utan tvärtom kan man, såvitt jag förstår, få vänta ännu längre, om man skall avvakta tiden för förnyelsen.

Nu säger herr Bismark, att förkomna handlingar ha en benägenhet att komma tillbaka. Det har jag verkligen ingen erfarenhet av, men om man antager, att en bortkommen inteckning åter anträffas, är ju ingen skada därmed skedd.

*Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.
(Forts.)

Jag vill erinra om att detta lagförslag innefattar utomordentliga garantier för att icke någon olycka skall ske, och dessa garantier hava av utskottet ytterligare förstärkts. Jag skall icke trötta herrarna med dessa detaljer, då jag antager, att var och en har tagit del av dem.

Jag tror alltså, att man gör sig onödiga bekymmer för inbillade faror, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hederstierna: Jag vågar tro, att herrarna, om ni tänkt litet närmare på denna sak, skulle följa oss reservanter. Det finns, såvitt jag vet, knappast något som anses vara så säkert som en god inteckning i en fastighet. Man vet, att man blott behöver vaka över att den inom tio år förnyas för att man skall ha sin rätt säker och klar. Nu vill man rubba på denna säkra position. Herr Åkerman säger, att det fordras så många garantier, då man vill få en sådan handling dödad, att man kan vara ganska lugn. Det tror jag visst icke, att man kan säga. Om man vill ha en förkommen handling dödad, skall man gå till rätten, och rätten skall undersöka de bevis, som presteras för att handlingen har förekommit. Därefter skall annonsering ske i Posttidningen och kanske även i någon annan tidning, och om förfarandet fullföljes, dödas inteckningen efter ett år. Tycka herrarna verkligen, att detta är en så säker grund? Hur många av herrarna läsa Posttidningen? Bankerna, som ha sina ombudsmän, och med dem jämställda företag följa nog med dylika annonser i Posttidningen och undersöka, om de händelsevis ha en sådan inteckning, men inte göra vanliga människor det. Man vet, som jag sade, att man vart tionde år skall förnya inteckningen, och därmed känner man sig säker. Just det allmänna förtroendet för dessa papper, vilka nästan betraktas som de säkraste vi kunna få, rubbas genom den föreslagna lagen, och just i detta allmänna förtroendes intresse skulle jag vilja hemställa, att kammaren måtte bifalla reservationen.

Herr Åkerman: Det låter ju skrämmande, att man skall behöva studera Posttidningen så där mycket. Men så är inte förhållandet, utan det är ju endast fyra nummer om året, som man behöver läsa, nämligen det första nummer, som utkommer i varje kvartal. Nog kan väl ändå den som har en inteckning stå ut med att läsa dessa fyra nummer av Posttidningen!

Herr Borell: Jag har också instämt i den reservation, som är fogad vid detta utskottsutlåtande, och ber att få yrka bifall till densamma.

Herr Åkerman framhöll, att det för den person, för vilken inteckning förkommit, skulle medföra olägenheter, om han finge vänta så pass lång tid med att få handlingen dödad, som skulle betingas av ett antagande av ett lagförslag av reservationens innebörd. Det är ju givet, att en sådan väntan kan innebära ganska allvarliga svårigheter. Men om man däremot väger intresset av att icke införa ett ytterligare osäkerhetsmoment beträffande inteckningarna och därigenom en ökad osäkerhet på fastighetskreditens område, tror jag för min del, att den senare synpunkten är viktigare. Denna lagstiftning är ny, och det synes mig vara skäl att gå fram med en viss varsamhet. Jag anser, att det finnes synnerligen starka skäl för den mening, som vi reservanter hava uttalat, och ber att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr Trygger: Herr talman! Även jag skall be att få instämma i reservationen. Det förefaller mig, som om utskottet självt icke borde hava så svårt för att göra det. I 1 § har utskottet nämligen tagit hänsyn till att möjligheten att belåna obligationer skulle förminska, ifall man icke undantog obligationer från lagens tillämpning. Men fastighetskrediten hör väl till det allra vik-

tigaste vi ha att taga vara på, och det förefaller mig, som om det här för fastighetsägare i allmänhet gällde ett rent livsintresse. Vi höra dagligen, hur folk diskuterar frågan, på vad sätt man skall kunna bereda fastighetsägare krediter på rimliga villkor. Då är det väl bra egendomligt, att man, samtidigt som man ger sig in på ett nytt område, inför sådana bestämmelser, att man riskerar att giva fastighetskrediten ett grundskott. Jag kan för min del icke förstå en sådan lagstiftning, och det är väl icke för mycket begärt av herrarna, som ha en annan mening, att ni låta någon tid gå för att vi må få se, hur den nya lagen i övrigt tillämpas, innan vi införa en så vittgående bestämmelse som den av utskottet föreslagna. Denna skulle allvarligt äventyra fastighetskrediten, ifall tillämpningen av lagen komme att visa, att man gått för långt.

*Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.
(Forts.)*

Jag ber som sagt att få yrka bifall till reservationen.

Herr Åkerman: Att utskottsmajoriteten beträffande obligationer har gjort ett medgivande, beror ju främst på hänsyn till den internationella lånemarknaden, men man har även tänkt på att en del småfolk, som icke följer med dessa formaliteter, kunna hava obligationer. Beträffande in-teckningarna däremot tror jag verkligen, att de i allmänhet förvaras så pass väl och innehavas av så pass välsituerade personer, att man icke behöver befara några äventyrligheter av ett bifall till regeringsförslaget.

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag är ledsen, att jag skall behöva yttra mig i en sådan här fråga. Men jag har ju varit tvungen att delta i behandlingen av densamma i utskottet.

Jag får då säga, att jag in i det allra sista var mycket tveksam beträffande den ståndpunkt jag skulle intaga. Jag kom dock till sist till det resultatet, att de farhågor för in-teckningssäkerheten, som senast min vördade granne här nyss uttalade och som förut framförts i utskottet, voro något överdrivna. Såsom redan här framhållits, innehåller nämligen lagen en hel mängd bestämmelser, som utgöra garantier för in-teckningarnas säkerhet. I 10 § står det t. ex., att då ansökan göres om dödande av en handling, som är in-tecknad i fast egendom, skall rätten göra anteckning om ansökningen i in-teckningsprotokollet. Där finnes sålunda besked för den som vill, eller åtminstone för den som behöver det, att erhålla full klarhet om hur det förhåller sig med just den handlingen genom att gå till rätten och begära utdrag ur detta protokoll. I 6 § finnas andra sådana bestämmelser. Där säges, att om någon begär dödande, skall rätten förelägga honom att prestera viss utredning. Sedan skall det utfärdas stämning, som anslås och kungöres, och efter ett eller högst två år skall ärendet komma tillbaka. Då har rätten återigen att förelägga den sökande att prestera utredning, om några nya omständigheter hava tillkommit. Jag kunde peka på ytterligare några andra sådana bestämmelser. Om man läser förslaget i dess helhet, finner man en hel mängd garantibestämmelser, som äro ägnade att skydda just in-teckningshavarna. Funnes icke dessa, skulle jag för min del aldrig hava varit med om den föreliggande paragrafen, ty jag är också på det varmaste intresserad av att in-teckningssäkerheten icke på något sätt försämras.

Då jag alltså inte tror, att de farhågor, som här äro uttalade, äro så starkt motiverade, som man här har gjort gällande, särskilt som det hela rör sig om rena undantagsfall, ber jag att få yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Hederstierna: Jag tycker, att de herrar, som försvara utskottets betänkande, begära litet för mycket av en vanlig människa. Herr Åkerman vill, att man fyra gånger om året skall springa och titta på Posttidningen. Enligt den erfarenhet jag, som håller den tidningen, har gjort är detta fyra gånger för

*Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.*

(Forts.)

mycket. Vad herr Klefbeck beträffar, begär han, att en vanlig människa, som är nog lycklig att ha en inteckning, skall springa en gång om året till domaren och undersöka, om det icke kommit någon anteckning i protokollet, som berör hans inteckning. Det är för mycket begärt. Dessa exempel på hur man resonerar, då man vill stödja utskottets förslag, måtte väl vara tillräckliga för att slå ihjäl förslaget.

Herr Schlyter: Om man har den uppfattning, som herr Hederstierna uttalat, att det är för mycket att fyra gånger om året se efter i Posttidningen, kan jag förstå, att man kommer till samma resultat som han. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på hur ofantligt många lagrum i vår lag för sin tillämpning förutsätta, att offentliggörandet i Posttidningen icke är den rena humbug, som herr Hederstierna tycks vilja göra gällande.

Härutöver skall jag endast säga, att det förefaller mig, som om kammaren med lugn kan följa Kungl. Maj:ts av lagrådet tillstyrkta förslag på denna punkt.

Herr Clemedtson: Herr Klefbeck slutade sitt anförande med att framhålla, att inteckningssäkerheten med vad utskottet här ifrågasatt och föreslagit icke skulle förstöras. Jag tror inte heller, att inteckningssäkerheten skulle förstöras, men jag tror, att herr Klefbeck, när han yttrade detta, kände med sig, att inteckningssäkerheten i varje fall skulle försämrats. Som sparbanksman, visserligen i en mycket liten sparbank, ber jag för min del att få säga, att inteckningssäkerheten, i händelse man följer utskottets förslag, kommer att högst väsentligt försämrats. Vi sparbanksmän äro inte alls så förtjusta, som herrarna kanske tro, i att läsa den litteratur, som kallas Posttidningen. Jag är övertygad om, att det är ett mycket ringa antal sparbanksmän och sparbanker i detta land, som hålla nämnda värdefulla organ, och det trots att sparbankerna som sådana enligt min tro äro de mest säkra penningplaceringsinrättningar, som finnas.

Herr talman! Jag ber alltså att få instämma i reservanternas förslag.

Herr Trygger: Med anledning av vad herr Schlyter sade måste jag erkänna, att man, om man ser saken ur juridisk synpunkt, naturligtvis måste anse, att justitieministerns av lagrådet tillstyrkta förslag bör hava en stor auktoritet. Men jag såg saken från finansiell synpunkt, och då tilltror jag mig att möjligen även emot sådana auktoriteter kunna följa mitt eget omdöme. Jag har förvaltad andras förmögenhet, som har bestått i bland annat inteckningar, och redan den omständigheten, att de måste förnyas, innebär en viss otrevnad. Det gäller stora belopp; man gör visserligen anteckningar o. s. v., men när man ej har särskilt kontor utan är van att själv sköta sina bestyr, medför det ovillkorligen en viss oro, att man varje år måste fråga sig, om det bör ske någon förnyelse på inneliggande inteckningar. Den anordningen måste tills vidare finnas, och den ha vi fogat oss i. Men skola vi nu hava ytterligare den risk, som skulle följa av det föreliggande lagförslaget, måste jag säga, att jag för min del skulle finna det bra obehagligt att förvalta inteckningar, och jag skulle personligen icke gärna vilja taga sådana annat än under alldeles särskilda förhållanden. Vi böra vidare komma ihåg, att inteckningar — åtminstone enligt min erfarenhet från min ungdom — ganska ofta innehavas av småfolk, för vilka sannernligen alla dessa formaliteter kunna vara ganska besvärliga. När de ha fått en inteckning och sedan förnyat den, anse de sig ha gjort allt som rimligtvis bör göras. Föreskriver man något ytterligare, så riskera de sin rätt.

Jag kan icke förstå, att det skulle vara så svårt för majoriteten inom ut-

skottet och de övriga, som ha en annan uppfattning, att taga hänsyn till de betänkligheter, som finnas hos oss på andra sidan, att denna lagstiftning skulle kunna medföra verklig skada, i fall man ginge så långt, som av utskottet ifrågasatts.

*Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.*

(Forts.)

Herr **Lindhagen**: Det förefaller mig, som om lagen skulle bliva inkomplett i ett mycket viktigt avseende, därest man från dödande undantog skuldebrev, för vilka inteckning beviljats. Man skall ju kunna få dödade skuldebrev, för vilka inteckning icke beviljats, trots att även därvidlag risker kunna uppkomma. Men så snart inteckning i en fastighet beviljats för ett skuldebrev, skulle det, enligt herr Trygger och hans meningsfränder i denna fråga, icke gå för sig att få skuldebrevet dödadt, och herr Trygger använde det gamla uttrycket, att fastighetskrediten är i fara — ja, den skulle till och med kunna få ett grundskott. Detta känner jag igen från mitt mångåriga ledamotskap i lagutskott, särskilt under den tid, då herr Trygger var ordförande i lagutskottet. Så snart det i fråga om lagstiftning rörande fast egendom gällde att taga någon hänsyn ur social eller annan synpunkt, svävade alltid fastighetskreditens spöke över vattnen. Det gör den också här. Men fastighetskreditintresset får väl ändå finna sig i lagarna likaväl som andra intressen, vare sig de röra krediter eller annat.

Jag måste verkligen be herr Trygger erinra sig, att den största risken för fastighetskrediten ligger ju i konjunkturerna, vilka omstörta fastighetsvärdena på det mest oerhörda sätt, samt i de exekutiva auktionerna, vid vilka man utan hänsyn till intecknade reverser kan låta en fastighet gå på auktion bara för en ogulden ränta på fem kronor. Genom dylika exekutiva auktioner gå fastigheter all världens väg, och inteckningar, som ligga på höjden, försvinna årligen i massor. Herr Trygger borde verkligen inrikta sin kraft på att förbjuda konjunkturväxlingar och exekutiva auktioner.

Den här föreslagna anordningen är ju ändå omgärdad med så många garantier — med en sådan myckenhet av garantier, som herr Klefbeck sade — att jag ber, herr talman, i jämlikhetens namn, med hänsyn till kravet på likhet inför lagen, att få hemställa, att lagförslaget måtte antagas på denna punkt.

Herr **Örne**: Herr talman! Jag kan icke yttra mig med någon juridisk sakkunskap i denna fråga, men då jag råkar numera vara ordförande i ett av rikets större penninginstitut, som i mycket stor utsträckning placerar medel mot säkerhet i inteckningar, måste jag för min del instämma i de synpunkter, som herr Trygger och flera andra av kammarens ledamöter här hava framfört. Jag kan för min del inte förstå, att här skulle föreligga något skäl att draga in sociala synpunkter eller att tala om likhet inför lagen. Det råder en gammal uppfattning här i landet, att inteckningar äro absolut gällande under 10 år, och det skulle vara mycket bra, om denna uppfattning icke behövde ändras. Det skulle komma att förorsaka åtskilligt besvär och en hel del kostnader att följa med de åtgärder, som vidtagas för dödande av inteckningar. Jag skall för min del be att få ur denna rent praktiska synpunkt ansluta mig till reservationen.

Herr **Åkerman**: Då herr Örne är chef för ett så stort penninginstitut, som han här nämnt, vore det nog skäl, att han tillägnade sig så mycken juridisk kunskap, som behövs för att handskas med inteckningar, och även underkastade sig det omaket att fyra gånger om året titta i posttidningen.

Herr **Berglund**: Herr talman, mina herrar! I egenskap av banktjänsteman har jag kommit i tillfälle att höra och se, hur förhållandena, när det gäller inteckningar i synnerhet för små egendomar — jag tänker i främsta rummet på

*Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.
(Forts.)*

villaegendomar — ibland kunna trassla till sig, och hur svårt det kan vara för vederbörande att få dylika in-teckningar belånade. Skulle nu härtill komma en ytterligare svårighet, i det att tryggheten för fordringsägaren vid in-teckningar också skulle äventyras på ett annat sätt än förut, komme detta med all säkerhet att i icke ringa grad återverka på bostadsfrågan. Detta komme icke att, såsom herr Lindhagen framhöll, gälla de större in-teckningshavarna — de skulle nog reda sig — utan det är verkligen de små bostadsproducenterna, vilka bygga sina egna hem, sina villor i förstäderna eller i industrisamhällena, som hava svårt att få sina in-teckningar belånade. Skulle nu ytterligare ett risk-moment tillkomma bleve saken alldeles omöjlig.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i reservationen.

Herr **Fehr**: Herr talman! Jag sympatiserar i hög grad med herr Lindhagens förslag till herr Trygger att avskaffa de exekutiva auktionerna och in-teckningsförnyelsen. Det förra blir, tror jag, ganska svårt, men det senare är onekligen ett önskemål, som bör kunna genomföras.

Den nu i dag föreliggande frågan måste jag emellertid bedöma utan hänsyn till dessa önskemål. Jag faller då tillbaka på min allmänna utgångspunkt — jag har väckt en motion i ärendet — att man bör gå försiktigt fram på detta område, där vi länge saknat all lagstiftning, och att det är bättre att taga ett sådant steg, som man kan stå för, än att gå ett litet tuppfjät för långt. Jag betraktar inte den fråga, som avses i reservationen, såsom till den grad betydelsefull, att jag på den grund skulle vilja gå emot hela lagförslaget. Det är andra punkter, där utskottet föreslagit ändringar i propositionen, som äro viktigare, framför allt ändringen beträffande obligationerna. Men jag kan inte se annat, än att det även i denna punkt är klokt att gå försiktigt fram, och jag kommer därför, herr greve och talman, att stödja reservationen.

Herr **Lindhagen**: Var och en har ju sitt lilla intresse att försvara, och därför skall nu denna bestämmelse inte kunna antagas. Herr Örne torde väl inte ännu kunna i detalj äga kännedom om postsparbanken, utan det är väl endast av försiktighet, som han här inte vill vara med om att dödande skulle kunna äga rum även av in-teckningar. Jag föreställer mig dock, att när postsparbanken tar in-tecknade skuldebrev såsom säkerhet för utlånade medel, förvarar postsparbanken själv dessa skuldebrev ordentligt, och då kan ju denna lag om dödande av förkommen handling aldrig komma i tillämpning för postsparbankens del. Jag förstår därför inte, hur herr Ornes verk skulle kunna komma att lida den allra ringaste skada genom denna lag. Men om banken skulle slarva bort ett in-tecknat skuldebrev, kan det ju vara bra för banken att ha denna möjlighet att bli kvitt sitt ansvar gentemot den som har utfärdat och belånat den in-tecknade reversen.

Jag menar, att här är en av de huvudsakliga punkter, där lagen verkligen skulle komma att göra nytta. Dödande skulle ju i allmänhet kunna äga rum endast i sådana fall, där antagas kan, att handling förstörts eller eljest förkommit. Detta skall då också visas, och man kan nog säga, att så omgärdat som detta institut i övrigt är med garantier av olika slag, lär väl aldrig något fall komma att inträffa, där icke verkligen dessa förutsättningar blivit uppfyllda.

Skola in-teckningar uteslutas, är det, herr talman, för resten bäst och redigast att yrka avslag på hela lagen, vilket vore bra skada, då en dylik lag sedan länge varit synnerligen av behovet påkallad.

Herr **Schlyter**: Jag skall med anledning av herr Tryggers yttrande be att få understryka risken för in-teckningshavare av nu gällande bestämmelser rö-

rande inteckningars förnyande. Jag har trott, att det vore ett ganska utbrett önskemål, att bestämmelserna om inteckningars förnyelse skulle kunna utplånas ur vår lagstiftning, och jag har hittills levat i den tron, att det väsentligaste hindret för en reform i dylik riktning, bortsett från domstolarnas sportelintresse, just låge i avsaknaden av mortifikationsregler. Om vi nu antaga den föreliggande reservationen, skulle detta komma att innebära en ytterligare utvidgning av inteckningsförnyelsens betydelse. Jag undrar, om inte herr Trygger och jag skulle kunna mötas på den linjen, att vi till en annan riksdag avskaffade inteckningsförnyelsen. Jag tror, att inteckningshavarna skulle kunna förtjäna mera härpå, än de riskera på den lilla oskyldiga bestämmelse, utskottet här tillstyrkt.

*Lagförslag
om dödande
av förkom-
men handling
m. m.
(Forts.)*

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med det tillägg, som påyrkats i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hederstierna* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 8 § av första lagutskottets i utlåtande nr 16 framställda förslag till lag om dödande av förkommen handling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med det tillägg, som påyrkats i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Övriga delar av ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

De återstående av utskottet tillstyrkta lagförslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion angående viss ändring i sjölagens bestämmelser om ersättning för överliggedagar.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. aktiers
minimalvär.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 3 § i lagen om aktiebolag.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 35, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Boman* föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att 3 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag skulle erhålla följande lydelse:

3 §.

Aktierna skola lyda å lika belopp i svenskt mynt, ej understigande femtio kronor. Dock må aktie kunna lyda å mindre belopp, lägst tio kronor, där aktiekapitalet ej överstiger femtio tusen kronor. Aktie må ävenledes kunna lyda å mindre belopp, lägst tjugufem kronor, där vid beslut enligt 50 § om nedsättning av aktiekapital till belopp överstigande femtio tusen kronor angivits, att akties belopp skall minskas.

Vad — — — lyda.

Aktie — — — odelbar.

Å aktierna — — — innehavaren.

Alternativt hade motionären föreslagit, att nämnda lagrum måtte erhålla en lydelse, som utskottet funne sig kunna förorda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herrar *Erik Anderson*, *Johansson* i Brånalt och *Johanson* i Huskvarna, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Anderson, Erik: Herr talman, mina herrar! Jag har vid det nu föredragna utlåtandet jämte två andra utskottsledamöter låtit anteckna en blank reservation, och jag skall nu be att få framställa det yrkande, som jag har avsett med reservationen.

Enligt aktiebolagslagen 3 § skall aktie lyda å lägst femtio kronor, dock kan, när aktiekapitalet understiger 50,000 kronor, aktie lyda å lägst tio kronor. Motionären har nu framställt ett yrkande om ett tillägg till 3 § i lagen av den innebörd, att det, då två tredjedelar av aktiekapitalet gått förlorat och bolaget alltså skulle vara skyldigt att träda i likvidation, skulle bliva möjligt att företaga en nedskrivning av aktierna till lägst 25 kronor, även då aktiekapitalet överstege 50,000 kronor.

Den motivering, som motionären anført, är enligt mitt förmenande ganska vägande, då det rätt ofta förekommer, att ett aktiebolag måste gå i likvidation på grund av att det saknas möjligheter att nedskryva aktiekapitalet så, att bolaget kan fortsätta sin verksamhet. Det är ju möjligt, att ett dylikt bolag i alla fall icke skulle kunna fortsätta verksamheten för all framtid, men genom en sådan möjlighet skulle det dock bli en mjukare övergång. Det är inte så sällan, som stora förluster skulle kunna undvikas, om man kunde förfara på sätt motionären velat möjliggöra, i stället för att avvecklingen enligt gällande bestämmelser måste ske mycket hastigt.

Utskottet har såsom skäl för sitt avslagsyrkande anført, att det skulle vara till skada för den mindre bemedlade allmänheten, om i den allmänna mark-

naden släpptes ut aktier av alltför små valörer, vilka skulle kunna förvärvas av mindre bemedlade personer, som icke böra syssla med dylika affärer och egentligen icke ha råd att kasta sig in i sådana företag, som de kanske inte kunna överblicka. Emot en sådan invändning vill jag meddela, att det för närvarande finns aktier ute i aktiemarknaden i otaliga mängder, som kunna köpas från två kronor och upp till högre belopp. Jag anser därför, att den invändning, som här anförts av utskottet, äger ringa eller ingen betydelse. Om jag alltså väger de fördelar, som skulle följa av ett bifall till motionärens hemställan, mot de nackdelar, som förmenas komma att följa därav, kan jag inte finna annat, än att fördelarna äro så oerhört mycket större, att jag har ansett, att motionärens framställning bör bifallas.

Jag tillåter mig fördenskull hemställa, att riksdagen måtte besluta, att till 3 § första stycket i aktiebolagslagen skall fogas det tillägg, som av motionären föreslagits och som är av följande lydelse: »Aktie må ävenledes kunna lyda å mindre belopp, lägst tjugufem kronor, där vid beslut enligt 50 § om nedsättning av aktiekapitalet till belopp överstigande femtio tusen kronor angivits, att akties belopp skall minskas.»

Herr Åkerman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Såsom herrarna torde erinra sig, var denna fråga före även för tre år sedan. Utskottet avgav då ett utlåtande, vilket utskottet icke har någon anledning att nu frånga. Samma skäl, som då anfördes, äga även nu sin giltighet. Om man vill i någon mån undvika det föga tilltalande förhållandet, att mindre bemedlade lägga sig till med aktier och bli delägare i aktiebolag, vilkas ekonomiska ställning de icke kunna överblicka, har man enligt min mening ingen anledning att frånga den princip, som redan år 1903 med bestämdhet framhölls i en riksdagens skrivelse. Jag vill också uppriktigt säga, att jag tycker, att man inte riktigt är i stånd att överblicka, varthän ett bifall till motionen skulle leda.

Då frågan senaste gången var före, tillät jag mig för min del att göra några anmärkningar mot den föreslagna lagtexten. Denna är även denna gång av samma lydelse som för tre år sedan. Den har icke förbättrats. Även på denna grund måste jag ställa mig avvisande mot förslaget. Jag skall nu inte trötta herrarna med att upprepa de anmärkningar mot själva lagtexten, som jag förra gången framställde, men jag vill säga, att texten är i mitt tycke i hög grad otillfredsställande. Vid frågens behandling för tre år sedan här i kammaren försvarades visserligen lagtexten i någon mån av en framstående ledamot av kammaren, herr Hammarskjöld, även om jag skulle vilja påstå, att det godkännande, han då gav, kanske var en liten smula surt, ty han sade, att han sett sämre texter än denna. Det skulle väl ändå innebära ett »godkänt». Jag måste säga, att det förvånar mig, att en sådan gammal — jag må säga — Mozart på lagskrivningens område som herr Hammarskjöld kan godkänna en dylik lagtext, då till och med en enkel man i orkestern som jag måste stegra sig, när han läser denna lagtext.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Boman: Herr talman! Den motion, som jag väckt i år, har precis samma syfte som den jag väckte år 1924. Skälet till att jag nu har tagit upp ärendet på nytt är, att tillståndet inom vårt näringsliv fortfarande är sådant, att åtskilliga aktiebolag nog äro i det läget, att de behöva verkställa nedskrivningar. Den närmaste anledningen till att jag kommit fram med motionen har dock varit, att jag fått en direkt uppmaning därtill från personer, som förfrågat sig i patent- och registreringsverket angående möjligheten att genom-

*Ang. aktiers
minimivalör.
(Forts.)*

*Ang. aktiers
minimivalör.*
(Forts.)

föra nedsättning av aktiekapitalet i bolag. Verket har då måst lämna dem den upplysningen, att då de icke kunna få ihop aktierna för att verkställa en sammanslagning, finns det ingen möjlighet för dem att i praktiken utföra en nedskrivning av aktiekapitalet, då aktierna redan nu lyda på ett så lågt belopp, att det är minimibelopp i ett bolag med så stort aktiekapital som det ifrågavarande är.

Jag vill också erinra därom, att när jag förra gången väckte motionen, förelåg i en kungl. proposition ett förslag till ändringar i aktiebolagslagen. Jag påvisade då, att det syfte, som denna proposition avsåg att främja, nämligen konsolidering av aktiebolag, skulle i en stor mängd fall bliva omöjligt att ernå. Detta skulle inträffa i sådana fall, då aktierna lydde på t. ex. ett hundra kronor och behövde skrivas ned till belopp under femtio kronor, och likaledes, då aktierna redan lydde på femtio kronor, då alls ingen nedskrivning kunde ske.

Det är ju nu tyvärr så, att den omvärdering, som skett, har varit så kraftig, att det alltjämt finns många fall, där nedskrivningar behövas. Jag eftersträvar för min del sunda förhållanden inom vårt väringsliv och åsyftar inte alls att åstadkomma något jobberi med aktier, såsom utskottet synes tro, då utskottet lämnar en lång redogörelse för vad riksdagen tidigare uttalat rörande aktieminimibelopp. Utskottet säger vidare, att om en rekonstruktion av ett aktiebolag sker, är det vanligt, att även nya aktier behöva utgivras. Det är sant, men dessa nya aktier övertagas nog i allmänhet av någon fordringsägare, som känner bolagets värde. Är det tillåtet att nedskriva aktiernas belopp tillräckligt lågt, sörjer man för övrigt nog för att det verkliga värdet å aktierna kommer fram, så att aktierna i sådant fall inte bli övervärderade utan få ett skäligt värde. Sådana nya aktier, på vilka man icke kan se, att en nedskrivning skett, komma, menar utskottet, att finnas i handeln jämsides med de nedstämplade aktierna. Men jag undrar, om inte en bolagsstyrelse, som utfärdade en dylik ny aktie, skulle anse sig skyldig att förse aktien med ett meddelande om att valören är bestämd på sätt som skett med anledning av att en nedskrivning av aktiekapitalet enligt 50 § aktiebolagslagen förekommit, ty under annan förutsättning skulle de ju icke få utfärda dylika aktier. På liknande sätt förfares, när ett aktiebolag utfärdar ett aktiebrev i utbyte mot ett skadat eller förstört aktiebrev. Då åsätter man aktien ett meddelande om att den är utgiven i stället för en gammal aktie, och att därför aktiebrevet icke stämpelbelagts. Jag inbillar mig, att det skulle ske på liknande sätt i det fall, som i motionen åsyftas, varför den risk, utskottet tänkt sig, i så fall skulle vara förebyggd.

Det är ju ståtligt att se, att man vidhåller sina principer, men beträffande rent praktiska frågor skall man väl ändå försöka handla praktiskt även i lagstiftningen. Om första lagutskottet nu har vidhållit sin ståndpunkt från år 1924, vågar jag hoppas, att första kammaren också vidhåller sin. Jag vill nämligen erinra om att motionen år 1924 bifölls i denna kammare med 92 röster mot 28. Jag hade då stöd i ett uttalande av landshövding Hammarskjöld, som nog inte lät alldeles så, som första lagutskottets ordförande nyss gjorde gällande. Herr Hammarskjöld sade nämligen inte, att han sett sämre lagar än denna, utan han sade, att om vi inte hade några mer svårtolkade lagar än denna, vore det ingen svårighet för lagskipningen.

Jag ber att få hemställa om bifall till det yrkande, som först framstälts av herr Erik Anderson.

Herr Hederstierna: Jag skall inte upprepa vad jag yttrade, när denna fråga förra gången var före, men jag anser mig nödsakad att säga, att vad som ligger bakom första lagutskottets betänkande och vad vi, som tillhöra majo-

riteten i utskottet, äro ense om, det är, att vi icke vilja genom att på detta sätt sänka akties minimibelopp inleda personer, som icke äro i tillfälle att bedöma aktiers värde, i frestelse att köpa aktier. De tro, att bara de ha några aktier, äro de förmöget folk, i trots av alla erfarenheter i motsatt riktning, som fått göras av personer, som bättre än de borde ha kunnat bedöma dylika saker. Det är alldeles tillräckligt med jobberi i vårt land; det har väl visat sig, icke minst under dessa senaste tider. Jag tror, att vi handla klokt och förståndigt, om vi åtminstone försöka att hålla fattigt folk borta från allt vad jobberi heter.

Ang. aktiers
minimivalör.
(Forts.)

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Anderson, Erik*, att riksdagen skulle besluta, att 3 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag skulle erhålla följande lydelse:

3 §.

Aktierna skola lyda å lika belopp i svenskt mynt, ej understigande femtio kronor. Dock må aktie kunna lyda å mindre belopp, lägst tio kronor, där aktiekapitalet ej överstiger femtio tusen kronor. Aktie må ävenledes kunna lyda å mindre belopp, lägst tjugufem kronor, där vid beslut enligt 50 § om nedsättning av aktiekapital till belopp överstigande femtio tusen kronor angivits, att akties belopp skall minskas.

Vad — — — lyda.

Aktie — — — odelbar.

Å aktierna — — — innehavaren.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Boman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Erik Andersons* yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om åtgärder till skyddande av firmanamn, som tidigare använts av bolag eller ekonomisk förening.

Om
skyddande av
vissa tidigare
använda fir-
manamn.

I en inom första kammaren väckt, till laguskott hänvisad motion, nr 147, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Björnsson* hemställt, att

Om
skyddande av
vissa tidigare
använda fir-
manamn.
(Forts.)

riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag, efter nödig utredning, till sådan ändring i

dels lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag, dels lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse, dels lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse och dels lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar, att icke nytt bolag eller ny ekonomisk förening skulle kunna till skada för det allmänna eller för enskilda på sätt i motionen närmare angivits begagna firmanamn, som tidigare använts av äldre bolag eller förening.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Fehr: Herr talman! Jag vet icke, om det är i någon strävan att söka efterlikna den odödlige Homerus, som första lagutskottet avgivit detta utlåtande, men faktum är nog, att utskottet i en viss del av detta utlåtande ägnat sig åt en sysselsättning, som tidtals lärer ha förstrött Homerus.

Motionen avser att förhindra, att ett nytt företag skall ha rätt att antaga ett namn, som ett gammalt företag tidigare använt. Såsom ett skäl mot bifall till motionen säger nu utskottet: »Tvärtom skulle det enligt utskottets mening mången gång vara obilligt, om ett bolag, vars ekonomiska verksamhet vore sund, men som av en eller annan anledning nödgats träda i likvidation, icke skulle äga rätt att återtaga sitt gamla namn.»

Ett bolag, som trätt i likvidation, kan icke återuppstå, det måste döden dö. Det är orimligt att säga, att ett sådant bolag av billighetsskäl bör få återtaga sitt gamla namn.

I de följande punkterna har utskottet vaknat och konstruerat upp den företeelsen, att ett nytt företag alltjämt, ehuru som annan juridisk person, fortsätter ett gammalt företags verksamhet, och därför bör det gamla företaget, låt vara i ny gestalt, få återtaga det gamla namnet, menar utskottet.

Jag har, herr talman, icke begärt ordet för att mot lagutskottets kompakta majoritet framställa något yrkande utan för att säga, att jag tror, att utskottet förbisett en omständighet, som gör, att det verkligen finnes ett mycket starkt fog för motionen.

Under min verksamhet som affärsjurist har det förekommit många typiska fall, som jag varit i tillfälle att närmare följa, och jag vill här endast anföra ett sådant fall. Ett företag befinner sig på obestånd, det har en god verksamhet, men dess finansiella ställning är definitivt rubbad, och detta gör, att företaget måste träda i likvidation. Ett nytt företag övertager det gamla företags namn och tillgångar. Vad som i realiteten då sker är, att de oprioriterade fordringsägarna icke få ut något för sina fordringar men att de prioriterade icke blott taga hand om alla det gamla företags materiella tillgångar utan dessutom få gratis övertaga det gamla firmanamnet och därmed också företags goodwill. Jag har många gånger haft mycket svårt att förklara för utlänningar, huru det kan komma sig, att de i ett företag, som arbetar för fullt och som har goda affärer och drives under det firmanamn, som står på deras räkningar och fordringsbevis, icke kunna få ut ett öre, därför att det namn, som står på deras papper, är värdelöst och i verkligheten betecknar ett företag, men under ett nytt namn gått i likvidation.

Jag har, herr talman, intet yrkande; jag har endast velat få det, som jag nu yttrat, antecknat till protokollet.

Herr Björnsson: Herr talman! Jag har kommit att ägna denna fråga ett visst intresse icke från privaträttslig synpunkt utan därför, att jag sysslat med bolags beskattning. Det har visat sig, att man genom lämplig rekon-

struktion av ett företag kan på olika sätt skaffa sig en lättnad i skattetungan, som icke varit avsedd i våra skattelagar. Jag kan anföra såsom exempel ett bolag, som under år 1918 helt plötsligt efter namnändring, som verkställdes den 1 november hade bolaget ett visst namn, men ändrade så detta, och ett nytt företag bildades samma dag — skrev upp sitt aktiekapital från två och en halv miljoner kronor till tio miljoner kronor. Det är klart, att man på det sättet kan ernå olika fördelar i skattehänseende. För det första kommer progressiviteten i bolagets beskattning i ett helt annat läge, skattesatserna bli nämligen betydligt lägre om kapitalet höjes och för det andra kan man genom att skriva upp inventariernas värde komma fram till möjligheten att göra skattefria avskrivningar i vida högre grad än man annars skulle kunna göra.

Det finnes åtskilliga typer av bolag, vars aktiekapital ungefär motsvarar värdet av inventarierna. Det förhåller sig t. ex. så, att inom textilindustrin kan ett bolag få som skattefri inkomst räkna 10 procent av aktiekapitalet. Det kan nöja sig med en avskrivning av 5 procent på inventarierna i sina böcker, och därigenom blir det i tillfälle att utdela t. ex. 5 procent å aktiekapitalet utan att ha någon som helst beskattningsbar inkomst.

Nu kan det invändas, såsom det förefaller mig, att utskottet velat göra här, att sådana där mera flagranta exempel på dylika skatteofog icke äro att befara, sedan vi ha kristiden med dess högkonjunktur bakom oss. Men man bör väl icke tänka sig, att den lågkonjunktur, i vilken vi nu leva, skall vara i evighet. Det kan vara skäl att under en sådan lågkonjunktur vidtaga de ändringar, som under högkonjunkturen visat sig vara befogade.

Jag är mycket tacksam för, att en helt annan sida av detta spörsmål blivit belyst av en person, som haft tillfälle att bilda sig ett tillförlitligt omdöme om frågans betydelse. Jag tror, att utskottet betraktat denna fråga såsom en mycket obetydligare fråga än den i själva verket är.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion med förslag att talmännen i riksdagens kamrar må väljas för tiden intill nästkommande riksdag.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående minskning av antalet ledamöter i riksdagens kamrar.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 271, hade herr *Heiding* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande minskning av det nu fastställda antalet ledamöter av riksdagens båda kamrar samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Adolf Dahl*, *Reuterskiöld*, *Gustafson* i *Kasenberg* och *K. A. Westman*, vilka på anförda skäl ansett, att motionen bort av utskottet tillstyrkas..

Herr *Leander*: Herr talman! Jag har icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet. Om jag det hade gjort, skulle jag här ha stått bland

Om skyddande av vissa tidigare använda firmanamn.
(Forts.)

Om minskning av antalet riksdagsmän.

*Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)*

reservanterna, och jag ber att med några ord få angiva skälen härtill. I tal och i sång yttra vi ofta, att vårt land är fattigt, men icke desto mindre bestå vi oss med mycken lyx. Utlänningar, som besöka oss, falla icke sällan i förundran över, att vi anse oss ha råd att nedlägga så stora summor som sker t. ex. på offentliga byggnader. Men även i fråga om representanter i riksdagen kommer lyxbegäret till synes, enär vi, enligt vad som svårigen kan bestridas, hålla oss med ett större antal, än som är oundgängligen behöfligt för riksdagens löpande arbete. För att övertyga sig därom behöver man blott tänka på det förhållandet, att mycket viktiga frågor avgöras, under det att ett mycket stort antal ledamöter är frånvarande. Undantages första dagen, då upprop äger rum, och de tillfällen, då gemensamma voteringar företagas, torde icke ett enda plenum kunna uppvisa en fulltalig representation. Vi ha i dag en lång föredragningslista med många viktiga ärenden, men om vi se oss omkring i bänkarna, så finna vi, att många platser stå tomma. Dessa platser stå icke tomma därför, att ledamöterna tillfälligtvis äro ute, utan de stå tomma därför, att de, som inneha dem, rest sin väg. Observeras bör också, att vi i förhållande till rikets folkmängd ha ett större antal riksdagsmän — däri inräknade även riksdagskvinnorna — än nästan alla främmande länder.

Sedan är det den mycket omtalade och den mycket prisade sparsamheten, som ju alla partier uppfört å sina program såsom en av de förnämsta huvudpunkterna. Det är bara litet ledsamt, att den mest sitter i tungan och att den har svårt att taga sig uttryck i handling.

Konstitutionsutskottet medgiver, att sparsamhetssynpunkten kan åberopas för en minskning av riksdagsmännens antal. Men varför icke då slå till och verkligen minska antalet? Onekligen skulle det vara vackert handlat av riksdagen att, då det gäller riksdagen själv, gå före med gott exempel och visa, att om den också prutar i fråga om andra, så glömmer den icke att sopa rent för egen dörr. Vidtoge riksdagen åtgärder för att minska sitt eget medlemsantal, skulle helt visst den pågående reduktionen av tjänstemän inom departementen samt inom vissa andra verk och inrättningar komma att bäras med större jämnmod av vederbörande än vad nu kan vara fallet.

Men, menar utskottet, det går icke, och utskottet tager därvid fram det gamla skälet, som skulle tala mot en minskning. »På grund av vårt lands stora ytvidd», säger utskottet, »och de mycket skiftande förhållandena inom olika delar av detsamma synes bibehållandet av ett jämförelsevis stort antal folkrepresentanter här vara behöfligt för att riksdagen allsidigt och fullständigt skall giva uttryck åt skilda uppfattningar och intressen inom folket». Reservanterna ha redan i sin reservation bemött detta skäl, och de komma säkert att nu under diskussionen påvisa, att det icke håller streck. Man måste även taga hänsyn till våra dagars lättå kommunikationer. Förr, då det icke var så lätt att förflytta sig från en ort till en annan, utan invånarna i de skilda orterna levde mera isolerade från varandra, var det kanske påkallat, att varje härad eller domsaga hade sin särskilda representant, men förhållandena äro nu helt annorlunda. Nu tager det icke synnerligen lång tid att komma från Ystad till Haparanda eller tvärtom. Använder man aeroplan, så går det på några timmar. Norrlänningarna ha därför väl reda på Skåne, och skåningarna, som ju äro rika och ha råd att göra lustresor, besöka ofta Norrland, och de känna förhållandena däruppe nästan lika bra som norrlänningarna själva. För övrigt är det här icke fråga om att beröva någon del av landet dess representanter, utan det är endast fråga om att på ett mycket måttfullt sätt beskära, antalet. Om jag räknat rätt, så har t. ex. Malmöhus län 12 representanter i denna kammare och 19 i andra kammaren, summa 31. Om man tänkte sig en minskning av 3 ledamöter för länet i denna kammare och av 5 i andra kam-

maren, skulle då icke de återstående 23 kunna med fördel bevaka länets intressen, vare sig det gällde betodling och sockerfabrikation eller någon annan av Skånes näringsgrenar? Jag tror, att 23 representanter skulle vara ett tillräckligt antal för detta ändamål.

Jag skyndar mig, herr talman, att tillägga, att jag för all del icke vill mota ut någon av de nuvarande representanterna för länet och allra minst någon av dem, som tillhöra denna kammare. Det finnes icke många av dem närvarande här, men på grund av sina utmärkta förtjänster få de anses outhärliga för riksdagsarbetet varenda en. Men det går säkert icke så fort med minskningen, utan 3 hinna helt visst att lämna skådeplatsen, innan den blir genomförd. Sedan kunde man kanske nöja sig med 9 representanter i stället för de nuvarande 12 representanterna för länet i denna kammare. Det behöver icke heller befaras, att Norrlands intressen eller övriga delars av landet intressen skulle komma att bli tillbakasatta, i fall även för deras vidkommande någon minskning i representanternas antal vidtoges.

Ja, utskottet anför nu också en annan sak, som utskottet väl anser vara ett skäl för avslag. Utskottet säger, att förslaget står i samband med andra spörsmål. Ja, vilken av de många frågor, som avgöras här i riksdagen, står icke i samband med andra spörsmål? Reservanternas påpeka, att under en eventuell utredning av denna fråga finge även andra med densamma sammanhängande spörsmål tagas under övervägande. Men det kommer nog säkert att återigen visa sig, att det där gamla påståendet är riktigt, som säger, att riksdagen, som skall reformera allt och alla, har mycket svårt att reformera sig själv.

Herr talman! Jag ber att få förena mig med reservanternas i deras yrkande om bifall till den i ämnet väckta motionen och avslag å utskottets hemställan.

Herr von Geijer: Herr greve och talman! Jag skall be att först få vända mig mot den ärade talare, som sist hade ordet, innan jag går direkt in på att försvara, vad utskottet i sitt utlåtande hemställt.

Om jag fattade den ärade talaren rätt, var väl den övervägande delen av de skäl, som han åberopade för sin ståndpunkt och som utmynnade i yrkande om bifall till reservationen, av ekonomisk art. Men det är väl ändå icke motionärens mening, att den skolkning, som, enligt vad han påpekar, skulle äga rum inom riksdagen, skulle stå i direkt sammanhang med antalet riksdagsmän. Det beror väl på personerna själva. Jag skall icke närmare ingå på denna sak, men jag vill peka på, att kvittningsmomentet här föreligger.

Men sparsamheten är den omständighet, som här skulle vara den viktigaste. Ja väl, jag vill icke förneka, att en reform av ifrågavarande slag skulle kunna medföra sparsamhet. Men frågan är just, om man bör inrikta sparsamheten just på detta område. Så mycket är säkert, att därest vi anse, att det är nödvändigt att ha det antal riksdagsmän, som nu finnes, den omständigheten, att det kostar mera pengar icke får vara avgörande.

Jag kan visserligen icke, herr talman, förneka möjligheten av, att man skulle kunna i någon mån minska riksdagsmännens antal. Det är möjligt, att arbetet komme att gå lika bra ändå. Jag säger, att detta ligger inom möjlighetens område, men det är en ganska vittgående fråga, och det är denna omständighet, som varit bestämmande för mig och, såsom jag tror, för de flesta av majoriteten inom utskottet. Jag skall komma till den saken närmare sedan.

Den ärade talaren vände sig mot de motiv, som utskottets majoritet åberopat för sin mening, och han ansåg, att de helt och hållet hade blivit motbevisade av vad reservanternas anfört och den ärade talaren själv meddelat. Jag tror icke, att detta är förhållandet. Det blir nog oundvikligt mer än en gång i en riks-

*Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)*

*Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.*
(Forts.)

dagsdebatt, att den ene säger ja och den andre säger nej. Då får var och en själv avgöra, vilket värde motiven kunna ha; skälen bliva mer eller mindre subjektiva.

För mig och utskottets majoritet står det dock fast, att det varit den omständigheten, att vårt land företer så olika förhållanden i dess olika delar, att det finnes så många skiftande intressen, som från början varit orsaken till, att vi fått ett relativt stort antal riksdagsmän.

Jag vill i detta sammanhang, herr talman, säga, att det lönar sig faktiskt icke, att taga någon analogi från utlandet. Där äro förhållandena så annorlunda, att vi av dem icke kunna få någon ledning för bedömande av förhållandena hos oss. Det skulle i viss mån bli ett subjektivt bedömande. Framför allt är det orimligt att jämföra oss med stormakterna och tänka på, att vi skulle ha proportionsvis samma antal riksdagsmän som de. Då finnes det andra stater, som i detta avseende stå oss närmare. Ju mera släkt en främmande stat är med oss, ju mera närmar sig också, det vågar jag påstå, proportionen.

Medan jag är inne på proportionen vill jag yttra mig något om en omständighet, som den ärade talaren icke berörde. Därest proportionen mellan invånarantalet och antalet representanter från början varit för stor, så har detta förhållande nu genom folkökningen ändrats. De uppgifter, som utskottet här om lämnat, kan jag kanske med herr talmannens tillstånd få peka på.

År 1896, den första riksdag, som sammanträdde efter den så kallade vingklippningen, då riksdagsmännens antal fixerades, representerade dock varje ledamot av andra kammaren i genomsnitt 20,900 personer, under det att motsvarande siffra nu är 24,200 personer. Sälunda har en ökning inträtt med 25 % just i den riktning, som den ärade talaren förordade.

Emellertid är det icke dessa omständigheter, som varit de huvudsakligen bestämmande härvidlag. Om man medgiver, och det har jag delvis gjort, att man skulle kunna peka på några olägenheter av det stora antalet riksdagsmän, så förmenar dock utskottets majoritet, att dessa olägenheter till övervägande grad ligga på det teoretiska området. Jag vill icke säga, att de äro konstruerade, men varken reservanterna eller den siste ärade talaren ha dock kommit med sådana faktiska skäl, att de på mig kunnat verka övertygande. Det förefaller mig, att det därvidlag föreligger brister i bevisningen.

Jag kommer nu till den avgörande punkten, nämligen de konsekvenser ett steg i den här åsyftade riktningen skulle medföra. För några dagar sedan var jag i tillfälle att påpeka, att riksdagen lätt går med på skrivelser. Det finnes olika arter av skrivelser. Somliga äro av den art, att, därest det kommer förslag med anledning av dylika skrivelser, riksdagen har full rätt att känna sig fullkomligt obunden av sin skrivelse och har full rätt att objektivt bedöma det förslag, som föreligger. Men det finnes också andra skrivelser — och dit hör enligt mitt förmenande den här föreslagna — vilkas konsekvenser äro sådana, att vi näppeligen kunna gå förbi de förslag, som med anledning av sådana skrivelser framkomma. Förra gången denna fråga var före — jag vill minnas, att det var år 1920 — kom gång på gång både i kamrarna och även utanför dem talet fram om första kammarens ställning gentemot andra kammaren. Denna fråga kom på tal icke såsom i och för sig fristående, och vidare kom på tal förhållandet mellan kamrarna inom utskotten.

Det är sådana konsekvenser, som vi ansett möjligen skulle komma att följa och som måhända skulle komma att föranleda rätt så långt gående konstitutivella strider. Vi ha icke anledning att väcka upp sådana strider, vi ha haft nog av dem under de sista decennierna. Och när så, enligt vår mening, inga direkt faktiska skäl framkommit, varför skulle vi då på grund av en enskild motion företaga en handling, vars konsekvenser vi ha svårt att överblicka.

Det är sant, att man i detta sammanhang icke kan såsom fullt skäl åberopa, att frågan icke är vad man kallar aktuell. Men varken pressen, doktrinen eller överhuvud taget någon annan har fäst sin uppmärksamhet på och sysselsatt sig med densamma. Nog har man rätt att i detta sammanhang säga, att däri ligger ytterligare ett skäl för, att man icke behöver taga upp frågan.

*Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)*

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman, mina herrar! Den motion, som nu behandlas och som blivit av konstitutionsutskottet avstyrkt, utmynnar i en begäran om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning rörande minskning av det nu fastställda antalet ledamöter av riksdagens båda kamrar samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen må föranleda.

Läser man motionen, så finner man i motiveringen, att motionären angivit såsom en approximativ eller förslagsvis framställd siffra 180 ledamöter i andra kammaren och 120 ledamöter i första kammaren, vilket innebär bibehållande av den proportion, som nu råder, 230 ledamöter i andra kammaren och 150 ledamöter i första kammaren. Den ärade utskottsordföranden torde sålunda i den punkten ha överdrivit sina teoretiska farhågor för, att förhållandet mellan kamrarna skulle genom en utredning komma att förskjutas.

Det är i denna fråga tre spörsmål, skulle jag tro, som man bör behandla vart för sig i allra största korthet. Det första är: Är någon reduktion av antalet ledamöter av riksdagen behöflig? Det andra är: Är det möjligt att göra en sådan reduktion, utan att svenska riksdagens arbetssätt lägger hinder i vägen därför? Och det tredje spörsmålet är: Finnes det anledning att nu begära en utredning?

Utskottets ärade ordförande har i själva verket berört alla dessa spörsmål. Beträffande det stora antal ledamöter, som vi nu ha i riksdagen, sökte den ärade utskottsordföranden redan från början avvärja en eventuell jämförelse med utlandet. Och han framhöll därvid, att vi icke hade någon anledning att jämföra oss med de stora nationerna, stormakterna, utan att vi hellre borde jämföra oss med sådana nationer, som vore med oss mera likställda. Den ärade utskottsordföranden tycktes leva i den föreställningen, att vid en sådan jämförelse proportionen skulle komma att visa sig vara ungefär densamma.

Det finnes emellertid ett land, som är mycket likställt med vårt i fråga om kultur, i fråga om politik och i fråga om folkmängd, och det landet är Holland. Dess första kammare räknar dock icke 150 ledamöter utan endast 50, och dess andra kammare har icke 230 ledamöter utan endast 100. Det är emellertid mycket stor olikhet mellan det landet och vårt land i fråga om territoriell utsträckning: det lilla konungariket Holland är närmast att jämföra med en provins hos oss. Men jag vill erinra om, att i och med det proportionella valsystemets införande och de stora valkretsarnas genomförande i vårt land, har den gamla lokalrepresentationen så att säga mer och mer försvunnit. Den har koncentrerats på dessa valkretsar. Om man bibehåller så många valkretsar, att de olika strömningarna och intressena inom dem bli väl representerade, så är allt väl beställt. Här är dock icke fråga om att nedsätta riksdagsmännens antal i en sådan utsträckning, att berättigade anspråk i någon mån skulle kunna äventyras. Jag skall nu icke vidare fullfölja jämförelsen med utlandet. Jag har gjort en jämförelse endast i den punkt, beträffande vilken den ärade utskottsordföranden inbjöd att göra en sådan jämförelse.

Beträffande valkretsarna i övrigt och förhållandet till dem vill jag erinra, att vad första kammaren beträffar, så har man redan vidtagit en sammanslagning av vissa landsting. Om en ytterligare reduktion skulle synas nödvändig, så skulle en sammanslagning i större utsträckning — det finnes ju fall, då

Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)

man sammanslagit tre landsting, låt vara att det ena representeras av särskilt utsedda delegerade — icke möta några principiella hinder. Vad andra kammaren beträffar vågar jag tro, att den nedsättning, som där kan ifrågakomma, knappast komme att inverka på valkretsarnas representation. Det förefaller mig, som om den farhågan vore överflödig. Såväl alltså vad beträffar valkretsarna som proportionen mellan kamrarna och förhållandet till utlandet finnes det stor anledning att erinra om, att all historisk rätt pekar på, att det antal riksdagsmän vi ha är väl stort. Jag går därvid ut från den uppfattningen, att en riksdag icke bör ha större antal ledamöter än som är nödvändigt för fullgörande av dess arbetsuppgifter.

Går jag sedan över till den andra frågan, om det för den svenska riksdagens arbete behöves detta stora antal ledamöter, pekade herr ordföranden på konsekvenserna av en reduktion i fråga om utskotten, och man har inom konstitutionsutskottet också framhållit, att för utskottsarbetet, med den lika representationen för första och andra kammaren, första kammarens antal redan nu är i knappaste laget och att man, om man alltså vill bevara denna lika ställning i utskotten, icke skulle kunna nedsätta första kammarens ledamotsantal, och man drager den konsekvensen, att då kan man icke heller nedsätta andra kammarens ledamotsantal, om man vill bibehålla proportionen mellan de bägge kamrarna. Ja, det kan ju låta mycket vackert som ett tal, men det är en rent teoretisk spekulation. Herrarna kanske erinra sig här i första kammaren, att numera väljes till vissa utskott ett antal suppleanter, som är större än antalet ledamöter, t. ex. till konstitutionsutskottet, där vi ha 10 ledamöter, 13 suppleanter för denna kammare. Det är icke så värst många år sedan, när första kammaren valde bara hälften så många suppleanter som antalet ledamöter, och varför en återgång till detta förhållande skulle vara utesluten, har jag svårt att förstå. Om man reducerar de 13 suppleanterna till 5, så bli ju åtskilliga platser på det viset lediga, som icke behövde besättas, och *man behöver icke på minsta vis äventyra den lika representationen även med en sådan begränsning av densamma*. Det förefaller mig vara alldeles naturligt, att man kan hysa vissa tvivel om hur det skall ordnas. Men det är också naturligt, att utredningen vore överflödig, om icke dessa svårigheter funnes, men just för att dessa svårigheter finnas är det som utredningen begäres. Vad skulle utredningen avse om icke antalets lämpligaste reducering med hänsyn till valkretsarna, till proportionens bevarande i utskotten och till de konsekvenser, som en reducering av antalet skulle ha för dessa? Således, att *riksdagens arbetssätt förblir orubbat*, det är motionens utgångspunkt. Att då av denna utredning skulle uppstå en konstitutionell strid, ja, det vågar jag påstå är en teoretisk spekulation, som har föga eller intet stöd i verklighetens värld.

Den tredje frågan, om det finnes anledning att *nu* taga upp spörsmålet, kan man naturligtvis besvara ganska olika. Man kan säga, att det finnes ingen opinion härför. Det har icke i pressen förekommit någon debatt, och den motion, som 1920 förelåg och som då med stor majoritet i andra kammaren avslogs efter votering, den har icke fått någon efterföljare förrän nu. Vad tjänar det då egentligen till att röra upp en sådan fråga? Det vore ju bättre att vänta, tills frågan hade mognat, om det nu är någon fråga. Ja, det föreligger ju i år en ny motion. Detta är ju alltid ett tecken till, att det är något som rör sig hos en del ledamöter av kammaren, kanske ännu mera hos personer utanför kammaren. Men om vi kasta ett öga på pressen i våra dagar och se, hur den behandlar svenska riksdagen, om vi lyssna till vad folket ute i orterna och bygderna säger om riksdagen och dess arbete, då har åtminstone jag mångfaldiga gånger förmärkt, att det inom pressen råder en ton av, jag skulle vilja säga ett slags avsiktlig ringaktning för att undergräva riksdagens auktoritet. Och går man till folket i bygderna och valmännen där hemma i

orterna, så är det väl många gånger som det kommer fram: »Vad göra ni egentligen däruppe, så många som ni äro? Och så kunna ni resa hem då och då!»

Det finnes överhuvud en tendens i våra dagar att rikta sig mot riksdagens arbete såsom mera sken än verklighet, såsom mera tal än gärning, såsom något för mycket överskattat och såsom kanhända i viss grad onödigt. Jag delar icke alls denna uppfattning. Jag tror tvärtom, att riksdagens arbete är synnerligen nödvändigt och viktigt och att det bedrivs med synnerlig intensitet. Men jag måste å andra sidan säga mig, att om man betraktar förhållandena närmare och ser, att t. ex. andra kammaren har sina fem tillfälliga utskott väsentligen därför att det är så stort antal ledamöter, som eljest vore arbetslösa, och om man tror att dessa fem tillfälliga utskott mycket väl skulle kunna få sina ärenden sammanförda på två utskott, som vi ha här i kammaren — båda våra tillfälliga utskott äro sannerligen icke heller överlastade med arbete — om man ser på dessa förhållanden, säger jag, och så frågar sig, om hela denna personal, som finnes i båda kamrarna, är behöflig för arbetet, då vågar jag nästan bestämt påstå, att så icke är fallet. Det kan icke heller hjälpas, att när man ser på sakerna sådana de uppfattas utifrån, fastän den röst, som där skulle kunna tala, ännu är tyst, så rör sig likväl där den uppfattningen, att även riksdagsarvodena blivit för höga för ett så ringa arbete, som av flertalet här presteras. Jag tror det är en felaktig syn, men jag tror uppfattningen har ett visst berättigande, i det att antalet är för stort, och därför menar jag, att det är vida bättre att taga upp en fråga av sig själv, innan man utifrån blir tvingad därtill. Då detta gäller så delikata saker som riksdagens egen sammansättning och dess eget arbete, är det icke klokt och lämpligt att vänta, tills en opinion kommer utifrån, som gör att frågan blir övermogen och kanske löses på felaktigt sätt, utan en för sin ställning känslig kammare bör enligt min mening i tid själv beställa om sitt hus och se till, om icke en omorganisering i enlighet med arbetets krav skulle kunna vara befogad. Under särskilt denna riksdag har anledning ej saknats att tala rätt mycket om arbetslöshet i åtskilliga utskott. Det sammanhänger ju med en situation, som kanske är tillfällig, men det pekar likafullt i den riktningen, att om arbetslöshet utom utskotten även förut funnits och om den nu ökas inom utskotten, så kan ifrågasättas, just huruvida icke en viss reduktion av utskottsledamöternas antal skulle kunna ske samtidigt som man bevarar proportionen mellan kamrarna inom utskotten.

Jag kommer därför för min del till den konklusionen, att då ett bifall till motionen endast innebär, att en utredning verkställes angående möjligheten av en nedsättning av antalet ledamöter i båda kamrarna proportionellt och med bibehållande av arbetssättet i kamrarna och riksdagen, en sådan utredning verkligen bör föranstaltas, ju förr dess hellre, och någon annan än Kungl. Maj:t lär väl knappast kunna göra det. Konstitutionsutskottet har svårt att i ett sådant fall taga initiativ annat än genom att tillstyrka en sådan motion eller också lägga fram ett förslag, som i varje fall går ut på avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t.

Till sist vill jag bara lägga till ett ord beträffande proportionen mellan antalet ledamöter i kamrarna och folkmängden. Herr ordföranden ansåg, att en på 24,000 i alla fall var mer än vad det var för några år sedan. Ja, i Holland är förhållandet en på 73,000, och jag tror icke det är någon som helst skada skedd därigenom.

Jag ber därför, herr talman, då jag icke kan dela farhågorna för någon som helst konstitutionell konflikt och då jag anser, att det överhuvud taget är skäl att riksdagen tager upp denna fråga, innan den ännu ej blivit alltför mycket diskuterad annorstädes, att få yrka bifall till motionen.

*Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.*
(Forts.)

Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)

Herr Winberg: Naturligtvis kan man alltid diskutera vad som är lämpligt antal riksdagsledamöter för att, som herr Leander yttrade sig, det skulle passa för »det löpande arbetet i riksdagen», men nog förefaller det mig som om man tar alltför primitivt på det problem det här gäller, särskilt med den argumentering som den senaste ärade talaren hade — tanken på att förbättra riksdagens anseende, folkets tankar och mening om riksdagen. Man tror, att detta problem är så enkelt, att om man bara skär av 20 % av antalet nuvarande folkrepresentanter, så lösa vi vårt parlamentariska problem. Lika oriktigt anser jag det är att göra som den förste ärade talaren här huvudsakligen gjorde, då han anförde de ekonomiska synpunkterna såsom avgörande. Nog verkar det väl ändå nästan litet skämtsamt, när man som vi här i riksdagen låta miljonerna rulla rätt så bra. Vi ha en dualism med tvenne kamrar, vilket naturligtvis är en rätt dyrbar inrättning, utan att vi få motsvarande reell valuta. Men skulle vi, för att tillvarataga de ekonomiska intressena i landet, ta bort 20 % av antalet ledamöter i vardera kammaren, men bibehålla denna dualism och detta dubbelarbete med två kamrar? Jag måste säga mig, att visserligen kan man anföra olika skäl och nog får man se olika projekt ifråga om reformarbete, men sällan har jag sett något projekt om reformation så fullständigt sakna kontakt med verkligheten som det här framförda, ifråga om lösning och reformering av vårt parlamentariska problem.

Av vad herr Reuterskiöld yttrade i sitt anförande, att kammaren borde se vad pressen i våra dagar säger om parlamentet och dess arbete och höra vad man säger ute i landet, fingo vi veta, att det är ingen överdriven respekt man hyser för parlamentet. Nej, det är alldeles riktigt. Och det värsta är, att den där respekten minskas dag för dag, men jag tror ingalunda det beror på att det är 150 ledamöter i första och 230 i andra kammaren. Jag tror, att förhållandet skulle bli alldeles detsamma, om man ville skära ned första kammarens ledamotsantal till 50 och andra kammarens till 100, men i övrigt arbeta efter ungefär samma principer och metoder som man nu gör. Det vill till en ganska stor portion av verklighetsfrämmande uppfattning, om man tror, att det därvidlag är antalet ledamöter, som är avgörande.

Nu förstår jag, att man på vissa håll börjat inse, att det är något ohållbart över våra dagars parlamentarism. Kritiken ute bland folket och i pressen börjar bli allt skarpare och skarpare, och då vill man åtminstone söka göra något. Ja, det är ju visserligen vackert att säga, att man vill göra något, men vad vi här egentligen ha att göra med, det är att man på vissa håll mer och mer börjar bli på det klara med att de nuvarande parlamentariska formerna lida av ålderdomsskröplighet, av ett slags politisk åderförkalkning. Det visar sig, att riksdagen inte längre är någon lämplig institution för att fylla den uppgift, som den egentligen skulle ha. Man anför därtill sådana skäl, som de av herr Leander angivna, t. ex. att det är dåligt med intresset bland kamrarnas ledamöter, de äro mycket borta o. s. v. Detta är en olägenhet, som också jag erkänner, men det finns andra utvägar att avhjälpa dylika olägenheter, och det är visst ingen garanti för att det i det avseendet skulle bli bättre, om man minskade antalet ledamöter.

För min del får jag säga, att det skulle ju ligga något bestickande i att få minska antalet ledamöter i en institution, som jag anser i alla fall mer och mer börjat överleva sig själv, och jag skulle gärna vara med om det. Helst skulle jag i så fall vilja ha rätt att själv utpeka de där ledamöterna, som skulle indragas här, men det finnes kanske inte någon möjlighet att få den rätten. I varje fall, rent principiellt måste det stå klart för envar, att de olägenheter, som våra dagars parlamentarism lider av, icke äro så där enkelt avhjälpta som genom att man sätter sig ner och utför ett litet matematiskt räknepblem: Kunna vi inte ha ett litet mindre antal ledamöter i vardera kammaren, men

naturligtvis behålla bägge kamrarna utan någon som helst garanti för att denna s. k. vingklippta representation blir i något avseende mera arbetsduglig, i något avseende mera skickad att fylla den uppgift, som i våra dagar mer och mer åligger vår representation som sådan.

Då jag sålunda finner, att man här hängivit sig åt en illusion, som det skulle vara skada att på något sätt understödja, d. v. s. att våra dagars parlamentariska problem inte skulle lida av några andra olägenheter än att vi ha något för stort antal riksdagsmän i vårt parlament, så anser jag för min del, att det finnes inga skäl, som tala för att vi skulle ta upp problemet från den utgångspunkt, som motionären här gjort. Och med all respekt för sparsamhetssynpunkterna menar jag, att riksdagens ärade ledamöter ha så ofantligt många andra tillfällen att låta dessa göra sig gällande, att jag tror man utan någon risk kan lämna dem i samband med frågan om själva representationens organisation och sammansättning.

Jag yrkar sålunda för min del bifall till utskottets hemställan i denna del.

Herr Dahl, Adolf: Herr talman! Jag föreställer mig, att motionären lika litet som reservanterna gått ut från den föreställningen, som den siste ärade talaren tyckes ha förutsatt, nämligen att man genom ett bifall till motionen och därav föranledda åtgärder skulle kunna bota alla svårigheter, som vidlåda parlamentarismen. Jag skall emellertid inte närmare gå in på den frågan, eftersom jag föreställer mig, att talaren från sin utgångspunkt inte har så ömmande hjärta för parlamentarismen och avhjälpandet av dess svårigheter. Jag skall i stället med några ord vända mig mot utskottets ärade ordförande. Jag kan fatta mig mycket kort efter det anförande, som min medreservant hållit.

Herr von Geijer framhöll, att de olägenheter, som det nuvarande antalet ledamöter i riksdagens kamrar möjligen kunde innebära, företrädesvis vore teoretiska. Jag vet inte det. Enligt min uppfattning är det snarare rent praktiska olägenheter, som här föreligga. Om man ser i andra kammarens katalog, finner man, att inte mindre än 80 av andra kammarens ledamöter äro befriade från arbete i de ordinarie utskotten. Det innebär alltså, att dessa 80 ledamöter av andra kammaren under en tid av boråt sex veckor äro hänvisade till plenisammanträden och för övrigt läsning av de utdelade handlingarna. Dessa äro nu, med undantag av statsverkspropositionen, under de första veckorna inte så talrika, och det blir sålunda praktiskt taget en ganska omfattande arbetslöshet för dessa 80 ledamöter av andra kammaren. Jag vill inte knyta någon reflexion till det gamla ordstäv: Fåfång gå lärer mycket ont. Jag tror, att dessa herrar nog kunna finna användning för sin arbetsdag, men det ger också tillfälle till reflexioner för alla dem, som ägna en tanke åt detta spörsmål. Jag har sålunda klart för mig, att det är slöseri med arbetskraft med det nuvarande antalet ledamöter, enkannerligen i andra kammaren.

Herr ordföranden framhöll vidare, att denna fråga medförde vidlyftiga konsekvenser. Den skulle komma att rulla upp spörsmål, inte blott angående kamrarnas inbördes ställning, utan också angående ordnandet av utskottsarbetet och kamrarnas ställning gent emot varandra i den förberedande handläggningen av ärendena. Beträffande den förra delen av invändningen tillåter jag mig erinra om, att den frågan redan har framställts från riksdagens sida, och att den särskilt skulle föranledas av denna detalj har jag svårt att förstå. Vad däremot beträffar frågan om kamrarnas inbördes ställning i utskottsarbetet, är det alldeles klart, att den på det intimaste sammanhänger med detta spörsmål. Jag kan däremot inte alls tillägna mig den uppfattningen, att en åtgärd i motionens riktning skulle behöva föranleda, att man rubbar balansen mellan första och andra kammarens representation i utskotten. Om man går ut ifrån, att andra kammaren nu är så överflödigt talrik i förhållande till utskottets

*Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)*

Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)

arbetsbehov, men å andra sidan beaktar, att man mycket väl kan minska antalet ledamöter i åtskilliga utskott, tror jag nog man kan komma därefter, att man kan bibehålla proportionen mellan första och andra kammarens utskottsbesättning även vid minskning av ledamöternas antal i bägge kamrarna. Jag föreställer mig, att t. ex. antalet ledamöter i konstitutionsutskottet utan olägenhet för arbetet kan nedbringas. Samma förhållande torde råda beträffande bevillningsutskottet, bankoutskottet och jordbruksutskottet. Då man erinrar sig, att de viktiga frågor, som handläggas av statsutskottet, i själva verket bero på beredning av en liten delegation på sex personer, så bör man inte hysa några betänkligheter emot att nedsätta antalet ledamöter i åtskilliga andra utskott. Den beredning ärendena undergå och det beslut, vartill respektive avdelningar i statsutskottet ha kommit, äro ju i de flesta fall avgörande för utskottets ståndpunktstagande i dess helhet, och det är således i själva verket denna delegation på sex personer, som handlägger allt det förberedande arbetet i fråga om dessa mycket omfattande ärenden. Skola vi inte då kunna gå fram till en väsentlig beskäring även beträffande övriga utskott? Åtminstone för mig har den åtgärden framstått som riskfri.

Utskottets förordande anmärkte till sist, att denna fråga hade kommit så plötsligt på, att den knappast kunde sägas vara aktuell. Jag tror, att den ärade utskottsordföranden misstager sig i detta. När man talar med folk ute i bygderna, har man nog haft en känsla av att folk litet varstans under en lång tid ansett, att riksdagen är överorganiserad till sin sammansättning, korteligen, att riksdagen inte gör skäl för sig sådan som den är sammansatt. Man vill inte gå in på något bedömande av kvaliteten i arbetskraften, men man anser, att vi ha en riksförsamling, som i förhållande till arbetsuppgiften är alldeles för stor. Men om denna mening är utbredd — och jag tror, att herr ordföranden, om han forskar, skall få bekräftelse därpå — så ligger faran nära till hands, att förlitandet på riksdagens auktoritet minskas. En representation, var det nu må vara, vilket område den nu må ha sin verksamhet förlagd till, som är större än arbetsuppgifterna kräva, äventyrar alltid, att dess auktoritet minskas. Om den har ett större antal ledamöter än arbetet kräver, i samma stund som ett stort antal gå praktiskt taget arbetslösa, då kommer denna representation gent emot sina uppdragsgivare att få svårt att upprätthålla sin auktoritet.

Det är naturligtvis alltid en självövertvinning att så att säga gå till stupstocken. Herr Leander var något inne på den frågan i början av denna debatt. och han var nog artig att försäkra, att han tänkte inte, att någon av kammarens nuvarande ledamöter skulle bli föremål för den dekapitering, som skulle vara ifrågasatt. Jag tror, att den artigheten var tämligen överflödig och inte så sakligt befogad, ty om åtgärden inte låter alltför länge vänta på sig, kommer den givetvis att ha den påföljden. Men jag tror, att just därför vore det mycket nyttigt, om inte riksdagen låte den misstanken få gro, att det var hänsyn till det egna äventyret, som avhöll riksdagens kammare från en åtgärd, vilken eljest kanske ur lämplighetssynpunkt kunnat vara påkallad.

Jag föreställer mig, att det inte finnes mycket utsikt för bifall till reservationen, men eftersom jag anser den välgrundad, yrkar jag bifall till densamma.

Herr von Geijer: Herr talman! Endast några få ord, särskilt med anledning av den siste ärade talarens yttrande. Han fann för sin del ett mycket starkt stöd för motionen däri, att det i andra kammaren skulle föreligga en rätt stor arbetslöshet. Han räknade ut, att de arbetslösa skulle uppgå till cirka 80 personer, riksdagsmän, som under riksdagen endast skulle vara hänvisade till att bevista plena och läsa handlingar. Jag kan ju först och främst säga — och den uppfattningen gäller även just andra kammaren — att det kan

vara mycket lämpligt, att den nykomne först förvärvar sig en viss erfarenhet, innan han placeras i utskott. Den satsen har jag hört uttalas av ledamöter redan flera gånger från början av min riksdagstid. Men jag undrar, om de särskilda utskotten voro tillsatta, när herr Dahl gjorde sin statistik. De taga i anspråk 26 ledamöter från vardera kammaren, alltså summa 52, vilket reducerar antalet av dessa arbetslösa högst avsevärt. Jag vet inte, om han vid sin beräkning tagit hänsyn härtill, men det har han väl gjort.

Emellertid, om det råder arbetslöshet i andra kammaren, så är förhållandet snarare motsatt i första kammaren, ty det bjuder ibland rätt så stora svårigheter för första kammaren att besätta utskottsplatserna. Här förekommer en dubbling i mycket stor utsträckning. Jag vill anknyta till de farhågor, som jag själv hyser för konsekvenserna, därest vi nu sänka antalet ledamöter i andra kammaren; även om vi i viss mån sänka antalet utskottsledamöter, så blir väl ändå tämligen oundvikligt arbetslösheten i andra kammaren större. Jag vill undra, om man verkligen då kan hålla fast vid den fiktionen, att första kammaren skall ha rättighet att ha lika många ledamöter i utskotten som den andra. Jag tror det ej. Jag tror, att herrarna taga alldeles för lätt på detta problem och jag tror ej, att man kan reglera utskottens sammansättning enligt samma proportion hela vägen. Vi få nog inte vara ensamma om att göra denna reduktion, utan då komma nog de stora politiska synpunkterna att göra sig gällande. Herr Winberg var nästan inne därpå, liksom man också vid diskussionen i andra kammaren 1920 rörde vid dessa saker.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Eftersom det här diskuteras, huruvida riksdagen är överorganiserad och om antalet ledamöter i kamrarna bör minskas, ber jag bara få till protokollet anteckna, att jag vid denna riksdag och föregående tillfällen väckt förslag om enkammarssystem, vilket ju innebär, att hela frågan om minskning av ledamöternas antal i denna kammare och i riksdagen skulle lösas av sig självt.

Herr Bergström, David: Ja, herr talman, det förslag, som här föreligger och som är framställt motionsvis, det åsyftar ju en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, en utredning, som skulle gälla riksdagens sammansättning, det vill säga kamrarnas sammansättning och i samband därmed naturligtvis också frågan om arbetsorganisationen inom riksdagen för framtiden, i händelse en minskning av ledamötsantalet skulle äga rum.

När riksdagen beslutar en skrivelse till regeringen i ett ärende, som så nära rör riksdagen själv, så är det ju sed, att riksdagen då åtminstone lägger fram några grundlinjer i de olika avseenden, som skulle göras till föremål för utredningen. Nu är emellertid herr justitieministern närvarande här, och skulle en skrivelse om utredning beslutas, utan att några sådana grundlinjer egentligen läggas fram däri, vore den föredragande departementschefen väl hänvisad till att grunda sin uppfattning närmast på vad han varit i tillfälle att höra under debatten i kamrarna.

Vad nu beträffar debatten i denna kammare, så ställer det sig ju så att, medan motionären tänker sig att det lämpliga antalet skulle nås genom en minskning till 120 ledamöter i första och 180 i andra kammaren, har herr Leander här dragit upp en siffersammanställning med avseende på Malmöhus län, där han angav, hur han ville reducera antalet riksdagsmän. Om man lägger detta till grund och beräknar, hur det då skulle bli i kamrarna i deras helhet, kommer man till i runda tal 110 ledamöter i första kammaren och 170 i den andra, d. v. s. en minskning med ungefär 100 för hela riksdagen. Herr Reuter-

*Om
minskning
av antalet
riksdagsemän.
(Forts.)*

Om
minskning
av antalet
riksdagämän.
(Forts.)

skiöld, liksom också i viss mån herr Dahl, tänkte sig, om jag förstod deras yttranden rätt, att minskningen huvudsakligen borde gå ut över andra kammaren, mindre över första kammaren. Och vad herr Lindhagen beträffar, så är han färdig att gå mera resolut till väga och stryka bort första kammaren. Det vore ju också ett sätt att åstadkomma en minskning med avseende på ledamöternas antal i riksdagen i dess helhet. Men det förefaller mig, att såsom vägledning för den som skulle låta verkställa utredningen — herr justitieministern — och som sedermera på denna utredning eventuellt skulle bygga ett förslag till riksdagen, såsom grundval för ett dylikt arbete är det som hittills har presterats i denna fråga synnerligen litet tillfredsställande.

Vad så beträffar frågan om arbetet inom riksdagen, såsom det nu är organiserat, har herr Dahl velat antyda, att man lämpligen skulle kunna göra en förändring och arbeta med ett betydligt mindre antal medlemmar i de ständiga utskotten. Ja, i fall det vore nu, som det tidigare varit i riksdagen, nämligen att här finnes i huvudsak två eller kanske tre partier, då skulle man väl kunna tänka sig, att de olika partierna skulle kunna vara rätt väl försedda även med en mindre representation i utskotten. Men med den uppdelning, som på senare tid ägt rum i avseende å partiförhållandena här i landet, så får man inte, för så vitt man vill att i det förberedande arbetet de olika meningsskiftningarna skola kunna vara företrädde, minska för mycket på arbetskrafterna inom utskotten. Vad särskilt angår de utskott, som arbeta på avdelningar, såsom statsutskottet som har fyra sådana, kan man näppeligen tänka sig ett mindre antal medlemmar än det nuvarande i det utskottet. Samma förhållande synes mig råda i fråga om bevillningsutskottet och även med avseende å lagutskotten och jordbruksutskottet, att man kan icke skäligen gå ned till ett mindre antal ledamöter, detta även med hänsyn till önskvärdheten av att de olika landsdelarna i vårt vidsträckta land skola vara behörigen företrädde vid det förberedande arbetet. Vi äro ju i så hög grad, i allt för hög grad, kan jag säga, hänvisade till att här i kamrarna, när vi skola gå till beslut, foga oss efter eller svära på magistrarnas ord i utskotten, och då är det av betydelse för oss att vi veta, att prövningen inom utskottet varit så allsidig och så fullständig som möjligt.

Det förefaller mig sålunda, att man icke med fog kan säga i avseende å den kammare, uti vilken jag nu talar, att man skäligen ur denna synpunkt skulle kunna anse det riktigt att gå ned till ett mindre medlemsantal än vad vi för närvarande här ha, och jag ber att få erinra kammarens ledamöter, att detsamma gäller, och i ännu högre grad, när vi komma till den tidpunkt på riksdagen, då vi få in viktiga propositioner, som föranleda tillsättandet av särskilda utskott. Hur skulle vi kunna besätta dessa utskott, ifall vi hade ett högst betydligt reducerat ledamotsantal? Vi ha nyligen fått tillsätta två sådana utskott, och det är med ganska stora bekymmer, som man för närvarande inom riksdagen och inom vissa utskott motser arbetets bedrivande, icke i dessa två nytillsatta utskott utan i de utskott, som fått sitt eget ledamotsantal betydligt reducerat genom att en hel del krafter flyttat över till de nya utskotten. Allt detta behöver man nog närmare besinna i riksdagens kamrar, innan man går att skriva till Kungl. Maj:t i ett så vittutseende ärende som detta är.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att rätta ett litet missförstånd från den siste ärade talaren, som tolkade mitt tidigare uttalande så, att jag skulle vara närmast benägen för att minska andra kammarens ledamotsantal. Jag förmodar, att ingen annan missförstått mitt yrkande, då jag uttryckligen sagt, att förslaget innebär ett bibehållande av propor-

tionen. Då lär man väl icke kunna minska andra kammarens antal mer än första kammarens procentuellt taget.

När den ärade talaren berörde frågan om utskottens sammansättning, tillåter jag mig påpeka att man, vid minskande av kammarens medlemstal från 150 till 120 man, med bibehållande av nuvarande ledamotsantal i de ständiga utskotten, 64, och med beräkning av suppleanterna till halva antalet, får siffran 96; de 24, som äro kvar, komma icke att göra det svårare än nu med det större antalet suppleanter att besätta tillfälliga och särskilda utskott och att ändå medgiva några ledamöter utskottsfrihet. Jag tror därför att förändringen låter sig mycket väl genomföras.

Jag tillåter mig för övrigt påpeka, att även för närvarande tar man till de särskilda utskotten ledamöter från de ständiga utskotten. Det förhållandet beror ju på helt andra omständigheter än att antalet ej räcker till — och de omständigheterna komma säkert att bestå även sedermera.

Herr Julin: Herr talman! När jag vill rösta med reservanterna, är det mig angeläget att deklarerera, att det icke är på de skäl som reservanterna anfört och allra minst på dem som herr Dahl framdragit, vilka äro påtagligt oriktiga. Herr Dahl vill ju påstå, att andra kammaren i stor utsträckning går arbetslös, och till den uppfattningen kommer han genom att slå upp katalogen och räkna i den. Det är emellertid att märka, att katalogen trycktes innan de tillfälliga utskotten hos andra kammaren utsågos, och där äro ju åtskilliga krafter sýselsatta.

När jag röstar med reservanterna, gör jag det därför, att jag finner en fråga vara förestående, den nämligen om höjande av riksdagsmännens arvode. Den spricka som uppstått mellan parlamentet och nationen måste fyllas med att nationen och parlamentet närma sig varandra. Vi få icke blunda för att vi riksdagsmän utan privat förmögenhet leva som murmeldjur här uppe i Stockholm, hålla oss undan från umgänge med varandra och andra människor i staden, hålla oss undan från umgänge med pressen och med överhuvud taget huvudstadens institutioner av rena kostnadsskäl. Nationen får se till att, sedan den skuffat ut oss småttingar, ge de andra tillräckligt för att ett nödvändigt umgänge skall komma till stånd mellan nationen och parlamentets ledamöter.

Det kan ju vara ett steg i den riktningen att i dag rösta med reservanterna.

Herr Dahl, Adolf: Jag har begärt ordet på grund av ett missförstånd som uppkommit här. Herr Julin misstänkte, att jag skulle ha förbisett, att andra-kammarkatalogen icke upptar ledamöter i de tillfälliga utskotten, eftersom den trycktes vid riksdagens början. Jag har ingalunda förbisett detta förhållande. Tvärtom sade jag särskilt, att denna arbetslöshet var för handen under riksdagens första fem, sex veckor till dess arbetsmaterial förelåg i de tillfälliga utskotten, eller jag trodde åtminstone, att det var uppenbart för var och en, att det var detta förhållande jag åsyftade med den angivna tidsbegränsningen.

Vad beträffar herr David Bergströms anförande, ber jag att få göra samma reservation, som herr Reuterskiöld för sin del anfört. Jag har ej tänkt mig, att nedskärningen av kamrarnas ledamotsantal skulle ordnas sålunda, att den skulle träffa andra kammaren men icke den första. Då kunde man förvisso med utskottets ordförande ha ansett en dylik reform vara äventyrlig, ty då hade man sannerligen kommit in på hela förstakammarproblemet. Naturligtvis måste minskningen av ledamotsantalet genomföras proportionellt efter samma grunder för båda kamrarna.

Vad beträffar sedan den av herr Bergström vidrörda frågan om utskottsarbetet, torde jag ha antytt, att även jag har den meningen, att statsutskottet med sin arbetsfördelning på fyra avdelningar icke rimligtvis kan minskas till leda-

*Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)*

Om
minskning
av antalet
riksdagsmän.
(Forts.)

motsantalet. Jag gick tvärtom ut ifrån, att statsutskottet, som arbetar med sex man i varje avdelning, måste bibehålla sitt ledamotsantal för att kunna rå med den arbetsböda, som varje man har sig anförtrodd. Men jag drog den slutsatsen, att förhållandena inom statsutskottet närmast tydde på att ledamotsantalet i andra utskott kunde minskas. Herr Bergström ansåg detta vara omöjligt i bevillningsutskottet och jordbruksutskottet, men jag kan inte se varför det skulle vara omöjligt. Dessa utskott arbeta ju på avdelningar. Även om det skulle visa sig erforderligt att bibehålla avdelningarna, tror jag att man där skulle kunna arbeta på avdelningar, som ej behöva vara mindre än statsutskottets, men jag föreställer mig, att åtminstone bevillningsutskottet mycket väl skulle kunna arbeta på en avdelning, och jag undrar om icke detta kunde gå för sig även inom jordbruksutskottet.

Aterstår så den ömtåliga frågan angående de särskilda utskotten. I det avseendet har herr Reuterskiöld redan framhållit, vad som enligt min tanke bör påpekas, och det är att även i dessa utskott ledamotsantalet icke behöver tilltagas så vidlyftigt som nu, och att vi även med minskat antal ledamöter i kamrarna ha att räkna med ett betydande antal suppleanter i andra utskott, som naturligtvis få tagas i anspråk, i den mån de ordinarie ledamöterna flyttas över till särskilda utskott.

Allt detta behöver naturligtvis övervägas, det har herr Bergström rätt i, men huruvida dessa riktlinjer behöva i detalj uppdragas i en riksdagsskrivelse för att Kungl. Maj:t skall överväga dem, synes mig vara tvivelaktigt.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Dahl, Adolf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 164, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville

A) besluta vissa ändringar eller tillägg till första stycket av 4 § i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom;

B) alternativt i stället hos Kungl. Maj:t begära övervägande av de sålunda ifrågasatta ändringarna i samband med prövningen av de framställningar om tillägg och förändringar i lagen, som begärts av 1925 års riksdag;

C) i varje fall hos Kungl. Maj:t erinra om sistnämnda år 1925 gjorda framställningars brådskande beskaffenhet samt anhålla om skyndsamt förslag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet avfattat sin hemställan i 12 särskilda punkter.

Rörande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **Westman**: Med avseende å föredragningen av detta utlåtande tillåter jag mig hemställa, att detsamma föredrages punktvis och att vid den punkt, om vilken först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet.

Vad herr Westman sålunda hemställt bifölls.

Punkten 1.

Under punkten A) av ovannämnda motion, nr 164 i första kammaren, hade herr *Lindhagen* beträffande mom. 1 av 4 § första stycket i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom i första hand hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i berörda stycke, att ifrågavarande moment utginge och i stället sålunda till innehållet inginge i sista stycket av 4 §.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att yrkandet under A) i motionen, att punkt 1 av 4 § första stycket i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom måtte utgå, icke måtte av riksdagen bifallas.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herr *Lindhagen* beträffande ifrågavarande punkt på anförda skäl hemställt, att riksdagen ville besluta, att mom. 1 skulle erhålla följande förändrade lydelse:

1. att fastigheten vid tiden för denna lags trädande i kraft ägdes av bolag eller förening och sedermera alltjämt tillhör dylik samfällighet; dock må sådant tillstånd givas endast där särskilda omständigheter därtill föranleda.

Herr **Lindhagen**: Jag kommer för min del att alldeles underlåta att vid denna punkt beröra betänkandet i dess helhet, därför att betänkandet rör flera totalt olika saker. Jag kommer därför att diskutera varje sak vid den punkt, till vilken den hör. Jag har nu vid första punkten anmält en reservation, men, herr talman, jag finner att jag i stället bör upptaga den reservationen under punkt 2 och har därför vid punkten 1 intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 2.

Under punkten A) i sin ovannämnda motion hade herr *Lindhagen* vidare hemställt, att riksdagen ville besluta, att om det av honom i första hand framställda yrkandet beträffande mom. 1 av 4 § första stycket i lagen den 18 juni 1925

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.
(Forts.)*

Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.
(Forts.)

angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom icke bifölles, till momentet måtte göras det tillägg, att tillstånd i regel ej finge medgivas utan att det visades, att de i köpet ingående arrenderade jordbruken blivit utbrutna på tillfredsställande sätt för att överlätas med äganderätt till arrendatorn.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att det alternativt framställda yrkandet om visst tillägg till punkten 1 av 4 § första stycket i förevarande lag icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Lindhagen: Här är ett sista försök att få till debatt upptaga en mycket aktuell fråga, som man hitintills vägrat diskussion, uppriktigt sagt. Det är nämligen den frågan, huruvida förtrustringen av jorden genom bolags förvärv ifrån bolag skall vara en angelägenhet som man bör tillåta, eller om det är en sak som man bör motsätta sig. Förhållandet är nämligen det, att förut fick bolag enligt den gamla förbudslagen fritt köpa av bolag, och någon koncession kom således icke i fråga. Jordkommissionen föreslog att sådan koncession skulle äga rum. I dess första utlåtande antyddes provisoriskt beträffande södra och mellersta Sverige, att det skulle kunna ske på lindrigare koncessionsvillkor, men det var dock därvid utsagt i själva lagen, vari dessa villkor skulle bestå, nämligen att när ett allmänt intresse fordrade det, skulle koncession vägras.

I sitt slutliga utlåtande tog jordkommissionen däremot en annan ståndpunkt. Den yttrar bland annat: »Vid slutligt överbäggande av denna fråga har kommissionen funnit sig ej heller böra förorda ett stadgande av en annan förut angiven innebörd» — nämligen den jag nyss talade om. — »Med hänsyn till de olägenheter, säger kommissionen, som en vittgående koncentration i bolagshand av lantfastigheter kan befaras medföra, har kommissionen ansett, att lagstiftningen icke bör härutinnan på det sätt träda underlättande emellan, att lindrigare koncessionsvillkor uppställas för fall av dylikt slag. Även vid köp bolag och föreningar emellan bör alltså gälla, att för koncessions erhållande särskilda omständigheter böra kunna uppvisas» — sålunda den gamla lagens strängare koncessionsbestämmelser. — »Det bör», fortsätter kommissionen, »tillkomma regeringsmyndigheten att i varje särskilt fall pröva och avgöra, huruvida så kan anses vara fallet. Härigenom ökas också möjligheterna för bondebefolkningen att återförvärva jord som kommit i bolagshand, vilken möjlighet eljest, såsom ovan framhållits, torde vara utesluten eller i varje fall ytterst ringa, alldenstund denna befolkning givetvis saknar de ekonomiska resurser, som erfordras för en konkurrens med kapitalstarka bolag.» Det var sålunda fråga om ett strängare koncessionssystem, så att koncession skulle beviljas endast då särskilda omständigheter därtill föranledde.

Detta betänkande är undertecknat av revisionssekreteraren Johan Hansson, herrar Åke Ingeström, Carl Jansson i Edsbäcken, C. J. Johansson i Uppmälby, Carl Lindhagen, Olof Olsson i Kullenbergstorp, Gust. Pettersson i Hällbacken och Nils Wohlin. Två av dessa ledamöter, nämligen herrar Jansson i Edsbäcken och Olsson i Kullenbergstorp, antecknade dock, att de ville bibehålla, att koncession skulle vägras endast när allmänna synpunkter därtill föranledde. Det var nästan professor Wohlin, som mest gick i spetsen för den skärpta koncessionen, stödd lika målmedvetet av den som nu står här och för detta betänkandes talan.

När nu propositionen kom 1925, så införde den s. k. lindrigare koncessionsvillkor i vissa fall och däribland i denna punkt, när det gäller förvärv av bolag från bolag. Det anfördes icke någon exemplifiering, när koncession skulle vägras eller bifallas, utan det var överlämnat åt fritt bedömande av vederbörande i departementet. Men i motiven sades ifrån, att dessa förvärv hörde till

de lindrigare koncessionsvillkoren och i regel skulle bifallas. Av för mig ökända orsaker lyckades det mig icke att vid den riksdagen få upp en diskussion om, varför jordkommissionens krav på strängare koncessionsvillkor i denna ofantligt aktuella fråga ansetts böra av regeringen avböjas. Det stod ingen motivering därom i propositionen, utan där, liksom sedan i utskotts-betänkandet, diskuterade man uteslutande, huruvida sådana förvärv skulle vara koncessionsfria eller underkastas koncession. Och när man sedan kom till det resultatet, att de skulle underkastas koncession, stannade övertvägandet, och jordkommissionen och jag fingo aldrig veta, varför i regeringspropositionen och sedan också i lagutskottets betänkande, trots att motion därom var väckt och ideliga påpekanden gjorda, detta krav icke kunde upptagas till bedömande, så att vi kunde få veta, varför man ansåg, att en fortgående förtrustning under bolagen av marken däruppe i regel skulle kunna tills vidare fortfarande tillåtas. Jag frågade uttryckligen dåvarande justitieministern här i kammaren i ett av mina senare anföranden, och fick intet svar. Jag frågade också den i lagutskottet närvarande byråchefen för lagärenden och han kunde icke ge något besked. Jag förmodar att saken icke hunnit tillräckligt genomtänkas, eller också var den »ömtålig» på något sätt.

Nu har denna fråga blivit ännu mer aktuell, om den överhuvud taget kan bli mer aktuell än den förut varit, genom de erfarenheter vi haft ifrån Kalix älv och den förtrustning, som där redan ägt rum under ett bolag. Det gäller här att slå vakt om den lilla bondens möjligheter att få skäligt betalt för sitt avsaluvirke. I samma mån, som förtrustningar äga rum, bli flottlederna i ännu högre grad än nu monopoliserade, och trusten dikterar priserna. Därpå hänger också möjligheten, att arrendatorn med sin familj icke skall bli behandlad som en handelsvara, som går med vid skogsköpen från den ene ägaren till den andre, och likaså möjligheten att mesta möjliga jord skall reserveras åt dem och vidare om inte allas krav att ej förlora frihet och egendom genom en sådan här förtrustning av själva jorden också skall äventyras.

Även staten har ett omedelbart ekonomiskt intresse, därigenom att det visat sig att staten mångenstädes icke kan ur sina skogar få tillbörlig köpeskilling, därför att de stora bolagen, som behärska flottlederna, ha, liksom sker på andra håll i världen, såsom vid den europeiska exploateringen av Asien, delat upp områdena i intressesfärer för att det ena bolaget icke skall gå i vägen för det andra.

Detta är ingen anmärkning mot dem som sköta bolagen. De ha sin uppgift, de måste fullfölja den och skaffa bästa möjliga ekonomiska betingelser för aktieägarna. I sådana fall bli människorna lekbollar, och därför föreligger enligt min uppfattning här ett flagrant fall, då statsmakten bör uppträda med sin auktoritet och säga: allt härintill och icke vidare.

Nu har lagutskottet kommit med sitt lilla prejudikatformulär som vanligt i sociala jordfrågor. Lagutskottet tar alla nu förevarande frågor i en klump, alla dessa fem koncessionsfrågor, som gälla olika saker. Utskottet säger, att riksdagen har en gång, 1925, bestämt sig, och utskottet har icke funnit anledning frångå de uttalanden, som utskottet gjort vid nämnda riksdag. Men 1925 års utskott gjorde som sagt inget uttalande i den fråga, jag nu begär upplysning om, utan utskottet iakttog tystnad. Alltså menar andra lagutskottet nu, att utskottet icke funnit anledning frångå sin tystnad från 1925, och det är det jag nu vill veta, varför inte utskottet kan göra det någon gång. När en motion väckts, skall den väl grunlagsenligt behandlas och bli föremål för utskottsutlåtande. Jag har inte upplevat en sådan gensträvighet någonsin under min långa riksdagerfarenhet som denna absoluta vägran att från något håll omtala, varför jordkommissionens för regeringen framlagda krav på strängare koncessionsvillkor här har av vederbörande avböjts.

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.*

(Forts.)

Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.
(Forts.)

Det är en gammal hypnos, som vi fingo över oss redan 1925 och som justitieministern då invaggade oss i, då han sade, att alla dessa fem moment gälla frågor, som redan varit föremål för koncession, och att man endast upphöjde denna praxis till lag och ingenting annat. Nu säger ock utskottet här, att detta är huvudsaken. Jag vet inte varför momenten 1 och 2, som gälla förvärv, som förut voro koncessionsfria, skola anses icke vara huvudsaker. Det är väl frågan om vad som är huvudsak här. 1 mom. är verkligen en sådan huvudsaklig sak, och 2 mom. är också en så huvudsaklig sak, att man kan icke säga att de tre andra moment, på vilka denna invändning kan äga tillämpning, skulle vara huvudsakligare frågor än de andra.

Det sades också uttryckligen då av statsrådet: »Herr Lindhagen vände sig emot den i 4 § vidtagna anordningen, att vissa fall fränkiljas och betecknas såsom s. k. lindrigare koncessionsgrunder. Jag vill påpeka, att det i den nuvarande lagen står» — och så komma dessa särskilda omständigheter. »Dessa s. k. lindrigare koncessionsgrunder innefatta», fortsatte statsrådet, »icke annat än att man med ledning av den praxis, som nu under snart 20 år utbildat sig, utvalt de fall, vilka vanligen pläga föranleda bifall till förvärvet, och till ledning för allmänheten utsatt detta i lagtexten.» Punkt och slut om den saken. Och då jag frågade: men de två första punkterna falla ju icke under detta påstående, svarade justitieministern ingenting.

Det är ganska, jag skulle vilja säga, hopplöst att arbeta vidare i jordfrågorna. Det är en tidsföreteelse, att hur man än motionerar och hur tydligt man än säger ifrån, så fattar utskottet icke den allra enklaste innebörd i väckta förslag. Utskottet säger slutligen: »Dessa bestämmelser i den lag, som antogs år 1925, torde alltså icke kunna betraktas såsom en mildring av förut gällande rätt.» Jag har aldrig sagt, att detta första mom. är en mildring. Vidare förmenar utskottet: »De farhågor, som motionären hyser i fråga därom, att den nya lagen skulle medföra gynnsammare förutsättningar för bolags jordförvärv, kan utskottet följaktligen icke dela.» Punkt och slut. Det har jag aldrig sagt utan endast att här föreslås lindrigare villkor, medan jordkommissionen ville hava strängare. Det är vad jag har sagt. Jag har aldrig, herr talman, upplevat någonting dylikt, att man varken från regeringsbanken eller lagutskottet — upprepade lagutskott — kunnat få svar på denna fråga, och jag befarar, att herrarna icke komma att svara nu heller. Och varför? Jo, ämnet är för allvarligt och kanske även sjukt, herr talman.

I lagutskottet röstade sex ledamöter för mitt yrkande i denna punkt. Dessa ha nu, utom jag och herr Pettersson i Hällbacken, totalt försvunnit. Jag har visserligen hört ett märkligt rykte om en förklaring därtill, som jag emellertid icke skall framlägga, då jag icke vet, om det förhåller sig så som man sagt mig. Men även dessa fyra ledamöter ha sålunda av någon anledning sedermera ansett, att det icke är anledning att icke låta bolagen mer och mer sammansmälta till stora enheter.

Jag hemställer om bifall till det yrkande, som återfinnes på sid. 19 i utskottets utlåtande, att jämlikt den gamla lagens formulering jordkommissionens förslag till denna punkt måtte läggas en sats, så att punkten skulle i sin helhet lyda på följande sätt: »Att fastigheten vid tiden för denna lags trädande i kraft ägdes av bolag eller förening och sedermera alltjämt dylik samfällighet; dock må sådant tillstånd givas endast där särskilda omständigheter därtill föranleda.» Sålunda — stränga koncessionsvillkor i detta fall i stället för s. k. lindrigare koncessionsvillkor.

Herr Westman: Herr talman! Som kammarens ledamöter hörde, betingades den mening herr Lindhagen nu utvecklade i mycket hög grad av hans uppfattning rörande innebörden av den lagtext, som tillkom år 1925 i 4 § av

förbudslagen. Herr Lindhagen framhöll redan 1925, att det system för denna lagtexts utformning i lagtekniskt avseende, som då i den kungl. propositionen föreslogs och sedermera av riksdagen bifölls, var ägnat att bereda bolagen alltför stora möjligheter till jordförvärv och att lagens effektivitet därigenom äventyrades.

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.
(Forts.)*

Dessa herr Lindhagens synpunkter underkastades i andra lagutskottet en ingående prövning och avvisades av utskottet. De vunno icke heller riksdagens beaktande.

De farhågor, som herr Lindhagen då uttalade, vidhåller herr Lindhagen alltjämt, och utskottet har, med anledning av vad han anfört i frågan i sin motion vid detta års riksdag, underkastat hela det problem, som herr Lindhagen berör i motionen, en ingående prövning. Utskottet har därvid kommit till det resultatet, att utskottet icke kan dela den uppfattning och de farhågor, som herr Lindhagen uttalat. För denna sin ståndpunkt har utskottet två såvitt jag förstår fullkomligt avgörande skäl. För det första hava vi funnit, att om man jämför 1925 års lagtext med den föregående rätten, innebär 1925 års lag icke någon mildring till bolagens fördel av föregående rätt. Det andra skälet är, att utskottet bildat sig en uppfattning om huru 1925 års lag i praxis tillämpas, och utskottet har då funnit, att detta sker på ett sådant sätt, att bolagen icke genom praxis erhållit möjlighet att förvärva fast egendom i större omfattning, än vad riksdagen år 1925 avsåg att medgiva.

Nu sade herr Lindhagen, att han skulle hava önskat, att riksdagen år 1925 gått längre än vad som gjordes i lagtexten. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten därvid, att herr Lindhagen ideligen uttalat sin tillfredsställelse med praxis. Det står på upprepade ställen i motionen, det har uttalats i utskottet, och här i reservationen återkommer det på flera ställen. Hans förklaring om att praxis är tillfredsställande är otvetydig. Varför vill då herr Lindhagen hava en ändring i lagtexten? Ja, det beror därpå, att herr Lindhagen har den uppfattningen, att Kungl. Maj:t skulle genom lagtexten erhållit fria händer, så att man icke kan vara säker på att kommande regeringar skulle följa samma praxis som nu. Denna herr Lindhagens uppfattning ha vi emellertid i utskottet icke kunnat dela.

Under sådana omständigheter ha vi icke funnit skäl att vare sig på denna eller följande punkter ansluta oss till herr Lindhagens krav.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Jag förutsade ju, att det är omöjligt att få fram en behandling av saken, och det visar sig, att den senaste talaren är obekant med förhållandena, då han säger, att vi här ha en praxis. Vad menar ordföranden? Praxis i en ny sak. Här har koncession aldrig förut förefunnits. Vi hava händelsevis fått en praxis på en viss punkt i mom. 3 om arronderingar, men i detta fall hava vi ingen praxis alls. Jag har, herr talman, aldrig upplevat någonting sådant. Utskottens ordförande bruka åtminstone vara så vänliga och taga motionärerna på orden och yttra sig om vad de sagt och mena.

Vidare sade ordföranden, att utskottet har både år 1925 och nu grundligt undersökt och behandlat mina förslag men ogillat desamma. — Jag har i dag läst igenom alla handlingar om denna sak och gnuggat varje ord i debatterna, men jag har icke funnit något enda försök från någon att omtala, varför lindrigare koncessionsvillkor antogos och jordkommissionens förslag om strängare villkor förkastades på denna punkt. Jag har också bett herr Wohlin, som nyss var här i kammaren, att rycka fram i härnad för vår gemensamma ståndpunkt, men nu har han just i det mest kritiska ögonblicket gått ut, herr talman, och det betyder väl, att han som vanligt är opportunist och gärna överger en stridsståndpunkt, när han tycker, att den inte precis passar riksdagen i sin helhet.

Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.

(Forts.)

eller också av annan anledning. Jag kan sålunda icke påräkna någon hjälp från min stridskamrat, vi slogos ju i jordkommissionen vid varandras sida som lejon, och kommissionen blev i stort sett övertygad om att detta var en viktig sak.

Vi hava ju för övrigt hört ropet från Kalix älv. Det manar att akta oss för ytterligare förtröstning av den norrländska jorden under bolagsväldet och framför allt den jord som skänkts till den jordbrukande och jordlösa befolkningen uppe i Norrland. Jag gör ett hopplöst men riktigt yrkande om bifall till reservationen.

Det skulle vara intressant, om någon annan ledamot av lagutskottet, som kanske bättre förstår vad jag menar, ville stiga upp och säga mig, varför de önskat, att rätt för bolag att köpa andra bolags mark i regel skall medgivas, så att stora truster växa upp. Särskilt vänsterpartierna och i synnerhet socialdemokraterna, som vilja socialisera åtskilligt, kunde väl socialisera denna jord också för en gångs skull på nu föreslaget måttfullt sätt, tycker jag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till vad herr Lindhagen i sin vid utlåtandet avgivna reservation hemställt beträffande punkt 1; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter denna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles vad herr Lindhagen i sin vid utlåtandet avgivna reservation hemställt beträffande punkt 1.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 på aftonen.

Punkten 3.

Beträffande mom. 2 av 4 § första stycket i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom hade herr *Lindhagen* under punkten A i sin ovannämnda motion hemställt, utom annat, att riksdagen ville besluta sådan ändring i angivna lagrum, att detta moments bestämmelse om rätt för bolag att fortfarande förvärva utskogar, även om särskilda omständigheter ej därtill föranledde, utginge och i stället sålunda till innehållet inginge i sista stycket av 4 §.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att yrkandet under A), att punkt 2 av ifrågavarande stycke måtte utgå, icke måtte av riksdagen bifallas.

Beträffande förevarande punkt hade herr *Lindhagen* i sin vid utlåtandet afgivna reservation på återopade grunder hemställt, att riksdagen ville besluta, att mom. 2 skulle erhålla exempelvis följande förändrade lydelse:

2. att fastigheten utgör — — — med vilket området sammanlägges; och må jämväl i övrigt tillstånd meddelas allenast på grund av särskilda omständigheter; skolande — — — jordavsöndring.

Herr *Lindhagen*: Genom den omständigheten, att den förutvarande här närvarande justitieministern ej heller under denna debatt förklarar, vilken hans mening varit med att jordkommissionens strängare koncessionsvillkor avböjdes, och att större delen av kammaren fallit undan för det förra beslutet att lindrigare koncessionsvillkor skola gälla, är det fastslaget, att större delen av kammaren och även av det socialdemokratiska partiet med några få undantag uttalat sig för att förtrustningen av den norrländska jorden i regel skall fortgå och att man endast i undantagsfall bör sätta sig däremot. Ett verkligt belysande tecken på, vart vi nu kommit i det politiska systemet, såvitt jag förstår.

Jag skall nu komma till mom. 2 i den ödesdigra 4 § av förbudslagen. Där gäller det samma sak så tillvida, att det är fråga om, huruvida de skogar, som överstiga stödskogarna i Norrland, fortfarande skola få förvärfvas av bolag eller inte. Jordkommissionen föreslog även här med enahanda motivering som nyss har sagts, att koncession måtte även i detta fall införas och att denna koncession måtte bli sträng så tillvida, att endast där särskilda omständigheter därtill föranledde, skulle koncession kunna beviljas. Även här upptog däremot den nya författningen ett lindrigare koncessionsvillkor, d. v. s. att koncession i regel skall bifallas. Kommunalnämnderna där uppe hade i sina yttranden över jordkommissionens förslag så gott som enhälligt uttalat, att bolagen fått köpa tillräckligt med mark samt att återstoden borde behållas åt befolkningen, åt staten som kan bilda kronoparker, åt kommunerna som kunna bilda socken- och häradsallmänningar och slutligen åt de enskilda jordägarna, som kunna ha gott av att få behålla något av kronans present till jordbruket. Men nu gick det med denna sak precis på samma sätt som med den förra. Man har år 1925 i propositionen och i utskottet endast diskuterat, huruvida koncession borde fordras eller om fånet skulle vara koncessionsfritt, men man underlät enständigt att inlåta sig på den ommotionerade och av jordkommissionen hos regeringen väckta frågan, om det icke i stället borde uppställas stränga koncessionsvillkor. Andra kammaren har år 1922 uttalat sig för detta och som sagt ävenså jordkommissionen.

Nu ligger frågan i enahanda läge. Utskottet yttrar sig på samma oförstående sätt och vägrar svara på frågan. Då får naturligtvis nu befolkningen däruppe finna sig i sitt, såvitt på denna sak ankommer, tillspillogivna öde. Jag har endast gjort vad jag kunnat och vad som varit min plikt, innan den nya riktningen mot höger i jordfrågan slår ned befolkningens förhoppningar och våra bemödanden.

Det står i jordkommissionens enquête, som utfördes av notarien Sandberg, följande: »Ytterst sällan finner man något uttalande om att bolagens rätt att förvärva hemmanens skogsmark utöver stödskogen varit till gagn för den jordbrukande befolkningen. Så gott som undantagslöst håller man före, att denna rätt tvärtom varit till skada för bondebefolkningen, ej endast på den grund, att bolagens vidsträckta jordområden till följd därav ej sällan fått en ganska

Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.

(Forts.)

*Om vissa
äntrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.*

(Forts.)

avsevärd utökning utan även och främst därför, att bolagens makt och betydelse vuxit på bondeklassens bekostnad.»

Liknande åsikter framhöllos också märkvärdigt nog den gången från hushållningssällskapen, odlingsråden och landsfiskalerna. De sade, att vissa omständigheter talade för att bolagen skulle få koncession att förvärva mark, men att andra omständigheter talade emot detta, samt att, då de vägrade skälen för och emot varandra, kommo även de i allmänhet till det resultatet, att koncession överhuvud taget icke borde äga rum. Något undantag måste väl alltid givas, en säkerhetsventil måste finnas, och de menade sålunda, att det borde vara koncession med strängare villkor.

Sålunda har befolkningen och till och med de närmaste skikten av de övre tiotusen, jordkommissionen, andra kammaren och sakens natur samt blodiga erfarenheter bekräftat detta och ej minst de svårigheter, som man hört särskilt från Kalix älv, hava talat för att riksdagen skulle träffa ett förstärkt val, men man föredrar att icke säga någonting alls. Det visar egentligen, att man icke vågar opponera mot vår uppfattning och att den sålunda är riktig.

Jag hemställer därför om bifall till det yrkande, som återfinnes på sid. 20 i andra lagutskottets utlåtande.

Herr talmannen: Innan jag lämnar ordet till nästa talare, ber jag att till herr Lindhagen få hemställa, huruvida han icke vill och bör ändra sitt yrkande så, att ordet »exempelvis» strykes. Ty det är väl ingen mening i att riksdagen skulle besluta, att mom. 2 skulle erhålla »exempelvis» följande lydelse etc.

Herr Lindhagen: Detta är alldeles riktigt, men jag hade skrivit för lagutskottets räkning, och då lagutskottet icke är på något sätt utvecklingsmöjligt, är det icke möjligt att framföra annat än exempel på hur lydelsen borde vara. Jag finner emellertid denna tillrättaläggning med avseende å mitt yrkande från herr talmannens sida lämplig och faller ögonblickligen till föga för densamma.

Herr Westman: Herr talman! Jag behöver knappast för kammaren framhålla, att herr Lindhagens tolkning av innebörden av det föregående beslutet är alldeles felaktig.

Jag vill endast fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att herr Lindhagen lika litet nu som i sitt föregående anförande anført några faktiska omständigheter rörande bolagens jordförvärv, som kunnat stödja den pessimistiska åskådning, herr Lindhagen lagt i dagen rörande det tillstånd, som inträtt efter tillkomsten av 1925 års lag. Jag ber att få tillägga, att om man forskar i herr Lindhagens motion och reservation efter fakta av nyss angiven beskaffenhet, skall man lika litet där finna något, som kan stödja hans här framställda vittgående påståenden. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Jag skall för formens skull be att få göra ett par randanmärkningar till den föregående talarens yttrande, att min uppfattning skulle vara fullkomligt felaktig. Hur kan en utskottsordförande med denna bakgrund i sitt utlåtande komma med sådana orimliga påståenden! Jag har sagt, att riksdagen antagit lindrigare koncessionsvillkor men att jordkommissionen fordrat strängare villkor. Är detta en oriktig uppfattning, herr ordförande?

Vidare nämndes något om praxis. Här kan ingen praxis hava ägt rum. När man stiftar en lag, kan man icke begära att först få en praxis, huru lagen

skall verka, innan man stiftat den. Därför föreslog jordkommissionen strängare koncessionsvillkor, innan någon praxis hade uppkommit, och denna uppfattning kan man väl få förfäktat, lika väl som riksdagen och numera majoritetet av alla dess partier med få undantag synas förfäktat den uppfattningen, att bolagen böra i regel få lägga sig till med återstoden av den skogsmark, som donerades till befolkningen och ej faller under stödsogsbegreppet.

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att riksdagen skulle besluta, att mom. 2 av 4 § första stycket i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom skulle erhålla den lydelse, som angivits i den av honom i fråga härom avgivna reservationen.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Under punkten A av herr *Lindhagens* ovannämnda motion hade beträffande mom. 3 av 4 § första stycket i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom hemställts, att riksdagen ville besluta, att därest ett av motionären i första hand framställt yrkande, att detta moment måtte utgå och i stället sålunda till innehållet ingå i sista stycket av 4 §, ej bifölles, de i nämnda moment förekommande orden »äger avsevärd betydelse» skulle utbytas mot orden »uppenbarligen äger synnerlig betydelse».

Utskottet hade i den nu förevarande punkten hemställt, att ifrågavarande alternativt framställda yrkande icke måtte av riksdagen bifallas.

I sin vid utlåtandet avgivna reservation hade herr *Lindhagen* beträffande den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen ville besluta, att i mom. 3 orden »äger avsevärd betydelse» skulle utbytas mot orden »uppenbarligen äger synnerlig betydelse».

Herr **Lindhagen**: Här komma vi äntligen in på en fråga, där koncession funnits förut och där man sålunda kan hava en praxis och icke behöver bygga allenast på sakens natur. Det är denna koncession som fått överskugga alla momenten och även de två huvudsakliga momenten, för vilka någon koncession icke förut gällt.

Det nya är att man infört ett moment, enligt vilket bolag skola kunna få genom koncession förvärva fastighet. I mom. 3 står det: »att fastighetens förvärvande för bolaget eller föreningen såsom innehavare av angränsande fastighet äger avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande». Det är det berömda momentet för att främja bolagens arronderingar i skogsvårdsyfte. Sedan finns det en reservation: »dock att i dylikt fall tillstånd icke utan att särskild anledning därtill föreligger må givas, om jordbruket å fastighet varifrån förvärvet göres därigenom skulle bringas att upphöra eller märkligen försvagas».

Med denna sak förhåller det sig så, att den förre justitieministern 1925 för-

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.*

(Forts.)

säkrat — jag får åtminstone tolka hans yttrande så — att meningen icke var att göra någon ny lättnad för bolagen att förvärva mark i skogsvårdssyfte.

Mina farhågor 1925 grundade sig därpå, att då det förut stod, att bolag icke får koncession att förvärva sådan här fastighet annat än då särskilda omständigheter därtill föranleda — således en tydlig undantagsbestämmelse — kommer här en positiv bestämmelse, som säger, att de böra i regel få koncession, när det äger avsevärd betydelse med hänsyn till skogsvårdens främjande. Det är givet lättare att tolka denna bestämmelse vidsträcktare än den förra formuleringen, som har undantagets form. Jag befarade också, som jag skrev i reservationen, att det skulle bli ett spektakel, och det har också inträffat. Bolagen särskilt i Västernorrlands och Jämtlands län ha rusat in med cirka 175 ansökningar med åberopande av den nya formuleringen — väsentligen enligt mom. 3, men delvis även enligt mom. 4 och 5, ty man kan ofta välja vilken man vill — och begärt på grund av den nya rättighet, som de anse sig fått genom det positiva stadgandet, att få köpa sina bulvanhemman. Riksdagen och Kungl. Maj:t förklarade visserligen genom en författning av samma dag som denna, nämligen bulvanlagen, att de icke skulle få bibehålla bulvanhemmanen utan måste göra sig av med dem. Alla myndigheter ha i regel delat bolagens uppfattning och tillstyrkt, därför att de ansågo det vara fråga om en ny rätt.

Det visar sig sålunda, att den nya formuleringen, vad än justitieministern avsett med densamma, är bra att ha för bolag, som önska arrondera sig. Det har visat sig, att den väcker förhoppningar, som icke funnos förut. Nu har det inträffat, att regeringen, på den nuvarande jordbruksministerns förslag, avslagit omkring 150 av dessa ansökningar, men bifallit cirka 25. Detta är alltså den nuvarande jordbruksministerns förtjänst. Det är ostridigt, att alla dessa ansökningar avsågo bulvanhemman, och så säger man sig: Det var märkvärdigt i alla fall, att det beviljats bolag 25 koncessioner, som man icke vågat begära enligt den gamla lagen. Det kan ju hända, att de icke gjorde det därför, att de tyckte, att de redde sig bra med bulvanförhållanden. Det vet man icke, men nu passade det att begära koncession. Jag har frågat föredraganden om hans enskilda uppfattning och han sade sig utgått därifrån, att man icke borde bifalla andra ansökningar än sådana, som kunnat bifallas enligt den gamla lagen. Det skulle vara bra, att även vid denna riksdag få en sådan sak understruken till ledning för de lagtolkare, som till äventyrs leta i motiven, vilket de visserligen icke äro skyldiga till och sällan göra och icke heller äro skyldiga att rätta sig efter. De äro blott pliktiga att rätta sig efter den skrivna lagen.

Det har nu år 1925 förmenats i den propositionen och av lagutskottet — och det är det påståendet, som nu herr Westman går på — att det förelegat en utredning om gammal praxis och som ni hörde, när jag läste upp förre justitieministerns yttrande i kammaren, talade han om en 20-årig utredning.

Det skulle vara roligt att titta på den här utredningen ett litet tag. Jag har gjort det nu, dock först sedan min reservation avgivits. Justitieministern yttrade 1925, utom det jag redan läst upp, att det var bara praxis, som var upphöjd till lag, och i de allra flesta fall hade inte denna praxis ansökningar bifallits. Men i fortsättningen av sitt yttrande anmärkte han, att det var dock i mindre omfattning beträffande ärenden enligt mom 3 än utbrytning för egna-hemslägenheter. Jag har alltid undrat över, hur man kunde intränga i olika utslags innebörd under 20 år och ur denna praxis bygga upp en lagtext. Det kan man möjligtvis göra med stort arbete. Nu har jag genom justitiedepartementet fått den utredning, som man har byggt på. Den avser en utredning om sökta koncessioner åren 1921—1924 — således till en början icke någon 20-årig praxis. Dessa mig tillhandahållna utlåtanden äro tillsammans 137, och det är riktigt, att det mesta är bifall, men det gällde huvudsakligen egna-hemsfrågor och tillfälliga behov för specialindustrier. I fråga om rätt för bolag att för-

värva mark för att främja skogsvård, finns det däremot. Under hela denna tid har det blott förekommit 3 sådana fall. En 3 à 4 utbyten ha förekommit, och dessa ha i regel bifallits, vilket också är rimligt. Det är som sagt blott 3 sådana fall. 2 av dessa hade avslagits för att främja skogsvårdens syften, och ett enda hade bifallits. Avslag fick Kopparbergs Bergslag den 28 mars 1924 och Munkedals Pappersfabriks Aktiebolag den 6 juni 1924, och bifall — ehuru man icke så tydligt kan se av ordalagen, hur det låg till — Kopparbergs Bergslag den 23 september 1921. Således på denna magra praxis under 4 år skulle man då på denna punkt säga, att här upphöjer man till lag vad som varit praxis i 20 år i fråga om bolags rätt att för skogsvårdsändamål förvärva fastighet! Bland dessa utslag ligger ett blad med en förteckning hur man summerat ihop bifallen och avslagen vilket dock ej fullt stämmer med antalet 137. Bifallen förtecknade i nummerföljd äro 64, avslagen 16 och ej prövade fall 15. Där har man summerat ihop alla bifallen till en slutsumma utan hänsyn till lagtextens olika fem moment. Genom det höga antalet bifall, i regel till egnahemslägenheter, har man kommit till en stor siffra, som sedan får överskugga även mom. 3 med två avslag och ett bifall. Då kan man befara, att när nu plötsligt på en gång 25 fall beviljats, detta dock skett genom en vidsträcktare användning av bifall till koncessioner än som gällde enligt den gamla lagen.

Man kan skriva moment 3 på samma sätt som föreslagits i fråga om de föregående paragraferna och som även överensstämmer med nu gällande lags generella stadgande, att koncession får endast beviljas, när särskilda omständigheter därtill föranleda. Jag har emellertid här omskrivit den gamla lagens undantagsbestämmelse på så sätt, att jag, herr talman, föreslår, att riksdagen beslutar, att orden »äger avsevärd betydelse» utbytas mot orden »uppenbarligen äger synnerlig betydelse».

Herr Westman: Jag skall icke ingå på någon diskussion med herr Lindhagen rörande den teori, som han har framställt icke bara i detta utan även i sina föregående anföranden och som innebär, att man icke kan tala om praxis i fråga om de bestämmelser, som tillkommo såsom nya i 1925 års förbudslag, vilken fick gällande kraft den 1 juli 1926. Jag skall nöja mig med att säga ett par ord med anledning av några andra uttalanden i den ärade talarens sista anförande.

Herr Lindhagen talade, som vi hörde, om att det efter 1925 och för övrigt den allra senaste tiden visat sig, att bolag i stor mängd låtit insända ansökningar, i vilka de anhöllo att få förvärva fastigheter. Herr Lindhagen betecknade denna tillrusning av bolagen såsom en oförutsedd och ogynnsam verkan av förbudslagen. Detta är emellertid icke fallet, varken det ena eller andra. Såsom kammarens ledamöter kunna finna av det uttalande, som andra lagutskottet gjorde år 1925 och som finns anført i nu föreliggande utskottsberättande på sid. 10 och överst på sid. 11, var denna tillrusning av bolagen på förhand förutsedd av utskottet och betecknades av detsamma såsom en naturlig följd icke av ändringarna i förbudslagen utan av antagandet av bulvanlagen.

Herr Lindhagen ingick därefter på en kritik av stadgandena i 1925 års förbudslag, och herr Lindhagen ville då väcka misstro mot dessa stadgandens effektivitet genom att påstå, att de tillkommit på grundval av otillräcklig utredning. Herr Lindhagen förklarade, att han hade fått kännedom om det utredningsmaterial som förelegat inom departementet och att det hade visat sig, att man där endast hade en samling prejudikat för åren 1921—1924. Herr Lindhagen måtte emellertid då för ett ögonblick ha glömt bort den stora betydelsen av jordkommissionens arbete, ty i jordkommissionen gjordes en utredning för de föregående åren, och herr Lindhagen måtte väl icke ha något

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.*
(Forts.)

att invända mot att man inom departementet använde sig av denna utredning, när det gällde att studera de föregående årens praxis.

Vad vidare beträffar den ärade talarens kritik av lagtexten, får man väl ändå anse, att man skall döma en lag framför allt efter det sätt, på vilket den verkat. Om jag i det avseendet håller mig till reservationen, finner jag, att herr Lindhagen där uttalat sin stora belåtenhet med det sätt, på vilket den nu gällande lagen tillämpas. Herr Lindhagen framför sin tacksamhet till den senaste regeringen och dess jordbruksminister för dess beslut, och herr Lindhagens mål med det yrkande, som herr Lindhagen framställt, är, enligt vad där säges, endast att upprätthålla den praxis, som för närvarande råder.

Nu är jag för min del övertygad om att denna praxis kommer att upprätthållas utan att riksdagen vidtager några extra anordningar i det syftet, och jag ber därför att få hemställa om bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Beträffande den utredning, som jordkommissionen haft, har jag aldrig sett eller hört talas om, att jordkommissionen undersökt Kungl. Maj:ts olika utslag i ämnet och gjort upp förteckning över dem. Därutinnan har den siste ärade talaren misstagit sig.

Här ligger framför mig den redovisning, som jag fått från departementet, såsom ensam grundläggande för den nya lagtexten. Den är mycket intressant förresten — och visar, att lagen icke byggt på någon praxis för dessa fyra år åtminstone utan snarare tvärtom. Man kunde ha väntat, när det kommer en sådan tillrusning och när alla myndigheterna förordat saken, att samtliga bolag skulle ha fått koncession på sina bulvanhemman. Hade det nu suttit en konservativ regering, vet man icke alls vad som skulle ha inträffat, ty den formulering, som finns, kunde man ju ha tolkat hur som helst. Det beror på hurudan uppfattning man har om hur det bör vara, och det är det, som mest bestämmer människornas handlingar, även när man tillämpar en lag. Det var en Guds försyn, att herr Hellström satt som jordbruksminister just vid det tillfället, ty han är insatt i förhållandena i Norrland. Men hade det nu varit en skåning där, hade vi kanske varit helt förlorade.

Jag säger i alla fall, att fara fortfarande föreligger. Vad de 25 bifallna ansökningarna beträffar, har jag icke kunnat undersöka dem, men denna massuppropyckning av bifallna koncessionsansökningar, som icke förekommit förut på en enda gång, tyder möjligtvis på att det kan vara en hypnos av den nya lagen, som gjort sig gällande.

Nu är det naturligtvis av vikt att åtminstone kunna få en praxis fastslagen så gott sig göra låter. När en minister föreslagit en sak, går hans parti med honom — det får ej förekomma något annat — även om den blodigaste oförrätt sker mot saken. Och när det gäller ett lagutskott, är det lika stor crimen laesae majestatis, hur galet det än är, att gå mot ordföranden.

Det har varit svårt att få ett direkt uttalande om vad meningen är. Dock antydde ordföranden nu sist någonting om att han hoppades eller utskottet hoppades, att den praxis, som var inslagen av statsrådet Hellström, skulle även av hans efterträdare vidhållas. Detta är således alltid något, såvitt på riksdagshandlingarna ankommer, som en blivande jordbruksminister, vilken skall leta sig till lagstiftarnas s. k. mening, också bör fästa sig vid.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till herr Lindhagens beträffande denna punkt avgivna reservation; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Lindhagens* beträffande denna punkt avgivna reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 7.

Beträffande mom. 4 av 4 § första stycket i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom hade herr *Lindhagen* i sin ovannämnda motion hemställt, utom annat, att riksdagen ville besluta, att detta moment skulle utgå och i stället sålunda till innehållet ingå i sista stycket av 4 §.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att yrkandet under A), att punkt 4 av angivna stycke måtte utgå, icke måtte av riksdagen bifallas.

Beträffande förevarande punkt hade herr *Lindhagen* i sin vid utlåtandet avgivna reservation på åberopade grunder hemställt, att riksdagen ville besluta att mom. 4 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

4. att med — — — jordbruksprodukter; dock må sådant tillstånd givas endast där särskilda omständigheter därtill föranleda.

Herr *Lindhagen*: Fjärde och femte momenten avse lindriga koncessionsvillkor, mot vilka ingen kan ha något att invända, men genom att de fått en positiv form, medan de enligt den gamla lagen hade undantagsform, kan man riskera, att även här i obehöriga fall beviljas koncession. Ett symptom därpå är, att bolag och myndigheter åberopat även dessa två moment i den nya lagen som en förevändning för att bolagen skulle ha fått en ny rätt, som de icke hade förut.

Jag har också åberopat ett fall som exempel på, hur allting vad lagstiftaren gör, kan annulleras. Ljusne-Voxna bolag har sålt till ett Ljusne-Voxna bostadsaktiebolag tre byar. Sedan har varje jordbruk i dessa byar ansetts vara en bostadslägenhet. På grund härav hava de fått ettåriga arrendekontrakt och falla icke under den norrländska arrendelagen. Man vill nu tvinga dem att köpa den utbrutna jorden utan någon som helst ordentlig skog, vilket också är en följd av att man kunde kringgå norrlandslagstiftningen genom att förvandla tre byars jordbruk till bostadslägenheter med K. B:s begivande. Inom hushållningssällskapet's egnahemsnämnd var dock majoriteten, 5 röster, emot och endast 4 för bifall till bolagets ansökan. Befallningshavanden biträdde emellertid minoritetens mening. Så tillämpas nu lagarna enligt deras andemening!

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.
(Forts.)*

Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.

(Forts.)

Herr Westman: Herr talman! Om jag rätt har fattat den skildring angående fallet Ljusne-Voxna, som herr Lindhagen givit i sin motion, i utskottet samt även här i dag, har detta rättsfall ingenting alls att göra med förbudslagen, utan det tycks vara fråga om en åtgärd, som har vidtagits med stöd av den norrländska jordavsöndringslagen, vilken för övrigt inom kort kommer att träda ur kraft. Såvitt jag fattat herr Lindhagen rätt, gäller det jord, som Ljusne-Voxna redan förut äger och som bolaget avsöndrat på visst sätt.

Jag ber, under hänvisning till vad herr Lindhagen själv säger i sin motion om att nuvarande praxis är tillfredsställande, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Jag tycker, att utskottets ordförande i dessa saker är alldeles för formell. Jag har åberopat detta exempel endast för att visa, vartåt tendensen går. Utnyttjar man lagen i det ena fallet, blir man också benägen att utnyttja den i andra fall, och jag har framhållit, på vilka grunder man kunnat utnyttja den. Något annat har icke varit min mening.

Jag yrkar, herr talman, hopplöst bifall till det enligt min mening riktiga yrkandet, som återfinnes överst på sidan 22.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till den av herr Lindhagen beträffande denna punkt avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9.

Under punkten A i sin ovannämnda motion hade herr *Lindhagen* beträffande mom. 5 av 4 § första stycket i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom hemställt, utom annat, att riksdagen ville besluta, att detta moment skulle utgå och i stället sålunda till innehållet ingå i sista stycket av 4 §.

Utskottet hade i förevarande punkt hemställt, att yrkandet under A), att mom. 5 av berörda stycke måtte utgå, icke måtte av riksdagen bifallas.

I herr *Lindhagens* vid utlåtandet avgivna reservation hade beträffande den nu ifrågakvarande punkten på anförda skäl hemställts, att riksdagen ville besluta, att mom. 5 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

4. *att* med — — — mindre jordbruk; dock må sådant tillstånd givas endast där särskilda omständigheter därtill föranleda.

Herr Lindhagen: Jag ber att få hemställa om bifall till reservationens yrkande längst ner på sidan 22.

Herr Westman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till herr *Lindhagens* beträffande denna punkt avgivna reservation; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 10 och 11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Såsom förut angivits, hade i punkten C av herr *Lindhagens* ovannämnda motion hemställts, att riksdagen ville i varje fall hos Kungl. Maj:t erinra om sistnämnda år 1925 gjorda framställningars brådskande beskaffenhet samt anhålla om skyndsamt förslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att yrkandet i motionen under C) icke måtte av riksdagen bifallas.

I sin vid utlåtandet avgivna reservation hade herr *Lindhagen* av angivna orsaker hemställt, att motionens yrkande i denna punkt måtte av riksdagen bifallas.

Herr Lindhagen: Riksdagen begärde år 1925 utredning om en revision av bestämmelserna beträffande stödsskog för Värmland och Dalarna, ävensom att de bestämmelser, som gällde för norra Dalarna, skulle utsträckas att omfatta även södra Dalarna. I särskild skrivelse begärde riksdagen på grund av motion av mig — åtskilliga av mina yrkanden biföllos då av riksdagen — att den skog utöver stödsbogen, som bolag fick koncession att förvärva, omedelbart efter koncessionen skulle hembjudas stat och kommun. Detta skedde i överensstämmelse med flera beslut av andra kammaren. Det var en lycklig tid den gamla tiden, ty då gingo sådana här förslag igenom i andra kammaren med stor majoritet. Man åsyftade sålunda från riksdagens sida även år 1925 en inskränkning i de »lindriga koncessionsvillkoren» på denna punkt. De fingo nämligen inte vara så lindriga, att bolagen kunde behålla det medgivna förvärvet utan vidare. Ett hembud till stat och kommun skulle äga rum.

Det har nu yrkats, att riksdagen genom en skrivelse måtte påskynda denna utredning och begära snart förslag med anledning av sina framställningar år 1925. Det är ju ganska äventyrligt, att lagen under tiden får tillämpas utan att en revidering äger rum. Nu kan bolag förvärva den ena utmarken efter den andra, utan att något hembud till stat och kommun behöver äga rum. Det blir ingen mening med riksdagens skrivelse, om icke dessa lagar till tiden, såvitt möjligt, sammanfalla.

Utskottet säger sig ha inhämtat, att yttranden över ifrågavarande skrivelseförslag äro infordrade från en hel del myndigheter. Yttranden ha även inkommit och ligga nu under Kungl. Maj:ts prövning. Då saken alltså fortskridit så långt, säger utskottet, att anledning finnes att emotse Kungl. Maj:ts inom den närmaste tiden fattade beslut i fråga om framläggandet för riksdagen av förslag, vartill utredningen kan giva anledning, har utskottet ansett, att denna motion icke nu bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag har för säkerhetens skull frågat mig för i justitiedepartementet hos vederbörande. Det förhåller sig så, att utlåtanden äro infordrade och inkommit, men de äro, så att säga, lagda till handlingarna. Utlåtandena ha i allmänhet varit avstyrkande, eller också haft att uppvisa skiljaktiga meningar, såsom merendels är fallet, då man inforrdar yttrande från vederbörande ämbetsverk i sociala jordfrågor, men det fäste riksdagen under kampen om norrlandslagen i gångna tider icke något avseende vid, ty även då voro utlåtandena i regel avstyrkande.

Sedan emellertid dessa frågor anmälts i början av år 1926 i statsrådsberedningen hade denna visserligen icke beslutat, att skrivelserna skulle avslås, men att de skulle »vila». Sedan har icke ett finger rörts för att taga upp

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförväro.
(Forts.)*

*Om vissa
ändrade be-
stämmelser
ang. bolags
jordförvärv.
(Forts.)*

dem. Detta är det sätt, på vilket man, om man tycker, att det är obehagligt att avslå en sak, låter den dö sotdöden, eller som vännen Lamm en gång yttrade i stadsfullmäktige i ett liknande fall: Man låter motionen ligga så länge, att den surnar. Det är tydligen meningen att göra så med riksdagens berörda skrivelser.

Jag yrkar därför bifall till min motion, då förutsättningarna för att man, som utskottet förmenat, skulle snart motse Kungl. Maj:ts förslag alls icke föreligga.

Herr Westman: Herr talman! Jag ber att få på det bestämdaste bestrida, att herr Lindhagen har rätt i de ord, i vilka han hopsummerade sitt anförande. Herr Lindhagen säger, att han varit uppe i departementet, där herr Lindhagen talat med »vederbörande i departementet», som lämnat honom en annan upplysning än den, som utskottet givit, nämligen den, att för närvarande ingen ansats föreligger att taga itu med utredningen. Jag vet inte alls med vilken »vederbörande i departementet» herr Lindhagen talat. Men jag kan upplysa den ärade talaren, att jag kan lugna de farhågor, som detta samtal väckt hos honom i det att jag kan bestyrka riktigheten av utskottets uttalande, enär jag erhållit bemyndigande att göra det av justitieministern.

Herr Lindhagen: Detta är en alldeles ny upplysning! Jag har fått min upplysning av byråchefen för lagärenden, som sade, utan att alls taga parti vare sig för eller emot, att dessa frågor på grund av myndigheternas avstyrkande eller oenighet skulle vila tills vidare, och att ingen åtgärd vidtagits för att taga dem under övervägande.

Herr ordföranden bestrider endast allt vad jag säger, när han går att försvara lagutskottet, hur det sedan än må vara. Jag har här alls icke bestritt vad utskottet sagt, att det kommit in utlåtanden och att dessa nu ligga hos Kungl. Maj:tt. Men jag har givit kött på utskottets ben, och jag har visat, att förslaget ligger illa till och att utskottets utlåtande icke går i lös.

Nu kommer som sagt en ny upplysning, att justitieministern lovat att taga upp saken. Då måste vi naturligtvis avvakta, och så få vi se, om jag behöver komma tillbaka med min motion nästa riksdag. Jag vill endast säga den frånvarande justitieministern, att jag med spänning motser uppfyllandet av det löfte, som andra lagutskottets ordförande å hans vägnar här har avlagt.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till punkten C av den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Ang. tillämp-
ningen av den
s. k. bulvan-
lagen.*

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående undanröjande av konflikter mellan den s. k. förbudslagen för bolagsförvärv och den s. k. bulvanlagen.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 165, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville antingen besluta sådana förtydliganden av förbudslagen för bolagsförvärv och bulvanlagen, att de ej äventyrade att stå i konflikt med varandra och göras till föremål för stridiga tolkningar, eller ock hos Kungl. Maj:tt begära övervägande och förslag i sådant syfte.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herr *Lindhagen*, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen ville till utskottets motiv för motionens avstyrkande uttryckligen tillägga, att, då riksdagen för sin del med den nya förbudslagen ej avsett, att bolag skulle kunna erhålla koncession på bulvanförvärv i sådana fall, då detta ej kunnat ske enligt äldre lag, funne riksdagen det av motionären begärda förtydligandet ej erforderligt.

Ang. tillämpningen av den s. k. bulvanlagen.
(Forts.)

Herr *Lindhagen*: Då det är av vikt, att det uppstår en sådan regeringspraxis, att de nya bestämmelserna i 1925 års lag, i vad det rör tredje och fjärde momenten, icke må betraktas som någonting nytt, utan att praxis fortfarande skall vara densamma som enligt 1906 års lag — jag har redan i förbigående anmärkt, att i vissa delar är praxis icke nämnvärt utvecklad ens beträffande denna senare lag — så är det angeläget att även vid denna riksdag få ett bestämt uttalande om, att riksdagen icke avsett någonting annat. I detta stycke svävar utskottet för mycket på målet. Jag vet inte, varför riksdagen ej ordentligt skall kunna säga ifrån vad den vill, och därför har jag föreslagit, att riksdagen, på samma gång som den avslår motionens formella slutliga hemställan, vilket jag själv yrkade i utskottet, ville till utskottets skäl uttryckligen lägga att, »då riksdagen för sin del med den nya förbudslagen ej avsett, att bolag skulle kunna erhålla koncession på bulvanförvärv i sådana fall, då detta ej kunnat ske enligt äldre lag, finner riksdagen det av motionären begärda förtydligandet ej erforderligt».

Herr *Westman*: Herr talman! Under hänvisning till att utskottet i sitt utlåtande nr 8 gjort ett uttalande av det innehåll, herr *Lindhagen* önskar, ber jag att få hemställa, att vad utskottet i detta nu föredragna utlåtande nr 9 hemställt måtte av kammaren bifallas.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med det av herr *Lindhagen* föreslagna tillägget till motiveringen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående mera betryggande bestämmelser om avstyckning av fastighets huvudsakliga jordbruk.

Ang. ändrade bestämmelser om avstyckning av jordbruk.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 167, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville besluta den ändring av 19 kap. 3 § i lagen om delning av jord på landet, att i slutet av paragrafen tillades i anslutning till den upphävda norrländska ägostyckningslagens huvudsakliga bestämmelser:

»Vid avstyckning av fastighets huvudsakliga jordbruk skall avstyckning, med hänsyn till såväl denna jords omfattning som ock till den myckenhet husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark som tilldelas den avstyckade fastigheten, varda tjänlig för jordbruk, och må ej därvid det utbrutna jordbruket märkeligen försvagas.»

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid utlåtandet avgiven reservation hade herr *Lindhagen* på återopade grunder hemställt, att riksdagen ville besluta den ändring av 19 kap. 3 §

Ang.
ändrade be-
stämmelser om
avstyckning
av jordbruk.
(Forts.)

i lagen om delning av jord på landet, att vid slutet av paragrafen tillägges i anslutning till den upphävda norrländska ägostyckningslagens huvudsakliga bestämmelser:

»Vid avstyckning av fastighets huvudsakliga jordbruk skall avstyckning, med hänsyn till såväl denna jords omfattning som ock till den myckenhet husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark, som tilldelas den avstyckade fastigheten, varda tjänlig för jordbruk, och må ej därvid det utbrutna jordbruket märkeligen försvagas.»

Herr **Lindhagen**: Då vid förra riksdagen lagen om delning av jord på landet förelåg till avgörande, kunde den, som stått med i striderna i Norrlandsfrågan, inte annat än med bekymmer finna, att denna lag slopade den norrländska ägostyckningslagen, redan i sig själv tämligen svag. Den nya lagen gjorde det ännu lättare än förut att på ett otillfredsställande sätt utbryta före detta bondejordbruk. Och dock ansågs denna norrländska ägostyckningslag vara så viktig, att den två år dessförinnan utsträckts ända till Mälardalen. Dess syfte var att åt de gamla jordbruken bevara jordbrukskärnorna, och hindra, att de förvandlades till arbetarbostäder. Landet är fullt med annan mark, där man kan upprätta arbetarbostäder med mera dylikt.

Det gällde alltså att bibehålla jordbrukskärnan, och det var som ja och amen i kyrkan, att den skulle tillförsäkras tillräckligt med åker, äng, husbehovsskog, odlingsmark och mulbete. När nu den nya lagen tillkom, blev norrlandslagen slopad. Om odlingsmark och mulbete säges ej ett ord i denna lag. Jag minns, hur det kämpats för detta mulbete! Jag erinrar huru även kolonisationskommittén under nuvarande landshövdingens i Umeå ordförandeskap, i vilken kommitté även herr Hellström var ledamot, betonade, att det var alldeles nödvändigt att få in bestämmelser rörande denna sak. Nu är lagen upphävd. Befolkningen blir godtyckligt behandlad, och lantmätlarna och jordägarna ha ingen skyldighet att taga hänsyn till odlingsmark och mulbete. Gamla sedvänjor, som befolkningen där uppe icke kan lägga bort genast, om ens någonsin, vann ingen hänsyn på grund av lagstiftarens likgiltighet och obekantskap med ämnet.

I övrigt framhålles i den nya lagen, att det, som skall avstyckas, är bara en »ägovidd», och att det är jordägaren, som bestämmer ändamålet med avstyckningen, medan lantmätaren enligt lagens föreskrift utför jordägarens tanke. Icke heller där finner man något konkret att hålla sig till, ehuru avsikten skulle vara att bevara de gamla jordbruken i fullgott skick.

Jag föreslog vid behandlingen av frågan förra året ett tillägg till 19 kap. 3 § — även andra tillägg försöktes, bl. a. av statsrådet Hellström — och vid voteringen om mitt tillägg reste sig till förmån för detsamma norrlandsbänken tämligen mangrant, under det att på den andra sidan stod hela södra och mellersta Sverige. Där fanns ingen partiskillnad, utan de flesta representanter från södra och mellersta Sverige stodo oavsett parti eniga. Saken rörde icke dem. De andra tänkte på sig själva eller på sina kommittenter uppe i Norrland, och därför röstade de för förslaget.

Jag har förstått, att när en stor lag, som denna efter lång födslovända slutligen går igenom, kan man i det trötthetens tecken, som då inträder, icke vinna något gehör för sådana här detaljer. Men därför är det min skyldighet, att nu, när det stora lagförslaget kommit i hamn, rikta uppmärksamheten på denna detalj. På något bifall har jag icke hoppats, men det är min skyldighet att hoppas, och därför för jag fram saken igen. Jag kommer också att begära votering, då jag vill se, hur många nu förmå resa sig i bänkarna, om det blir lika många som i fjol.

Jag yrkar alltså, att i 19 kap. 3 § i lagen om delning av jord på landet beslutas följande tillägg:

»Vid avstyckning av fastighets huvudsakliga jordbruk skall avstyckning, med hänsyn till såväl denna jords omfattning som ock till den myckenhet husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark, som tilldelas den avstyckade fastigheten, varda tjänlig för jordbruk, och må ej därvid det utbrutna jordbruket märkeligen försvagas.»

Jag ber att få tillägga, herr talman, att härmed har behandlingen av mina nu ifrågakarande motioner för denna gång avslutats. Jag får be kammaren om ursäkt för att jag besvärat med dem. Jag vet emellertid, att de äro av vikt, och att det är min uppgift att tillvarataga deras intressen, vilka jag representerar. Även om jag icke representerade dem, skulle jag i alla fall försöka att tillvarataga deras intressen efter min övertygelse, oavsett de politiska konjunkturerna i riksdagen.

Herr Westman: Herr talman! Den motion, som nu föreligger av herr Lindhagen, väcktes av honom även vid fjolårets riksdag. Den prövades av det särskilda utskott, som hade jorddelningslagen om hand, och avstyrktes av detta utskott. Den debatterades sedan i kamrarna, men vann icke vare sig denna kammars eller andra kammarens bifall.

Herr Lindhagen har nu kommit tillbaka med sin motion, och han hemställer i densamma om en ändring i den nya jorddelningslagens text, ehuru denna lag ännu icke har trätt i kraft. Det torde under sådana omständigheter vara förklarligt, varför andra lagutskottet ansett, att det icke borde gå in på någon som helst realprövning av herr Lindhagens motion, utan under hänvisning till dessa förhållanden avstyrkt densamma.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Lindhagen begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser: och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang.
ändrade be-
stämmelser om
avstyckning
av jordbruk.
(Forts.)

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln, avd. Lantförsvaret, gjorda framställning i fråga om disponerande av medel för anskaffning av röntgenutrustning för Västernorrlands regementes sjukhus.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln, avd. Lantförsvaret, gjorda framställning i fråga om anslaget till avlöning åt personal vid staber och truppförband m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

Om begränsning av regementsindragningarna m. m.

Punkten a).

I en inom första kammaren väckt motion, nr 5, hade herrar *M. Fehr* och *G. Kobb* hemställt, att riksdagen ville besluta sådan begränsning av de år 1925 beslutade regementsindragningar och kaderbeskrifningar inom truppförbanden, att hela årskontingenten vapenföra värnpliktiga — med de undantag som betingades av sociala skäl — kunde erhålla utbildning i fred.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå den av herrar *Fehr* och *Kobb* väckta motionen I: 5 om begränsning av de beslutade regementsindragningarna m. m.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *A. F. Vennersten*, *J. L. Widell*, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. Bergqvist*, *C. G. V. Hammarskjöld*, *A. Wiklund*, *P. Nilsson* i Bonarp, *P. M. Olsson* i Blädinge, *B. F:son Holmgren* och *G. Strindlund* på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med anledning av herrar *Fehrs* och *Kobbs* motion I: 5 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes skyndsamt verkställa utredning rörande den begränsning av de 1925 beslutade regementsindragningarna och kaderbeskrifningarna inom truppförbanden, som kunde erfordras för att hela årskontingenten värnpliktiga — med de undantag, som betingades av sociala skäl — skulle kunna erhålla utbildning i fred.

Herr **Widell**: Herr talman! Med herr talmannens benägna tillstånd skall jag under den nu föredragna punkten beröra även de följande punkterna i detta betänkande.

Vid förra årets riksdag framlades av högern i båda kamrarna motioner med yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en allsidig utredning rörande vårt lands behov av försvarskrafter, samt att med hänsyn till denna motion de beslutade indragningarna under andra övergångsperioden tills vidare icke skulle sättas i verket. Dessa motioner blevo av riksdagen avslagna.

Nu har väckts en motion i denna kammare av herrar *Fehr* och *Kobb*, med delvis samma syfte som fjolårets motion, ehuru med en mera begränsad räckvidd. Motionärerna hemställa nämligen, att riksdagen måtte besluta »sådan begränsning av de år 1925 beslutade regementsindragningar och kaderbeskrifningar inom truppförbanden, att hela årskontingenten vapenföra värnpliktiga — med de undantag som betingas av sociala skäl — må kunna erhålla utbildning i fred».

Denna motion har avstyrkts av statsutskottet, men med reservation av tio ledamöter, bland dem jag. Reservanterna ha visserligen icke kunnat tillstyrka direkt bifall till motionärernas hemställan. Denna hemställan går nämligen ut på, att man nu skulle direkt besluta viss begränsning av regementsindragningar och kaderbeskärningar. Emellertid ha nu förberedelserna för andra övergångens indragningar fortskridit så långt, att ett beslut om fullständigt stoppande av dessa indragningar nu icke längre kan fattas, utan att förorsaka en alltför stor oreda i hela lantförsvaret. Detta utesluter naturligtvis icke, att man nu kan fatta beslut om sådan ändring i 1925 års härorganisation, som skulle erfordras för att tillgodose de av motionärerna framställda önskningsmålen. Men för att man skall kunna fatta ett sådant beslut fordras, att man i detalj vet *vilka* ändringar som härför erfordras. Vad som ligger närmast till hands vore naturligtvis att utvidga de infanteriregementen, som skola vara av den s. k. Västerbottenstypen, till normalregementen, men en sådan åtgärd räcker säkerligen icke, utan det fordras ytterligare bibehållande av truppförband, eller kanske även förstärkning av kadrerna på de övriga truppförbanden. I vilken utsträckning detta skall ske, tarvar tydligen en utredning, som icke har varit möjlig att utföra i statsutskottet, allra minst för reservanterna.

Under sådana omständigheter ha reservanterna måst inskränka sig till att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning av det spörsmål, som motionärerna ha berört. En sådan utredning har synts oss synnerligen påkallad. Det är ett i hög grad betydelsefullt spörsmål som motionärerna ha dragit fram: det gäller att möjliggöra, att hela årskontingenten värnpliktiga får sådan utbildning i fredstid, att de lämpligen kunna användas för rikets försvar. Det gäller, med andra ord, att helt eller delvis upphäva den s. k. kategoriklyvningen, som genomfördes genom 1925 års härorganisation.

Jag får anhålla om kammarens ursäkt, att jag nödgas några ögonblick dröja vid denna sak, som ju är mycket betydelsefull. Tanken på en sådan kategoriklyvning kom först fram i mera bestämd form inom försvarsrevisionen, och i sitt betänkande föreslog revisionen en sådan åtgärd. Den gick ut på att en del av de värnpliktiga skulle få en relativt lång utbildning, medan den återstående delen skulle få en mycket kort övningstid. När jag för min del i försvarsrevisionen anslöt mig till detta förslag, skedde det emellertid endast under två förutsättningar, som genom 1925 års härorganisation ha upphört att finnas till. Den första förutsättningen, som för övrigt var gemensam för hela försvarsrevisionen, var, att linjen skulle få en sådan utbildning, att den skulle vara i stånd att sättas in i de mobiliserade truppförbanden. Man ville ha en armé, som kunde omedelbart mobilisera, och man föreslog med hänsyn därtill en relativt lång utbildningstid. Genom den förkortning av utbildningstiden, som beslöts 1925, har denna möjlighet, såvitt jag förstår, bortfallit. Man kan icke längre räkna med att de mobiliserade truppförbanden äro färdiga att genast skickas i fält. Det kan ju hända, att man blir tvungen att göra det, därför att det helt enkelt icke finns någon tid till att underkasta dem ytterligare utbildning. Jag kan om denna möjlighet endast säga, att jag icke ens vill tänka på den och på de förluster den skulle förorsaka.

Den andra förutsättningen, som förelåg vid försvarsrevisionen, men icke föreligger nu, var att enligt mitt och mina meningsfränders förslag alla truppförband skulle bibehållas. Därmed blev det möjligt, att vid mobilisering den del av de värnpliktiga, som ej fått full utbildning, kunde skickas till depåer och där få utbildning, så att de kunde bli färdiga att sättas in i de mobiliserade trupperna. Men med den betydande beskärning av truppstyrkorna, som nu skett — två fördelningar äro ju så gott som fullständigt strukna — kommer det naturligtvis att möta hart när oöverstigliga svårigheter att med den nuvarande organisationen möjliggöra ett sådant utbildningsarbete. Då det givetvis

Om begränsning av regementsindragningarna m. m.

(Forts.)

Om begränsning av regementsin-
dragningarna m. m.

(Forts.)

måste betraktas som ett bestämt krav, att i händelse av behov hela landets värnkraft skall kunna tagas ut till fosterlandets försvar, synes det mig nödvändigt, att man nu, såsom motionärerna velat, sörjer för att så verkligen kan ske, vilket med den nuvarande organisationen ej torde vara möjligt. Jag har därför jämte mina medreservanter i statsutskottet anslutit mig till ett yrkande på skrivelse till Kungl. Maj:t om denna sak.

Nu kan man ju säga, att en sådan skrivelse ej skulle tjäna mycket till, då indragningsarbetet är i full gång. Jo, det hindrar i verkligheten icke alls denna utredning, ty om utredningen visar, att de och de åtgärderna behöva vidtagas, kan organisationen efter skedd utredning mycket lätt göras om. Såväl officerare som underofficerare finnas till största delen på övergångsstat och kunna inkommenderas i den utsträckning, som kan behövas, och vad manskap och underbefäl av manskapet beträffar, torde det ej möta större svårighet att rekrytera dem i den utsträckning som behöves.

Som jag redan nämnt, skall jag under denna punkt med talmannens tillåtelse beröra även de följande punkterna i detta utlåtande. Förutom nu berörda motion, som är av mera principiell betydelse och spänner över hela lantförsvarets område, har väckts en rad av särskilda motioner beträffande partiella ändringar i den år 1925 beslutade organisationen. Av dessa motioner avser en utredning angående vårt luftvärn, och då man förutsätter, att för luftvärn erfordras infanteri, beslut om att, under det utredningen pågår, Västmanlands regemente i Västerås skulle bibehållas för att tjänstgöra såsom luftvärnsinfanteri. Vidare har det väckts motion om bibehållande av en skvadron av Smålands husarregemente och en blandad division av Smålands artilleriregemente såsom specialtrupper för den s. k. östra brigaden. Dessutom har det väckts motion om bibehållande av Skånska dragonregementet, varjämte det har väckts motion om bibehållande av Upplands artilleriregemente såsom motorlastat lätt fältartilleriregemente. Vidare har väckts motion om viss ökning av kadrerna och värnpliktigkontingenten vid Norrbottens regemente, och slutligen har motion väckts om viss ökning av musikkåren vid Livregementets dragoner i Stockholm.

Om jag frånser den sista motionen, som ju egentligen ej avser något direkt försvarsändamål, synas mig och mina medreservanter samtliga dessa motioner i hög grad förtjänta av uppmärksamhet såsom innefattande mycket välbehöfliga, avsevärda förbättringar till förstärkning av vår försvarskraft. Vad först beträffar motionen om utredning rörande luftvärnet och bibehållande av Västmanlands regemente, har behovet av en utredning om luftvärnet icke heller bestritts av utskottsmajoriteten, men den förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att taga den saken om hand. Jag hyser samma förhoppning och anser därför nödvändigt att på den punkten särskilt påyrka en skrivelse.

Vad beträffar frågan om Västmanlands regementes bibehållande, tror även jag, att ett luftvärnsinfanteri är behöfligt för försvaret. Om det skall bli Västmanlands regemente, är en sak, som icke kan avgöras utan närmare utredning, och en sådan utredning föreligger ej. Emellertid vore det naturligtvis synnerligen önskvärt, om denna motion kunde vinna bifall.

Vad så beträffar motionen om bibehållandet av Skånska dragonregementet, måste även den anses synnerligen behjärtansvärd. Av alla arméns vapenslag ha indragningarna år 1925 ojämförligt hårdast gått fram över kavalleriet. Det har reducerats till nästan ingenting, kan man säga. Hela det stora skånska kavalleriet är borta. Det vore ett fullständigt misstag, om man trodde, att krigserfarenheten skulle visa, att kavalleriet icke vidare behöves i krig. Det har säkert allt framgent sin stora roll att fylla, och ur den synpunkten sett är även denna motion förtjänt av synnerlig uppmärksamhet.

Vad så beträffar motionen om bibehållandet av Upplands artilleriregemente, har förslag härom framlagts av generalfältygmästaren. Erfarenheterna från

den senaste fältmanövern ha till fullo visat, vilken utomordentlig betydelse och vilket synnerligen stort värde ett sådant motoriserat artilleriregemente måste ha. Det var fullständigt förbluffande att se, med vilken snabbhet batterierna vid den motoriserade division — tror jag det var —, som var med på försök vid fältmanövern, kunde gå i ställning och till aktion. Jag tror, att detta yrkande är i allra högsta grad förtjänt av att vinna bifall.

Med den ståndpunkt, som jag har och som jag tror, att mina medreservanter intaga till dessa frågor, skulle ju den naturliga konsekvensen ha varit, att vi yrkat direkt bifall till alla dessa punkter. Vi ha emellertid ej gjort det utan ha i utskottet ansett oss böra inskränka oss till att yrka bifall till endast *en* motion, som, därest den bifalles, kommer att i förhållande till kostnadsökningen medföra den största ökning i försvarskraften. Det är den av mig förut redan omnämnda motionen om bibehållandet av en skvadron av Smålands husarregemente och en blandad division av Smålands artilleriregemente. Att vi inskränkt oss till att direkt yrka bifall endast till denna motion, beror därpå, att vi ju i förväg haft fullkomligt klart för oss, att ett yrkande, som omfattade samtliga dessa motionsvis framförda krav, var fullkomligt utsiktslös vid denna riksdag. Det var således ett yrkande, som absolut ej kunde leda till någon påföljd.

Frågan ställde sig då för oss sålunda: Skulle vi i alla fall framställa detta yrkande eller skulle vi inskränka oss till att framställa yrkande på en punkt, som i och för sig är synnerligen betydelsefull, men där kostnaderna äro så ringa, att finansiella skäl icke borde hindra förslagens antagande och där organisatoriska svårigheter ej mötte för att redan nu fatta beslut i denna punkt. Vi voro naturligtvis på det klara med att, även om vi inskränkte oss till detta yrkande, hade vi därmed för ingen del säkerställt detta yrkandes framgång. Det är ju mycket möjligt, att det kommer att avslås, men även om så sker, skall man då icke kunna säga, att reservanterna i statsutskottet ställt sina krav så högt, att det var omöjligt för riksdagen att gå med på desamma. Vi ha därför inskränkt oss till en så liten sak, att ingen, som röstar mot förslaget, kan skylla på kostnaderna eller omöjligheten att genomföra det. Kostnaderna för detta förslag gå vid fullt genomförd organisation ej upp till 600,000 kronor, men dessa kostnader komma endast successivt. Efter hand som övergångsstaterna försvinna, inträder kostnadsökningen. Nästa budgetår kommer kostnadsökningen att uppgå till icke fullt 200,000 kronor, och jag vill erinra om att genom de beslut, riksdagen hittills fattat under fjärde huvudtiteln, har inbesparats ett belopp av 170,000 kronor, således nära på lika mycket som nu till följd av förslagens antagande skulle uppföras på riksstaten. Och jag kan, då arbetet på fjärde huvudtiteln nu i statsutskottet är rätt långt framskridet, med bestämdhet säga, att säkerligen på de övriga punkterna av huvudtiteln kommer att kunna inbesparas ett belopp, som fullt täcker den återstående kostnadsökningen.

Vad är det nu som detta förslag avser? Jag behöver icke gå in på någon längre redogörelse härför, då hela motionen med däri intagna uttalanden av generalstabschefen är inryckt i detta betänkande. Jag vill endast nämna, att det avser att göra den östra brigaden, som tillkom vid 1925 års riksdag utöver Kungl. Maj:ts förslag, till en verklig operativ enhet. Som det nu är, består denna brigad uteslutande av infanteri. Men att skicka ut en infanteribrigad på självständiga operationer är ju icke möjligt. Den måste åtföljas av specialvapen, och sådana specialtruppslag kunna icke tagas från arméfördelningarna. De äro redan nu så svagt försedda med specialtruppslag, att en minskning av dessa fördelningar icke är möjlig. Genom att nu bibehålla en skvadron av Smålands husarregemente och en division av Smålands artilleriregemente åstadkommer man i verkligheten, att denna östra brigad blir en

Om begränsning av regementsin- dragningar- na m. m.
(Forts.)

Om begränsning av regementsin-
dragningar.
na m. m.
(Porta.)

— låt vara ytterligt svag — fördelning, men den blir i alla fall skickad att kunna utföra självständiga operationer av mindre omfattning. Det förefaller mig vara en synnerligen stor fördel och en fördel, som vida överväger de kostnader, som skulle följa därmed.

Ja, herr förste vice talman, på den nu föredragna punkten ber jag, i anslutning till vad jag haft äran anföra, att få yrka bifall till det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Lithander*.

Herr **Hammar skjöld, Carl Gustaf**: Herr förste vice talman! Med herr talmannens medgivande anhåller jag att få, liksom den föregående ärade talaren, i mitt anförande beröra samtliga de punkter, vilka äro upptagna i detta utskottsutlåtande. Det kan dock, efter den fullständiga och ingående redogörelse, som den föregående talaren, ordföranden på statsutskottets första avdelning, lämnat knappast vara lämpligt, att jag skulle här upprepa densamma, utan kommer jag härvid åtminstone huvudsakligast att beröra frågan från en annan synpunkt.

Då den nu antagna försvarsordningen framlades för 1925 års riksdag, framhölls som huvudsakligt motiv för densamma önskvärdheten, för att icke säga nödvändigheten, att göra besparingar på fjärde huvudtiteln, men att naturligtvis dessa besparingar skulle hållas inom en ram, som vore förenlig med rikets säkerhet. Vid bedömandet av hur långt man skulle gå, utgick man från tvenne synpunkter: den ena var det militärpolitiska läget, den andra var vårt medlemskap i det nyskapade Nationernas förbund. Angående den förra frågan, det utrikespolitiska lägets betydelse, yttrades det i propositionen följande: »Måttet av våra försvarsanstalter bör bestämmas med ledning av det yttre läget, bedömt sådant det nu är och för så lång tidsperiod framåt, som med någon större grad av sannolikhet kan överskådas och erfarenhetsmässigt kan vara en militärorganisations livslängd tillmätt.» I det sista uttrycket ligger ju, om icke direkt, dock indirekt ett erkännande av att i den mån det utrikespolitiska läget ändras, kommer behovet av försvarskraft också att undergå en motsvarande förskjutning i den ena eller andra riktningen.

De, vilka bestämde 1925 års beslut, hade nog en ganska ljus syn på det utrikespolitiska läget i allmänhet och de hyste också förhoppning, att detta av olika anledningar skulle ytterligare förbättras och i alla händelser stabiliseras i den mening, att någon allvarlig förändring till det sämre ej skulle vara att förvänta inom den närmaste tiden och i allt fall icke komma så hastigt, att vi icke hade tid att göra den komplettering av våra rustningar, som därav kunde betingas.

Sedan dess har visserligen en lättnad inträtt på en av de många friktionsfronterna. Jag syftar därmed på Locarnoöverenskommelsen, och den nya republiken Tysklands inträde i Nationernas förbund. Men ser man på världsläget i dess helhet, behöver man icke göra sig skyldig till någon svartmålning, om man framhåller, att det icke utvecklats i den riktning, som mången hoppades för två år sedan, utan att förhållandet ställer sig vida mörkare än då. Likaledes har det visat sig, att förändringar i det utrikespolitiska läget kunna inträffa hastigare, än man då tänkte sig. Särskilt torde detta gälla de förändringar, vilka kunna betecknas såsom försämringar. Jag vågar därför uttala en förmodan, att åtskilliga av dem vilka biträdde 1925 års beslut, med hänsyn till den dåvarande uppfattningen av det militärpolitiska läget, skulle känna sig ganska betänksamma, om de i år skulle gå till ett beslut i denna frågan både i fråga om avrustningens omfattning och framför allt i fråga om den takt, i vilken denna avrustning borde genomföras.

Den andra punkt, som anfördes såsom motiv för att Sverige skulle kunna företaga en så betydande avrustning, var vårt medlemskap av Nationernas förbund. I propositionen anfördes emellertid ett yttrande av 1924 års riksdags försvarskommitté och det anfördes med gillande. Detta yttrande lydde i huvudsak: »Förbundet har ännu ej nått den fasthet, att vi enbart på medlemskapet däri kunna grunda några avsevärda inskränkningar i vårt försvarsväsende». I en nyligen utkommen broschyr yttrar försvarsministern av år 1926: »Den svenska socialdemokratien har i sitt land drivit fram en frivillig nedrustning utan motsvarighet i något annat land.» Sålunda å ena sidan ett erkännande, att Nationernas förbund ännu år 1925 ej nått den fasthet, att vi enbart på medlemskapet däri kunna grunda någon avsevärd inskränkning i vårt försvarsväsende, å andra sidan ett konstaterande av att man i vårt land frivilligt genomdrivit en nedrustning utan motsvarighet i något annat land.

Den andra synpunkt, som berördes i 1924 års försvarskommitté och som likaledes med gillande anfördes i försvarspropositionen till 1925 års riksdag, lydde: »Det» — Nationernas förbund — »innebär sålunda visserligen icke någon garanti för freden eller de därtill anslutna staternas oberoende» o. s. v. Vi veta ju alla, att under den tid, som följde närmast efter 1925 års härordningsbeslut, gjordes av Nationernas förbund allvarliga ansträngningar att ordna garanti-frågan, särskilt för de mindre staterna. Jag behöver i det fallet endast erinra om sir Robert Cecil's förslag och om det s. k. Genève-protokollet. Denna diskussion ledde emellertid icke till något praktiskt resultat. Det enda resultatet är Locarnoöverenskommelsen. I stället har förbundsrådet överlämnat avrustningsfrågan till en förberedande nedrustningskommitté, som arbetat på två underkommittéer, nämligen ett militärt och ett ekonomiskt. Det militära underkommittéet har, såsom det självt uttryckt sig, grundat sin utredning på den bestående säkerhetens grund. Det är kanske riktigare att säga, att utskottet till en senare period uppskjutit hänsynstagandet till de särskilda staternas säkerhet och deras därpå grundade behov av stridskrafter och försvar. Men därav följer naturligtvis också, att den diskussion, som hittills förts inom första underkommittéet, ej berör kvantiteten av de nedrustningar, vilka ifrågasättas, utan endast den metod, efter vilken nedrustningen skall äga rum. Sålunda har Nationernas förbund i närvarande ögonblick icke löst säkerhetsfrågan. Det har hittills endast diskuterat metoderna för en nedrustning.

Det är klart, att detta i och för sig icke är mycket att bygga en svensk nedrustning på. Det är alldeles tydligt, att vilka förhoppningar man än hyser på Nationernas förbund, kunna dessa ännu icke i någon högre grad göra sig gällande. Ännu står det kvar, att förbundspakten icke för medlemmarna av Nationernas förbund stadgar någon ovillkorlig skyldighet att, därest så skulle behövas, komma ett nödställt Sverige till hjälp. Men vad som står kvar är en ovillkorlig skyldighet för Sverige att deltaga i bojkott och blockad och att meddela fri passage för trupper. Det är naturligt, att särskilt om dessa åtgärder komma att beröra eller riktas mot en stat, som icke tillhör Nationernas förbund, kan Sverige härigenom komma att vedervåga sin neutrala ställning.

Under sådana förhållanden förefaller det icke orimligt om flertalet eller åtminstone många av dem, vilka deltagit i 1925 års beslut, skulle kunna se frågan på ett annat sätt än då, att de kunde befinnas benägna att göra en eller annan utbyggnad på den beslutade försvarsorganisationen och att de skulle kunna vara med om att förskjuta tiden för dess genomförande. De medlemmar av högern och av det liberala partiet, vilka gjort framställningar till årets riksdag i denna riktning, ha av skäl, som den föregående talaren antydde, inskränkt sina framställningar till dessa punkter, vilka icke borde vara svåra att gå med på.

*Om begränsning av regementsin-
dragningar-
na m. m.
(Forts.)*

Om begränsning av regementsin- dragningar- na m. m.

(Forts.)

Under sådana förhållanden hemställer jag, att de ledamöter av kammaren, vilka deltog i 1925 års försvarsbeslut, på grund av här anförda skäl måtte ställa sig välvilliga till de framställningar, vilka äro upptagna i de vid årets riksdag väckta försvarsmotionerna.

Herr Nilsson, Johan i Malmö: Herr talman! Ehuru den föregående tala- rens yttrande kanske kunde ha gett anledning till en ytterligare motivering från utskottets sida, skall jag dock för min del icke falla för frestelsen att söka prestera en sådan motivering. I följ hade vi nämligen här i kammaren en lång och ingående debatt om ungefär samma förslag som det nu föreliggande. Jag skall därför nu inskränka mig till att blott vidröra några av de motiv, som ha legat till grund för utskottsmajoritetens förslag.

Vad först beträffar det förslag, som herr Fehr och en medmotionär framlagt, vill jag säga, att detta rönt beaktande under den förberedande diskussion, som föregick förslaget om den nya härordningen. Icke minst i försvarsrevisionen var detta ärende föremål för prövning och, som herr Widell mycket riktigt anmärkte, voro de olika parternas representanter där eniga om kategoriklyv- ningen.

Nu försökte emellertid herr Widell motivera högerpartiets avståndstagande från den princip, som man intog inom försvarsrevisionen. Han säger, att den ändrade uppfattningen beror därpå, att utbildningstiden för de värnpliktiga är kortare än den, högerrepresentanterna i försvarsrevisionen räknade med. Men det faktum står dock kvar, att ersättningsreserven får hållas inne precis lika länge under den nya försvarsorganisationen som med försvarsrevisionens för- slag.

Nu anse emellertid motionärerna, att varje värnpliktig bör ha tillfälle till utbildning. Mena motionärerna därmed, att riksdagen skulle upphäva sitt be- slut 1925? Ty om alla skola ha sin utbildning på det sätt, motionärerna tänkt sig, få vi givetvis upphäva det förra beslutet, inhibera alla truppindragningar och kalla in de trupper, som redan avgått.

Vad utbildningen av samtliga värnpliktiga beträffar, skulle jag vilja säga ett ord om Tyskland. Tyskland kunde väl före kriget ej anses försumma för- svaret. Ehuru emellertid detta land, som stod mycket starkt rustat 1914, hade för vana att slå starkt på trumman i försvarshänseende, hade dock Tyskland icke uttagit hela sin värnpliktskontingent, innan kriget utbröt. Och således utbildade man icke heller där, såsom motionärerna här begära, varje värnplik- tigt. En del lämnades alltså ingen utbildning alls.

Jag får för min del säga, att ingenting har inträffat, som bör förändra den ståndpunkt, som i detta avseende fastslogs 1925.

Det brukar annars i det politiska livet sägas: Vi måste ha erfarenhet av en sak, innan vi gå in för en förändring. Men här komma vissa motionärer och begära en förändring av en organisation, till vilken man icke hunnit helt övergå och som ännu icke hunnit verka. För min del har jag många anmärkningar mot den nya försvarsorganisationen och skulle givetvis, liksom en del andra, kunnat väcka vissa motioner om ändring, men man får väl ändå utgå ifrån att en viss erfarenhet av hur denna organisation verkar bör inhämtas, innan man går vidare. Och därför tillåter jag mig, även om herr Widell tyckte, att alla dessa motioner och förslag, som framlagts, vore synnerligen beaktansvärda och förtjänta av en utredning, att helt bestrida och anse denna uppfattning sakligt omotiverad. Jag anser det vara olämpligt att, innan den nya organisationen hunnit verka, komma med förslag om utredningar.

Med dessa ord ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskot- tets förslag i punkten a).

Herr Fehr: Herr talman! För försvaret av ett lands självständighet har man genom tiderna tillämpat två olika system. Antingen har man lejt en armé av yrkeskrigare, vilka ägnade hela sitt liv åt krig och krigsutbildning — deras rutin ersatte det bristande antalet — eller också har hela den manliga befolkningen uppåddats att gå man ur huse att med gemensamma krafter avvärja fiendens angrepp — vad som här kan ha brustit i träning har ersatts genom mängden, genom att hela folket organiserats till försvar. Det mest berömda fall, där denna allmänna värnplikt historiskt framträtt, var väl i Frankrike, då efter den stora revolutionen det gällde att värna den nyvunna friheten.

Om begränsning av regementsin- dragningar- na m. m.

(Forts.)

Den motion, som nu närmast är föremål för kammararens behandling, vilar på denna den franska revolutionens idé. Man måste då få ett ganska egendomligt intryck antingen av partiförhållandena i den svenska riksdagen eller av den franska revolutionen, när man finner, att här i landet de, som enhälligt sluta upp kring denna tanke, kallas höger, under det att däremot det parti, som till sitt vapenmärke valt det franska revolutionsprogrammet »frihet, jämlikhet och broderskap», mest entusiastiskt ställer sig på den kallt avvisande sidan.

All historisk erfarenhet lär, att ett folk, som verkligen vill utnyttja sin kraft för att försvara sin frihet, i de flesta fall är mäktigare än förtryckaren. Sågo vi icke under världskriget ett litet folk, som brottsligt överfölls av en stormakt — sågo vi icke, att denna nation reste sig till motvärn och till sist råddade sitt oberoende? Hade detta folk låtit häglöshetens eller tveksamhetens anda råda, så säger det sig självt, att dess frihet blivit på det ena eller andra sättet förkvävd, och detta utan att någon egentligen skulle ha känt medömkan. Så är det nämligen med den enskilda. En människa kan gå under i kampen för tillvaron, och gör hon det, trots att hon uppjudit alla sina krafter, är det en undergång, värdig en man. Men om hon går under, därför att hon företagit en självstympning, följer henne ingen vän med saknad till graven. Så är det ock med ett folk. Krossas det genom övervåld, trots att det gjort sitt yttersta till motvärn, ja då är allting gjort. Men underkuvas det, därför att det stympat sig självt, har det illa fyllt sin uppgift i världen. Den regel, som utskotts- majoriteten mot motionen och reservationen hävdar, är i grunden ingenting annat än en självstympning.

Väl vet jag, att vi alla skulle gå man ur huse, om det blev allvar, och detta gäller inte minst dem, som nu komma att rösta för utskottet. Men man går tyvärr icke med fördel ut i ett modernt krig för att slåss med knytnävarna. Det är därför, åtminstone inom ett litet folk som vårt, för varje vapenför en rätt lika mycket som en plikt att redan i fredstid så utbilda sig, att han är beredd för den tyngsta och högsta plikt, som kan påläggas honom.

Om den siste ärade talaren ville här förorda den försvarsorganisation, som före kriget gällde i Tyskland i övrigt, så medger jag, att det ligger något i hans invändning, att en ringa, obetydlig bråkdel av den tyska manliga befolkningen före kriget icke underkastades den allmänna två- å treåriga värnplikten. Till dess finner jag invändningen ganska värdelös.

Utskottets ståndpunkt hade varit begriplig, om man kunnat påstå, att 1925 års beslut medfört en sänkning av försvarskostnaderna, som stått i rimlig proportion till den inträdda sänkningen i effektivitet. Hur förhåller det sig därmed? Det är ett allmänt känt och erkänt faktum, att kostnaderna nedbringats med en ganska ringa procent, medan försvarsvärdet blivit väsentligt nedsatt. Vi ha år 1925 helt enkelt gjort en dålig affär och då herr Johan Nilsson i Malmö frågar, om min mening vore att uppriva detta beslut, svarar jag: ju förr kalkylerna göras om, dess bättre. Jag lägger mig icke i och motionen har icke berört det sätt, på vilket detta tekniskt skall genomföras, ty det är en

Om begränsning av regementsin-
dragningar-
na m. m.

teknisk fråga, som vi icke våga ge oss på. Vi ha i motionen bara velat hävda principen.

Jag ber därför få yrka bifall till den vid denna punkt i utskottets utlåtande fogade reservationen.

(Forts.)

Herr Wohlin: Herr talman! Detta statsutskottsutlåtande bringar i förnyad pinsam erinran de sorgliga månader för två år tillbaka, då en tillfällig riksdagsmajoritet på 1920-talet begick en av de svåraste handlingar, som enligt min mening begåtts mot vårt land under senare historisk tid. Visserligen äro alla de, som deltog i detta beslut, därutinnan ansvariga, en för alla och alla för en. Den person, som emellertid i denna kammare får anses såsom den främste talesmannen för den då genomförda s. k. nedrustningen, är den nuvarande statsministern. Jag tror det icke vara otillbörligt, i synnerhet som detta statsutskottets betänkande direkt anknyter till statsverkspropositionen, om jag vid detta tillfälle på grund av allmänt kända förhållanden till herr statsministern riktar en uppfordran att offentligt angiva, huruvida han anser den allmänna utrikespolitiska bakgrund, mot vilken vår försvarsfråga oeftergivligt måste ses, nu vara densamma som för två år sedan eller eventuellt, från hans synpunkter sett, förbättrad, eller huruvida han anser, att en förskjutning har ägt rum i den motsatta riktningen. Utskottet förklarar på tal om den av herrar Fehr och Kobb väckta motionen, att enligt utskottets mening »de skäl, som föranlett 1926 års riksdag att avvisa förslagen om förändringar i denna organisation, allt fortfarande föreligga», och jag önskar veta, om den mening, som utskottet här uttalar, jämväl är den nuvarande regeringens och den nuvarande regeringschefens. Uti det anförande, som herr statsministern hade vid det tillfälle, då diskussionen i försvarsfrågan här för två år sedan pågick, konkretiserade statsministern de utrikespolitiska frågor, som knyta sig till vår försvarsfråga, på ett måhända starkare sätt än någon annan talare här i kammaren och på ett vida starkare sätt än som hade skett i ingressen till den då framlagda regeringspropositionen. I denna ingress anförde den dåvarande statsministern allenast vissa allmänna synpunkter på det utrikespolitiska läget, erinrade om Nationernas förbunds strävanden, sökte skifta skuggor och dagrar och slutade med att utveckla sin optimistiska tro på utvecklingen i världen under de närmaste åren. Herr Ekman åter berörde knappast alls frågan om de anspråk på vårt land som kunna komma att ställas på grund av vårt ledamotskap i Nationernas förbund, men sysslade så mycket mera och så gott som uteslutande med frågan om ett visst tänkt krigsfall, som anslöt sig till en av Östersjömakterna, vilken han därvid särskilt omnämnde. Jag vill fråga om han anser de synpunkter och sakuppgifter fortfarande vara riktiga, som han vid det tillfället anförde på tal om denna Östersjömakts militära förhållanden. I detta anförande heter det bl. a.: »Går jag så över till lantstridskrafterna, är det väl också så, att ifrågavarande makts fredsstyrka nu torde vara omkring 50 procent mindre än den var före 1914», och förutom detta kategoriska påpekande förekommo åtskilliga andra av samma natur. På vilka grunder stödjade sig nu dessa uppfattningar om ifrågavarande makts militära resurser, och vilka officiella aktstycken eller andra upplysningar kunna läggas till grund för en eventuellt fortfarande vidhållen uppfattning av samma slag rörande dessa förhållanden? Jag har särskild anledning att till herr statsministern rikta detta spørsmål. Jag får understryka vad en av de föregående ärade talarna här anført om den nuvarande allmänna situationen i världen och speciellt peka på de för måhända hela Västerlandet betydelsefulla händelser, som nu utspelas i bortre Asien; händelser, som rimligen icke borde vara utan inverkan på omdömet hos de ledamöter av kammaren, vilka nu i tolfte timmen ha tillfälle att taga ståndpunkt till den år 1925 beslutade nedrustningens ödesdigra konsekven-

ser. Kan man vidhålla att vad som för två år sedan under några vårvällar betraktades såsom en utrikespolitisk världssituation med alltmera ljusnande himmel i denna stund, fortfarande är den bakgrund, mot vilken vår försvarsfråga bör ses, och är man verkligen beredd att i dag avslå samtliga här framlagda förslag till en förbättring av våra lantmilitära anstalter, vilka genom försvarsbeslutet av år 1925 blivit på ett så ofantligt svårt sätt reducerade i fråga om sin effektivitet?

Jag får påminna om att vid det tillfälle, då nedrustningsfrågan här avgjordes, fanns det från den motsatta sidan förståelse för de ekonomiska synpunkter, som denna åtgärds anhängare icke underlåto att skjuta i förgrunden. Det fanns förståelse för dessa ekonomiska synpunkter redan långt tidigare, ty även i den försvarsproposition, som framlagts året dessförinnan, hade dessa synpunkter fått spela en stor roll vid försvarspropositionens utarbetande, och det var icke minst från ekonomisk utgångspunkt, som den dåvarande statsministern motiverade denna propositions utformning. Dock ville man icke i den regeringen förorda en försvarsreform, som icke gav valuta för kostnaderna. Men jag undrar, om den nuvarande regeringen och dess anhängare i denna stund känna sig särskilt tillfredsställda över de genom nedrustningen uppnådda statsfinansiella besparingarna. Har icke detta års statsverksproposition ändock ådagalagt, att det var en genomgående felkalkylering vid beräkningarnas uppgörande, och står icke det till svenska folket då utproklamerade löftet om 30 miljoner kronors besparing på statsbudgeten i en något egendomlig kontrast mot den besparing, som årets statsverksproposition faktiskt visat i detta hänseende? Kan man, frågar jag, med dessa fakta för ögonen i denna stund vara lika säker på sin då uttalade mening, att man med hänsyn till vårt lands finansiella bärkraft har varit nödsakad att genomföra denna för lantförsvaret så skadliga åtgärd? Vid samma tillfälle framhölls det av representanterna för de grupper, som motsatte sig nedrustningsförslaget, att den däri innehållna kategoriklyvningen var en av de väsentligaste svagheter i hela förslaget. De till linjetjänst dugliga svenska unga männen hava, enligt nu gällande lagstiftning, uppdelats i två grupper. Den ena gruppen skall fullgöra sin vapentjänst för fosterlandet genom att uttagas till linjetjänst. Den andra gruppen är av den nuvarande lagstiftningen förhindrad att göra detta och skall hänvisas till handräkningsarbeten. Tror någon, att en försvarsreform, genomförd på sådant sätt, har några som helst utsikter att vinna något förtroende och att bibehålla något förtroende hos landets uppväxande generationer? Nej, den bär inom sig själv fröet till sin undergång, och den känsla, som måste bemäktiga sig en till linjetjänst duglig ung svensk man, som till följd av den svenska lagstiftande församlingens beslut icke får fullgöra denna sin tjänst utan nödgas i stället gå bland handräkningsfolket, den känslan kommer att inom en ganska snar framtid undergräva själva den allmänna värnplikts idé bland de uppväxande generationerna, med påföljd, att vi inom en relativt nära framtid få höra ökade krav framställas på vårt lands försvar med tillhjälp av lejt folk. Det är på denna den beslutade försvarsorganisationens ömmaste punkt som herrar Fehr och Kobb satt fingret med sin motion, och det är just på denna punkt som utskottets höger- och bondeförbundsreservanter tillstyrkt en skrivelse till regeringen med begäran om utredning angående en sådan förbättring av försvarsorganisationen, att denna djupa och ödesdigra svaghet i den nuvarande ordningen fortast möjligt undanröjes. Vad skall det betyda för vårt land, att vi, medan vi översvämmas av upplysningar om situationen ute i världen, känna med oss själva, att vi ha ett försvar, som i farans stund, om den skulle komma, inom sig besitter denna oerhörda svaghet, både den rent militära svagheten och den moraliska brist, som ligger just i denna kategoriklyvningens upprätthållande?

*Om begränsning av regementsin-
dragningarna m. m.
(Forts.)*

Om begränsning av regementsin-
dragningar-
na m. m.

(Forts.)

Jag vill tillägga med avseende å min specialmotion angående artilleriets förstärkning genom bibehållande av Upplands artilleriregemente i form av ett motorlastat lätt arméartilleriregemente, att jag visserligen icke är sakkunnig i dessa militära spörsmål, som ju gälla artilleriets betydelse i ett modernt krig. Men jag delar i så fall denna brist på sakkunskap med nuvarande statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, så att vi kunna på den punkten vara kvitt. Skillnaden mellan oss är endast den, att jag i detta fall ansluter mig till personer, som på detta område ha en, enligt min mening, i tjänst förvärvat långvarig erfarenhet och auktoritet, medan statsrådet och chefen för försvarsdepartementet till och med underlåter att i statsverkspropositionen omnämna denna framställning från generalinspektören och chefen för kavalleriet. Detta sätt att negligera en så väl motiverad och så i detaljer utarbetad framställning och ett för flertalet av riksdagens ledamöter så föga känt förslag som detta, det är dock icke att ge prov på någon större vänlighet mot dem, över vilka man står som tillfällig segrare på grund av maktförhållandena i riksdagen, och det står också i kontrast till herr Per Albin Hanssons förfaringssätt, ty denne underlät icke att åtminstone bringa inkomna framställningar från de militära myndigheterna till riksdagens kännedom. Ehuru jag alltså saknar speciell insikt om artilleriets betydelse tror jag mig kunna förstå, att, om det i ett framtida försvarskrig från Sveriges sida ligger en samling utmattade svenska pojkar i en skyttegrav med de fiendliga granaterna och kartescherna smattrande över sina huvuden och mitt ibland sig, så finns det nog hos dem en önskan att få det svenska artilleriet till sin hjälp och det fortast möjligt. Finns det då icke artilleri tillräckligt för att sända fram på grund av herrarnas egendomliga behandling av våra försvarsanstalter under det årtionde, vari vi nu befina oss, så tror jag, att de tankar och de känslor, som röra sig hos dessa unga män vid det tillfället, äro mera att fästa avseende vid än vid meningen hos några i riksdagens utskott sittande äldre personers, vilka aldrig varit med och aldrig komma att få vara med i det avgörande ögonblicket, när det gäller livet för landet.

Herr Johan Nilsson i Malmö sade, att »ingenting hade inträffat». Ingenting har alltså inträffat sedan två år tillbaka. Det har icke inträffat någon skärpning av de utrikespolitiska förhållandena. Vad som försiggått och försiggår i Östeuropa, det har icke inträffat! Jag har på ort och ställe under två månaders tid konstaterat, att det faktiskt har inträffat något. Vad som inträffat i randstaterna och utefter deras gränser har, enligt herr Johan Nilssons mening, ävenledes icke inträffat, och icke heller något av det, som skett i Asien och på andra platser i världen. Det är oerhört, att man kan komma med sådana uttalanden och att det är på en sådan fras som riksdagens statsutskott, med underförstådd hjälp av Sveriges regering, ru bygger sin avslagsståndpunkt gentemot alla dessa försök att i sista stund uppnå någon förbättring av våra försvarsanstalter.

Herr talman! Jag får vid den nu föredragna punkten yrka bifall till den av herrar Fehr och Kobb under denna punkt avgivna motionen, alltså bifall till reservationen.

I herr Wohllins yttrande instämde herr *Reuterskiöld*.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Den föregående ärade talaren anhöll att till mig få framställa en förfrågan, huruvida jag anser, att den utrikespolitiska situationen, sedd ur svensk försvarssynpunkt, nu ungefär sammanfaller med den, som förelåg, då 1925 års försvarsbeslut fattades. Han preciserade närmare denna sin förfrågan genom att ge ett exempel med en hänvisning alldeles särskilt till Rysslands militära stridskrafter och frågade, huru-

vida förhållandet mellan dessa stridskrafter nu och före det stora kriget var ungefär detsamma som när försvarsbeslutet fattades. Han frågade slutligen, huruvida den nuvarande regeringen ville med statsutskottet dela ansvaret för det beslut, som statsutskottets majoritet tillrätt riksdagen att fatta.

För min del vill jag säga, att jag icke kan se i den nuvarande situationen någon sådan förändring, som skulle föranleda vare sig mig personligen eller mina politiska meningsfränder eller den regering, jag tillhör, att betrakta den allmänpolitiska och militärpolitiska situationen annorlunda nu än år 1925. Det är uppenbart, att när man förordar en militärorganisation, som skall sträcka sig åtskilliga år framåt, så har man att vid det tillfället räkna med att tillfälliga störningar, molnbildningar och uppkläringar på den politiska himmeln under denna tid komma att inträffa och att sålunda icke alltid det politiska läget kommer att förete precis samma bild. Detta måste man räkna med, då det gäller att förorda en dylik militär organisation. Och jag måste säga, fastän jag sökt med allvar och under ansvarskänsla studera läget, att jag icke kan finna någon sådan skillnad på läget nu och tidigare, att jag nu skulle känna mig förhindrad att komma till samma slutsats, om frågan nu skulle avgöras, som jag kom till vid det tillfälle, då 1925 års försvarsbeslut fattades. Om herr Wohlin, som förklarar sig känna läget i världen och som alldeles särskilt givit akt på de oroväckande omständigheterna, här ville närmare för oss precisera, vari dessa bestå, skall jag lova att vara en uppmärksam åhörare.

Det är för övrigt, såvitt jag förstår, så att den politiska dagsbilden företer både förbättringar och försämringar i läget. Totalt avlägsnar sig den emellertid icke ifrån det omdöme, som de för 1925 års försvarsbeslut närmast ansvariga bildade sig om Sveriges ställning vid ifrågavarande tillfälle.

Herr Wohlin frågade vidare, huruvida de ekonomiska kalkyler, som man år 1925 räknade med, numera icke visat sig vara felaktiga. Han sporde huruvida man alltjämt trodde på att det ekonomiska resultat, som man då räknade med, av denna omordning av försvaret skall komma att uppnås.

Ja, om jag i detta ögonblick ställer upp för mig vad det år 1924 tillämpade provisoriet med en materialutrustning och med i övrigt anordningar, motsvarande dem, som planerats för den nya härorganisationen, skulle ha kostat, i förhållande till den senare, kommer jag till en skillnadssiffra, som ungefär svarar emot beräknade 30 miljoner kronors kostnadsminskning. Det är en sådan beräkning, som måste göras, när man frågar sig, huruvida försvarets omorganisation i det väsentliga medfört vad man tidigare räknade med. Jag vågar således säga, beträffande dessa kalkyler, att den allmänna utvecklingen hittills åtminstone ungefär svarar emot vad man tidigare räknade med. När man kommer fram till genomförd organisation, då man således kommer ifrån de tillfälliga utgifter, som givetvis måste vara förbundna med övergångstiden, och om man därefter ställer upp å ena sidan de kostnader, som den nya härorganisationen medför, mot, å andra sidan, de kostnader, som provisoriet, tillämpat efter samma beräkningsgrund, skulle ha krävt i kostnader får man se, huruvida verkliga någon felkalkylering föreligger.

Herr Wohlin gick i detta sammanhang in på »kategoriklyvningen» och kritiserade, såvitt jag rätt uppfattade honom, principiellt sett särskilt starkt densamma. Därtill må blott erinras att försvarsrevisionen enhälligt föreslog en dylik lösning. En liknande anordning föreslogs i begränsad omfattning jämväl av den regering, av vilken herr Wohlin var medlem. Sistnämnda förslag skilde sig icke från det som sedermera tillämpades av 1925 års riksdag. Vad som senare förekommit har icke ådagalagt, att kategoriklyvningen kommer att medföra sådana demoraliserande och för vår försvarsvilja betänkliga följder som herr Wohlin nu föreställde sig.

Jag kan därvid peka på, att motsvarande anordning — för övrigt mycket

Om begränsning av regementsin- dragningarna m. m.

(Forts.)

*Om begränsning av regementsin-
dragningar-
na m. m.
(Forts.)*

längre gående — tillämpats under långa tider i försvarsorganisationen hos andra folk liksom den alltjämt i vissa fall tillämpas, utan att detta på något sätt framkallat dylika skadliga verkningar. Jag förstår för övrigt icke, varför den omständigheten, att man rationellt utnyttjar de värnpliktigas kraft, den enes till hjälparbete, den andres till linjesoldatens uppgifter, skall behöva medföra några som helst skadliga verkningar. Jag tror inte, att herr Wohlin skall för denna sin ståndpunkt kunna åberopa någon avgörande militär opinion, i varje fall åtminstone långt ifrån någon enhällig sådan. Jag tror sålunda, att jämväl den erinringen får anses utgöra ett moment i en mot det nuvarande läget icke svarande svartmålning.

Jag vill inte klandra dem, som årligen efter riksdagen 1925 på olika punkter och genom upprepade motioner och yrkanden sökt förändra eller hindra — helt eller delvis — genomförandet av det då fattade beslutet. Jag är fullständigt övertygad om, att de vid avgivandet av dessa sina framställningar varit övertygade om att de därmed sökt gagna en god och riktig sak. Men jag vill ställa samma anspråk för deras del, som vid prövningen av situationen kommit till ett motsatt resultat och som alltjämt tro, att den härorganisation, som antogs vid 1925 års riksdag, kompletterad med det styrketillskott, som i fråga om flottans nybyggnad nu förutsättes, svarar emot vad som är lämpligt och rimligt, om man betraktar spörsmålet både ur synpunkten av Sveriges ekonomiska läge och med hänsyn till den allmänna politiska situationen.

Det är med denna uppfattning, jag för min del i nu föredragna punkter kommer att biträda det förslag, som föreligger i statsutskottets hemställan.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr förste vice talmannen, att den fortsatta överläggningen angående nu förevarande punkt skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

*Interpellation
ang. jordav-
lönat reserv-
underbefäl på
Gotland.*

Herr **Reuterskiöld** erhöi på begäran ordet och yttrade: Herr greve och talman! Försvarsutskottet vid 1925 års riksdag uttalade i sitt betänkande rörande försvarsorganisationen, att en utredning och prövning av det förslag till erhållande av jordavlönat reservunderbefäl, som från bondeförbundets riksdagsgrupp framburits motionsvis, borde verkställas med avseende å Gotland, vars säregna förhållanden gäve anledning till särskilda åtgärder för försvarets stärkande.

I anledning härav anbefalldes militärbefälhavaren på Gotland att efter verkställd utredning och i samråd med Gotlands hushållningssällskaps egnahems-nämnd inkomma med förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Då härmed dröjde, inkom militärbefälhavaren, antagligen i följd av erinran från departementschefen eller statsministern under hösten 1926, med begäran om biträde vid utredningen av den militärperson, som i sin tid biträtt bondeförbundets riksdagsgrupp med förslagets utformning, nämligen numera majoren H. Uddgren, vilken begäran bifölls. Sedan majoren Uddgren verkställt de förberedande arbeten, som erfordrades, och Gotlands egnahemsnämnd för sin del förordad det förslag, som därpå byggts upp, framlade militärbefälhavaren för någon tid sedan sitt slutliga förslag i ärendet, vilket nära anslöt sig till bondeförbundsförslaget med modifikationer allenast i detaljer, vilka modifikationer också synas i stort sett vara detaljförbättringar.

Då det kan antagas, att detta förslag numera blivit av departementschefen taget under övervägande, och det, med hänsyn till den obestriddliga förbättring mot en ringa kostnad av Gotlands försvar, som förslagets snara genomförande skulle medföra, anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande spörsmål:

Har herr statsrådet för avsikt att under den närmaste tiden vidtaga nödiga åtgärder för genomförande av det nyligen ingivna förslaget om jordavlönat reservunderbefäl på Gotland? Och kan det förväntas, att förslaget framlägges redan för innevarande års riksdag?

*Interpellation
ang. jordav-
lönat reserv-
underbefäl på
Gotland.*

(Forts.)

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Herr *Jönsson* avlämnade en av honom och herr *Pålsson* undertecknad motion, nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Motionen hänvisades till bevillningsutskottet.

Herr *Reuterskiöld* väckte en motion, nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för lån från egnahemslånefonden m. m.

Denna motion hänvisades till jordbruksutskottet.

Avgåvos och hänvisades till andra särskilda utskottet nedannämnda motioner: nr 215, av greve *Spens* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m.; och nr 216, av herr *Gustafsson, Karl*, m. fl., i samma ämne.

Herr *Bärg* väckte en motion, nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande m. m. samt driften av hem för kroniskt sjuka.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Belgien undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Österrike undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat;

statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för uppförande av en telefonstationsbyggnad å Södermalm i Stockholm m. m.;

nr 31, i anledning av väckt motion om viss ersättning åt Götlanda och Flistads socknars enskilda brandstodsbolag; samt

nr 32, i anledning av väckta motioner om inlösen av Kävlinge—Barsebäcks järnväg;

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

nr 20, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet;

nr 21, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betän-

kande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 2 maj 1924 angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar dels ock väckt motion om avskaffande av lastpenningarna; samt

nr 22, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å tafflar och pianon samt flyglar;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens vid dess åttonde sammanträde i Genève år 1926; samt

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 34 mom. 4 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337); ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om beredande av trygghet och stöd åt den sceniska konstens utövning.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.11 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 9 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Fortsattes överläggningen rörande statsutskottets utlåtande nr 27 punkten a).

*Om begränsning av regemensin-
dragningar-
na m. m.*

Herr Kvarnzelius: Herr vice talman! Jag begärde ursprungligen ordet endast i avsikt att yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror nämligen icke att någon i nuvarande stund låter sig påverkas och ändrar mening. Jag har så mycket mindre anledning göra något försök därtill, som det med fog ju skulle kunna sägas, att det nästan i ordets egentliga bemärkelse vore att tala för tomma bänkar. Därför skall jag inte upptaga kammarens tid utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag hade icke tänkt begära ordet, men uppkallades av herr Wohlin och också i viss mån utav herr Fehr. Jag kan icke neka till, att det måste göra ett ganska beklämmande intryck att höra dessa två militaristiska talare, som anse militärväsendet såsom landets enda ideal och sedan inhösta rungande applåder för denna sin invigning av fäderneslandets undergång eventuell just på den vägen.

Jag fäste mig särskilt vid att herr Wohlin sade: »Har det inte inträffat någonting? Finns det inte några mycket stora anledningar för oss att ytterligare stärka vårt försvar, när vi se händelserna i yttersta östern och förstå de hotelser mot västerns kultur, som dessa innebära?» Vilka oerhörda påståenden, och vilka fruktansvärda förespeglningar för vårt folk, att vi skola väpna oss här för att stå vid sidan av stormakter, som ha farliga intressen att bevaka där ute, försöka bidra till att krasa deras kastanjer ur elden och göra oss delaktiga i den oriktiga statskonst, som även vi sålunda på grund av förhållandena nu skulle nödgas upprätthålla. Skall inte svenska folket vara mäktigt rättens tankar, och skall det inte någonsin kunna förstå, att rättens manlighet visserligen är ett sent begrepp i historien men i alla fall kommer att överleva alla dessa arkaismer, som framfördes av herr Fehr, liberal ledare, och herr Wohlin, den svenska konservativa bondeklassens ledare — eller åtminstone en av dem, ty det finns ju många.

Jag tror, att om Sverige verkligen vill bestå såsom rättsstat, skall det i första rummet inte skaffa sig bajonetter utan rättstankar. Och de lyste verkligen med sin frånvaro i herrar Fehrs och Wohlins anföranden. Tycka ni verkligen, att det är någon rim och reson, att därför att österns folk lida under Europas förtryck sedan långa tider, vi skola upprätthålla en sådan sak och tro, att det någonsin skall kunna lyckas? Det enda sättet är väl tvärtom, att vi visserligen för billigt pris, enär vi inte ha några obehöriga intressen därute, men i alla fall på grund av möjlighet till rättstankar söka inleda det gamla Europa med dess tvångsföreställningar och de övre tiotusendes militaristiska ideal, försöka inleda denna stackars världsdel någon gång på rättens vägar. Jag tror, att på det sättet skulle vi möjligtvis kunna göra en gärning för att undvika den där stora sammanstötningen mellan raser och världsdelar. Men i stället vilja

Om begränsning av regementsin- dragningar- na m. m.

(Forts.)

herrar Fehr och Wohlin uppmuntra en sådan undergång för Europa, som det måste bli, ifall man försöker att upprätthålla orättfärdiga ställningar och försöker att göra det med vapenmakt, ty därpå följer endast undergången både ekonomiskt och andligt i tidernas längd.

Jag vill därmed inte ha sagt, att jag icke förstår de europeiska stormakterna, ty det är inte så lätt, skall jag säga, att draga sig ut ur sådana där stora intressekomplikationer, varigenom de bundit sig till händer och fötter under mycket lång tid. Det enda sättet att komma ifrån med ära och utan ruin är i alla fall att så småningom avveckla den farliga situationen på rättens vägar, och det tycker jag verkligen detta svenska folk kunde vara berett att bidraga till, i stället för att försöka ställa sig solidariskt med militarismen och med vapenmakt upprätthålla orättens tillvaro i världen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan antaga det förslag, som innefattades i den av herr A. F. Vennersten m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Widell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkten a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den av herr A. F. Vennersten m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr andre vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Widell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 42.

Om bibehållande av Västmanlands regemente m. m.

Punkten b).

I de likalydande motionerna nr 9 i första kammaren av herr *J. Karlsson* i Västerås och nr 21 i andra kammaren av herr *L. L. Lorichs* hade hemställts, att riksdagen ville

dels hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning av luftvärnsfrågan samt framläggande för riksdagen av de förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda;

dels för sin del uttala, att i avbidan på resultatet av denna utredning och därpå stödda beslut beträffande Västmanlands regemente icke några åtgärder borde vidtagas, som kunde föregripa en eventuell anpassning av detta regemente eller del därav till en luftvärnsorganisation;

dels ock vid fastställandet av försvarsbudgeten taga behörig hänsyn till den inverkan i ekonomiskt avseende, som ett bifall till denna motion kunde föranleda.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten å anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå de av herrar J. Karlsson och Lorichs väckt motionerna I: 9 och II: 21 angående skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning av luftvärnsfrågan samt bibehållandet av Västmanlands regemente.

Herr **Karlsson, John**: Herr talman, mina herrar! Avsikten med min motion torde framgå av densamma. Jag har begärt dels en utredning om luftvärnsfrågan samt framläggande för riksdagen av de förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda, dels att riksdagen ville för sin del uttala, att i avbidan på resultatet av denna utredning och därpå stödda beslut beträffande Västmanlands regemente icke några åtgärder böra vidtagas, som kunna föregripa en eventuell anpassning av detta regemente eller del därav till en luftvärnsorganisation, dels ock att riksdagen vid fastställandet av försvarsbudgeten måtte ta behörig hänsyn till den inverkan i ekonomiskt avseende, som ett bifall till denna motion kunde föranleda.

Denna utredning förutsättes redan i försvarsrevisionens förslag av 1919 och 1923, och i sitt utlåtande säger utskottet på sidan 12: »Utskottet, som förutsätter att spørsmålet om organiserandet på lämpligaste sätt av landets luftvärn blir föremål för utredning utan att särskild framställning härom göres av riksdagen, har icke ansett skäl föreligga att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan utredning.» På grund härav har jag skäl att antaga, att en utredning snart kommer till stånd, och jag ber försvarsministern se till, att så sker skyndsammast möjligt. Då en flygkår nu är lagd till Västerås, och med hänsyn till de stora industriella anläggningar därstädes, som vid krigsutbrott komma att apteras till krigsbruk, torde ju också en sådan utredning ge till resultat, att ett luftvärnsinfanteri bör förläggas till Västerås. Lämpligast torde därför vara att bibehålla Västmanlands regemente, då man ju kan tänka sig, att åtminstone en del av regementet kan utgöra ett sådant luftvärnsinfanteri. Det blir alldeles givet dyrbart, om man nu upplöser regementet och sedan i en framtid får lov att förlägga ett nytt luftvärnsartilleri där. Om Västmanlands regemente komme att bibehållas, skulle därav också bli följden, att man inte vidare skulle såsom nu behöva skicka samtliga värnpliktiga inom Västmanland till Örebro, Strängnäs eller Uppsala. Inga av de försvarspliktiga inom Västmanlands län komme annars att övas inom länet.

Då nu den stora motionen av herrar Fehr och Kobb nyligen blivit avslagen, tror jag inte det vore förmätet att begära, att åtminstone denna min motion komme till utförande.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Under återopande av vad jag tidigare anført ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i punkten b.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr andre vice talmannen, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Karlsson, John*, att riksdagen skulle dels hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning av luftvärnsfrå-

Om
bibehållande
av Västman-
lands rege-
mente m. m.
(Forts.)

Om
bibehållande
av Västman-
lands rege-
mente m. m.
(Forts.)

gan samt framläggande för riksdagen av de förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda;

dels för sin del uttala, att i avbidan på resultatet av denna utredning och därpå stödda beslut beträffande Västmanlands regemente icke några åtgärder borde vidtagas, som kunde föregripa en eventuell anpassning av detta regemente eller del därav till en luftvärnsorganisation.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Om bibe-
hållande av
en skvadron
av Smålands
husarrege-
mente m. m.

Punkten c).

I de likalydande motionerna nr 129 i första kammaren av herr *E. Lithander* m. fl. och nr 147 i andra kammaren av herr *D. Pettersson* i Bjälbo m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att av Smålands husarregemente skulle under hänvisning till de förhållanden, som av chefen för generalstaben anförts, tills vidare bibehållas en skvadron och av Smålands artilleriregemente en blandad division utöver de truppförband, som i 1925 års försvarsordning upptagas. Ävensom att skvadronen och divisionen skulle organiseras i enlighet med vad chefen för generalstaben i förevarande avseende föreslagit i sin underdåniga skrivelse den 15 september 1926, samt

att riksdagen måtte besluta de höjningar av *Kungl. Maj:ts* äskanden under fjärde huvudtiteln, som härav kunde föranledas.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå de av herrar *Lithander* m. fl. och *Pettersson* i Bjälbo väckta motionerna I: 129 och II: 147 om förlängd övergångstid för genomförandet av 1925 års försvarsordning beträffande Smålands husarregemente och Smålands artilleriregemente.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *A. F. Vennersten*, *J. L. Widell*, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. Bergqvist*, *C. G. V. Hammarskjöld*, *A. Wiklund*, *P. Nilsson* i Bonarp, *P. M. Olsson* i Blädinge, *B. F:son Holmgren* och *G. Strindlund* på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med anledning av herrar *Lithanders* och *Petterssons* i Bjälbo motioner I: 129 och II: 147

a) besluta, att utöver den år 1925 beslutade härorganisationen skulle tillsvidare bibehållas en skvadron av Smålands husarregemente och en blandad division av Smålands artilleriregemente,

b) godkänna reservationen bifogade förslag till stater för Smålands husarskvadron och Smålands artilleriregementes fältdivision.

Herr Widell: Herr talman! Under åberopande av vad jag förut i dag yttrat ber jag att i denna punkt få yrka bifall till det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Lithander: Herr talman! Genom det instämmande, som jag tidigare under debatten gjorde i herr *Widells* anförande, har jag angivit min ståndpunkt och mitt yrkande här. Utöver vad herr *Widell* och herr *Hammarskjöld* ha yttrat i sak, har jag föga att anföra i avseende å motiveringen och de praktiska skälen för att följa motionen. Men det finns, herr talman, ett annat skäl, som jag inte kan uraktlåta att vid detta tillfälle beröra, och det är det, att genom ett bifall till utskottets hemställan stryker den svenska riksdagen ett streck över ett utav våra äldsta regementen. Ett bifall till motionen är en form, under vilken vi hade kunnat bibehålla detta, och det skall vara ett land

bra rikt på minnen, som har råd att fatta sådana beslut, som ett bifall till utskottets hemställan innebär.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen, det vill säga den reservation, som är avgiven av herr Vennersten m. fl.

Herr Nilsson, Johan i Malmö: Under samma motivering som i förra punkten ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag även beträffande punkt c.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan antaga det förslag, som innefattades i den av herr A. F. Vennersten m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Widell begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkten c), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den av herr A. F. Vennersten m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr andre vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Widell begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 52.

Punkten d).

I en inom första kammaren av herr N. Wohlin väckt motion, nr 130, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att utöver det av 1925 års riksdag beslutade antalet artilleritruppförband Upplands artilleriregemente skulle bibehållas och organiseras såsom ett motorlastat lätt arméartilleriregemente, i överensstämmelse med det förslag beträffande organisation, fast anställd personal, värnpliktiga m. m., som uppgjorts av generalfältygmästaren och inspektören för artilleriet och som fanns såsom bilaga fogat vid förevarande motion, eller med de ändringar i samma förslag som vederbörande utskott kunde finna lämpliga.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå den av herr Wohlin väckta motionen I: 130 om bibehållande av Upplands artilleriregemente.

Om bibehållande av en skvadron av Smålands husarregemente m. m.

(Forts.)

Om bibehållande av Upplands artilleriregemente.

Om
bibe hållande
av Upplands
artillerirege-
mente.
(Forts.)

Vid denna punkt hade reservation anmålts av herr *C. G. V. Hammar skjöld*, som dock ej antytt sin mening.

Herr *Wohlin*: Jag skall till stöd för det särskilda yrkande, som jag gör i denna punkt, icke anföra något utöver vad jag på förmiddagen yttrade. Denna synnerligen behjärtansvärda fråga är så ingående belyst i de bilagor, som vidhäftats motionen, ävensom av åtskilliga talare såväl här som i medkammaren, att jag inskränker mig till att här yrka bifall till motionen.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag punkten d.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten e).

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. antalet
värnpliktiga
vid Norrbottens
regemente m. m.

Punkten f).

I denna punkt hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med avslag å den av herr *Bergqvist* väckta motionen I: 78 och den av herr *Lovén* väckta motionen II: 39 samt med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag godkänna de vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 4 januari 1927 fogade förslag till stater för generalitetet, arméfördelningsstaberna, militärbefäl och inspektioner, generalstaberna, artilleristaberna, kommandantskapet i Boden, rullföringsbefälhavare med biträden, bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater, krigsskolan, krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan, ridskolan, skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, artilleriets skjutskola, underofficersskolan m. m., truppförband av infanteriet, kavalleriet och artilleriet, överstelöjtnanter och majorer vid kavalleriregementena, artilleriets fabriker och tyganstalter, officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid fortifikationen, ingenjörkårerna och fälttelegrafkåren, officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid trängen, trängkårerna, intendenturkåren, garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden, arméns sjuksköterskekår samt polispersonalen i Boden och å Karlsborg, att gälla under budgetåret 1927—1928 från den tidpunkt, Kungl. Maj:t skulle äga att bestämma, dock att Kungl. Maj:t i förenämnda stater skulle göra de jämkningar, som betingades av riksdagens beslut om avlöningen till musikdirektörer vid vissa truppförband.

I herr *Bergqvists* berörda motion, nr 78, i första kammaren, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att utöka antalet av till linjetjänst uttagna värnpliktiga vid Norrbottens regemente med 140 man och antalet underbefäl med 6 furirer — 2 av 1:a och 4 av 2:a klassen.

Herr *Lovén* hade i motionen nr 39 i andra kammaren hemställt, att det till Stockholm förlagda kavalleriregementet måtte erhålla en ökning av musikkåren med 9 man, så att numerären fastställdes till i Kungl. Maj:ts proposition nr 50/1925 föreslagna, eller 21 man, så fördelade, som i bilaga till motionen funnes angivet, varjämte musikelevernas antal måtte bestämmas till 5.

Vid förevarande punkt hade reservation anmälts av herr *O. Bergqvist*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Ang. antalet
värnpliktiga
vid Norr-
bottens rege-
mente m. m.
(Forts.)

Herr **Bergqvist**: Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna, har jag i denna punkt anført en blank reservation. Denna reservation har jag velat avgiva till förmån för den av mig väckta motionen om viss utökning av Norrbottens regemente. Det förhåller sig så, att nämnda regemente har att utföra vakttjänstgöring vid fästningen i Boden, där vakt måste hållas. Det minsta antal vaktmanskap, som kan detacheras, är 3 man och en furir för varje fort. Nu har emellertid detta ej tagits i beräkning vid härordningsförslagets genomförande 1925. På grund därav kommer utbildningen av Norrbottens regemente att störas därav, att ideligen en del av manskapet måste tagas bort för sådan vakttjänst. Redan i fjol gjordes en framställning av kommandanten till regeringen om att för avhjälpande av denna olägenhet det måtte anställas ett visst antal furirer och därjämte 36 menige volontärer för utförande av denna vakttjänst. Detta ledde dock ej till någon åtgärd från regeringens sida, och en i riksdagen väckt motion i samma syfte vann icke heller bifall. Nu har kommandanten i år gått in till regeringen med ett förslag om frågans lösning på annat sätt, nämligen så, att de till linjetjänst uttagna värnpliktiges antal vid Norrbottens regemente skulle ökas och att samtidigt skulle anställas 6 nya furirer. Icke heller denna framställning har lett till någon åtgärd från regeringens sida, men efter samråd med kommandanten och chefen för Norrbottens regemente har jag framburit en motion vid innevarande års riksdag i detta syfte. Då det för vakttjänst åtgår 3 värnpliktige för varje fort och 5 fort finnas, så skulle 15 man behövas för varje skift. Avlösning sker 4 gånger om dagen. Alltså skulle sammanlagda antalet manskap för vakttjänstgöringen uppgå till 60 man, och till detta antal uppgår ju också faktiskt denna vakttjänstgöring. Nu förstår man, att när regementet vissa tider av året ligger inne med endast 260 man, detta är en stor åderlätning att behöva detachera 60 man av denna lilla styrka till vakttjänstgöring, och man förstår vad den militära utbildningen därav skall komma att lida. När det gäller ett gränsregemente sådant som Norrbottens, är det av vikt, att utbildningen ej behöver på sådant sätt inskränkas och störas, ty ett regemente på gränssort behöver stå på höjden av den militära teknik, som är möjlig med den nuvarande övnings-tiden. Jag kan ej finna annat än att kommandantens framställning därför är behjärtansvärd. Han beräknar, för att denna vakttjänstgöring må kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt, att regementet behöver ökas med 140 man till linjetjänstgöring uttagna värnpliktige. Dessa skulle tjänstgöra i två omgångar, vardera avdelningen 140 dagar. Det är då beräknat 70 på varje avdelning, ty genom sjukdomsfall och permissioner minskas alltid manskapet något, och därför har kommandanten beräknat hela antalet till 140 man. Jag förstår ju mycket väl, att framställningen ej har någon utsikt att vinna kam-marens gehör, men såvitt jag kan förstå, är saken i hög grad behjärtansvärd, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Även i förevarande punkt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr andre vice tal-mannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den under behandling va-rande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bergqvist*, att utskot-tets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till den av honom i ämnet väckta motionen.

Ang. antalet
värnpliktiga
vid Norrbottens regem.
m. m.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

(Forts.)

*Herr *Hederstierna* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkten f), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Bergqvists yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr andre vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hederstierna* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—61;

Nej—50.

Punkterna g) — j).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av telegraffullmäktige m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, den 4 januari 1927 dagtecknad proposition, nr 45, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1:o) besluta, att telegraffullmäktige skulle från och med den 1 januari 1929 indragas samt att arvodet till järnvägsfullmäktig skulle från och med 1 januari 1928 utgå med ett belopp, för år räknat, av 3,000 kronor;

2:o) bemyndiga Kungl. Maj:t att i 42 § i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk vidtaga de ändringar, som föranleddes av riksdagens beslut beträffande berörda fullmäktige.

I en inom andra kammaren av herr *L. J. Carlsson-Frosterud* väckt motion (nr 278) hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 45 i vad den avsåg att telegraffullmäktige skulle från och med den 1 januari 1929 indragas, samt

att riksdagen måtte besluta att årligt arvode av 1,500 kronor skulle utgå till vardera av två telegraffullmäktige, gällande från 1 januari 1929.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma avsåge indragning av telegraftullmäktige, och med bifall till den i detta hänseende av herr Carlsson-Frosterud väckta motionen (II: 278) måtte

1:o besluta, att arvodet till telegraftullmäktig skulle från och med den 1 januari 1929 utgå med ett belopp, för år räknat, av 1,500 kronor samt till järnvägsfullmäktig från och med den 1 januari 1928 med ett belopp, för år räknat, av 3,000 kronor;

2:o bemyndiga Kungl. Maj:t att i 42 § i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk vidtaga de ändringar, som föranleddes av riksdagens beslut beträffande berörda fullmäktige.

Reservation hade avgivits av herrar *A. F. Vennersten, J. L. Widell, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. Bergqvist, C. G. V. Hammarskjöld, A. Wiklund, S. Bengtsson* i Norup, *P. M. Olsson* i Blädinge, *B. F:son Holmgren* och *G. Strindlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr Carlsson-Frosteruds i ämnet väckta motion (II: 278), måtte

1:o besluta, att telegraftullmäktige skulle från och med den 1 januari 1929 indragas samt att arvodet till järnvägsfullmäktig skulle från och med den 1 januari 1928 utgå med ett belopp, för år räknat, av 3,000 kronor;

2:o bemyndiga Kungl. Maj:t att i 42 § i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk vidtaga de ändringar, som föranleddes av riksdagens beslut beträffande berörda fullmäktige.

Herr von Stockenström: Herr talman! Som jag deltagit i den utredning rörande fullmäktigeinstitutionen i dess helhet, som föranleddes av förra årets riksdagsskrivelse och som verkställdes förra hösten, så skall jag be att få säga några ord i denna fråga och vill då även i största korthet beröra den principiella sidan av saken, om lekmannainflytande i allmänhet inom statsförvaltningen, dess berättigande och önskvärdhet.

Jag vill då till en början i korthet erinra om de motiv, som lågo till grund för departementalkommitterades ställningstagande till frågan. Det anfördes då, att behovet av en dylik medverkan från lekmanahåll trätt fram med vetenskapens och teknikens raska framsteg, med uppkomsten av starka intresse-motsättningar mellan olika befolkningslager, och med det ekonomiska samhällslivets allt snabbare fortgående utveckling och omvandling, varigenom även förvaltningens åligganden och uppgifter utvecklas och bliva allt mera svår-lösta. Det framhölls vidare vikten för administrationen av att hava tillgång till den sakkunskap inom skilda områden, som ej fanns tillräckligt representerad inom förvaltningen, ävensom därav, att den äger förbindelse med de samhällslager, som beröras av administrationens åtgärder. Tankegången var kort sagt den, att ett system med fullmäktige, eller vad de nu må kallas för, skulle tillföra administrationen ett visst mått av fackkunskap, som förut ej fanns där, och att detta system vidare skulle förmedla kontakten mellan förvaltningen och allmänheten till gagn för bådadera. Och man tänkte sig då också givetvis, att eventuella tendenser till byråkratism och ensidighet på det sättet skulle på ett smidigt sätt kunna undanröjas.

Då vi nu hösten 1926 på Kungl. Maj:ts uppdrag företogo en allmän granskning av fullmäktigesystemet, så ha vi kommit till det resultat, att de nu an-

Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)

Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)

förda principiella synpunkterna fortfarande äro i stort sett bärande. Vi ha därför, jag är angelägen om att redan nu betona det, ingalunda ansett oss kunna förorda ett fullkomligt raserande av fullmäktigeinstitutionen, utan vi hava efter en prövning från fall till fall föreslagit än ett bibehållande av vissa institutioner, än en viss omläggning, och i en del fall ha vi föreslagit ett indragande. Att vi sålunda föreslagit en viss revision beror givetvis på den utveckling, som förhållandena tagit, icke minst i det hänseendet, att man på senare tiden vid inrättande av eller omorganisation av vissa verk och myndigheter sökt att giva dessa en sådan byggnad och så utrusta dem med fackligt skolade krafter, att dessa verk kunnat på ett lyckligt sätt fylla sina uppgifter. Hänsyn har också tagits till den förskjutning i förhållandet mellan administration och allmänhet, som i ett eller annat avseende kunnat påpekas, och vidare ha också beaktats de möjligheter, som allmänheten numera har att även på andra sätt kunna få sina intressen och synpunkter tillgodosedda. Vi ha således sökt bilda oss en uppfattning om hur en fullmäktigeinstitution fungerat, vilken nytta den medfört och om en tendens till ökat eller minskat anlåtande har kunnat spåras. Vi ha frågat oss, om de förutsättningar, som funnos vid dess inrättande, alljämt föreliggande eller ej, och om olägenheter för staten, för det allmänna, skulle kunna uppstå, om ett indragande skedde.

Jag vill nu också i förbigående erinra om, hurusom på senare tiden en del kritiska röster hava hörts mot det enligt somligas förmenande alltför stora parlamentariska inslaget i lekmannainflytandet. Jag skall ej gå närmare in på den saken, så mycket mindre som vi under utredningen givetvis ej hava kunnat upptaga till bedömande de skäl, som förelegat för Kungl. Maj:t att utse den eller den personen till ett visst uppdrag, liksom vi helt naturligt ej alls hava kunnat värdesätta de personliga kvalifikationerna hos vederbörande eller bedöma det sätt, varpå de fyllt sina åligganden. Vi ha alltså sökt bilda oss en uppfattning om institutionerna såsom sådana, om deras ändamålsenlighet och behövlighet. Men härav följer också såsom självklart, att vi ej heller hava kunnat taga några som helst personliga hänsyn. Jag menar, att sådana fall kunna tänkas, då man mycket villigt erkänner, att vissa uppdrag hava lämnats till synnerligen erfarna och skickliga personer, men då man i alla fall vid ett objektivt bedömande kan komma till det resultatet, att institutionen såsom sådan kan vara mindre nödvändig eller behöfelig. Jag tager för alldeles givet, att liknande synpunkter skola göra sig gällande inom riksdagen, då riksdagen nu kommer att få pröva en del förslag i hithörande ämnen, som framlagts av Kungl. Maj:t. Jag tager alltså för givet, att ställningstagandet i den ena eller den andra riktningen kommer att ske utan hänsyn till om den eller den riksdagsmannen innehar ett eller kanske flera uppdrag av ifrågavarande art.

Vad telegrafaffullmäktige angår, är denna institution ganska gammal. Den inrättades nämligen redan år 1908. Såsom ett skäl för inrättandet anfördes då, att Kungl. Maj:t skulle genom fullmäktige kunna utöva en viss uppsikt över telegrafstyrelsens verksamhet, samtidigt som man dock betonade, att om man komme så långt, att man finge ett kommunikationsdepartement, skulle läget kunna bli ett helt annat därigenom, att i ett dylikt departement telegrafärendena i alla fall bleve företrädade inför Kungl. Maj:t genom en särskild byrå. Jag kan icke finna annat än att denna utgångspunkt icke längre föreligger, sedan vi numera ha ett kommunikationsdepartement, där en byrå har att handlägga, bland annat, telegrafärenden. Och vad beträffar de industriell-ekonomiska synpunkterna, som man tänkte sig, att telegrafaffullmäktige även skulle företräda, torde dessa synpunkter numera i vida större utsträckning vara tillgodosedda inom telegrafstyrelsen än tidigare, i den mån denna styrelse fått en mera affärsmässig gestaltning.

Statsutskottets majoritet har nu i detta ärende åberopat de goda erfaren-

heter, som man inom ett par andra av statens affärsdrivande verk, nämligen järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen, haft av lekmannainflytandet. Vad dessa båda verk beträffar, är emellertid deras affärsverksamhet av väsentligt annan art än telegrafverkets, liksom även postverkets. Statens järnvägar äro ju Sveriges största affärsföretag, och även vattenfallsstyrelsen driver ju en mycket stor och alltjämt växande verksamhet. Dessa båda verk arbeta åtminstone i mycket stor utsträckning i konkurrens med eller i varje fall vid sidan av enskilda företag av samma art. De måste därför helt naturligt arbeta efter sådana linjer och anlägga sådana synpunkter på förvaltningen, som ganska nära ansluta sig till de för enskilda företagare gällande. Det är därför enligt min mening både befogat och nyttigt, att inom dessa verk ett lekmannainflytande finnes företrätt. Postverket och numera även telegrafverket intaga däremot en ren monopolställning, då det gäller att förmedla muntliga och skriftliga meddelanden. Att även dessa båda verk stå i mycket nära kontakt med allmänheten ligger ju i själva sakens natur. Utskottet har nu också pekat på telegrafstyrelsens nya verksamhet med avseende å rundradion. Jag kan emellertid icke alls finna det vara nödvändigt att hava två telegraffullmäktige såsom ett slags förmedlare av allmänhetens synpunkter och önskemål i fråga om telefon och telegraf eller i fråga om rör och kristall. Jag vill fråga, om icke allmänheten har tillräckligt många talesmän, då det gäller att inför telegrafstyrelsen framlägga sina synpunkter: i pressen, om jag nu närmast tänker på rundradion; vidare i alla de föreningar och sammanslutningar av olika slag, som finnas — om jag tänker på näringsidkarna, hava vi ju t. ex. handelskammarna och Sveriges industriförbund; och vi veta ju, att även här i riksdagen hithörande frågor allt emellanåt föras på tal.

Vad postverket angår, höjas, såvitt jag vet, inga röster för införandet av särskilda postfullmäktige. Postsparbanksfullmäktige fylla ju en helt annan funktion såsom i främsta rummet förvaltare av postsparbankens fonder. Och jag menar, att allmänheten ändock står i lika oavlåten och intim kontakt med postverket som med telegrafverket. I varje fall torde postverket hava mycket flera kunder än vad telegrafverket har.

Se vi vidare på den omfattning, i vilken telegraffullmäktige anlitas, förefaller det, som om en nog så tydlig tendens till minskat anlåtande föreläge. Antalet sammanträden, vari telegraffullmäktige deltagit, utgjorde 1917 33 och 1920 23. Om vi taga ett medeltal för åren 1923—1925, få vi icke mera än knappt 16 sammanträden om året. Ännu tydligare framträder denna tendens, om vi se på antalet behandlade ärenden. År 1917 utgjorde antalet av telegraffullmäktige behandlade ärenden 257, 1920 hade det gått ned till ungefär hälften eller 136. Gå vi sedan till åren 1923—1925, få vi ett medeltal på endast 45 ärenden — sålunda ungefär $\frac{1}{6}$ av det antal ärenden, som behandlades år 1917. Jag vill i förbigående framhålla, att beträffande järnvägsfullmäktige föreligger däremot en ganska tydlig tendens i alldeles motsatt riktning, alltså till ett ökat anlåtande. Vad vidare angår beskaffenheten av de ärenden, som telegraffullmäktige handlagt, visar det sig, att det alldeles övervägande antalet ärenden har utgjorts av rena inköpsärenden. Av de år 1925 utav fullmäktige behandlade ärendena, 33 till antalet, gällde således icke mindre än 25 inköp av material, 3 avsågo inköp eller ombyggnad av fastighet, 3 gällde verkets utgiftsstater i övrigt och 2 gällde andra frågor. Om vi se på de 29 ärenden, som handlades under de tre första kvartalen år 1926, finna vi, att icke mindre än 26 av dessa ärenden avsågo rena inköpsfrågor, varav de allra flesta gällde inköp av telefonkablar, koppar- och järntråd och dylikt. Såvitt kunnat utrönas av den förteckning över ärendena, som stått till de sakkunnigas förfogande, hava frågor, som gällt rundradioverksamheten, knappast alls behandlats av telegraffullmäktige, om jag undantager, att de i två fall hava deltagit i behand-

*Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)*

Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)

lingen av ärenden, som gällt inköp av material för eller anläggning av rundradiostationer. För att finna ett ärende, som kan sägas direkt beröra den stora allmänheten, får man gå tillbaka ända till ett sammanträde den 16 november 1923, alltså för mer än tre år sedan, då en framställning till Kungl. Maj:t om nedsättning av telefon- och telegraftaxorna behandlades i närvaro av fullmäktige. Sedan dess hava, såvitt av utredningen framgår, inga som helst frågor, som berört den stora allmänheten, taxeärenden eller dylikt, behandlats av fullmäktige. De ärenden, i vilka de deltagit, hava som sagt i alldeles övervägande grad — det intrycket får man mycket starkt, när man ögnar igenom förteckningen — gällt inköp av telefonkablar och dylikt.

Vad angår dessa frågor om inköp av material och om anskaffande av fastigheter, är det givet, att för ett så stort verk som telegrafstyrelsen en hel del ganska betydande affärer förekomma. Men man kan ifrågasätta, om icke telegrafstyrelsen med den fackliga och tekniska sakkunskap, som numera där finnes företrädd, är fullt kapabel att avgöra dessa frågor på egen hand likaväl som postverket, som dock också har att förvalta och anskaffa en hel del material och som även har mycket betydande fastigheter bland sina tillgångar.

Statsutskottets majoritet anser nu, att de båda telegraftullmäktigbefattningarna alltjämt böra bibehållas, men att en förutsättning för att institutionen skall bli till avsedd nytta är, att den i tillbörlig utsträckning får tillföra verksledningen sin erfarenhet och göra sitt inflytande på dess beslut gällande, vilket bland annat bör tryggas genom lämplig avfattning av vederbörande instruktion. Man kan icke undgå att här läsa mellan raderna, att utskottet visserligen anser, att fullmäktige böra bibehållas, men på det villkoret, att nytt liv blåses in i denna institution. Så mycket mera förvånad blir man emellertid, då man litet längre ned får läsa, att utskottet, samtidigt som det anser, att verksamheten skall utvidgas, föreslår, att arvudet skall nedsättas med mera än hälften eller från 4,000 kronor till 1,500 kronor per år till varje fullmäktig. Det förefaller ändå, som om statsutskottet i viss mån slår sig självt på munnen i detta fall. Det synes mig nämligen, som om utskottets motivering och yrkande icke stå i riktigt god samklang med varandra. Man kan inte värja sig för det intrycket, att utskottet genom att behandla frågan på detta sätt dock givit på hand, att utskottet icke anser, att institutionen har varit eller egentligen kan förväntas komma att bli av någon vidare stor betydelse.

Under uttalande av all respekt för de högt förtjänta män, som haft eller alltjämt innehava uppdraget att vara telegraftullmäktige, vill jag dock säga, att tillräckliga skäl för institutionens bibehållande nu icke längre synas förefinnas. Vissa förutsättningar, som förelågo vid institutionens inrättande, äro nu icke längre för handen, och institutionen kan knappast sägas hava spelat den roll för telegrafstyrelsen, för staten eller för det allmänna, att ett indragande kan förväntas medföra några som helst olägenheter. Dessutom kan ju en besparing vinnas, låt vara, att den icke blir så stor; det blir dock 8,000 kronor om året.

Andra kammaren har nu fattat beslut i överensstämmelse med den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, och jag ber nu också, att på de skäl, jag anfört, få yrka bifall till reservationen.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Det är icke någon vidare tacksam uppgift att i denna fråga gå emot de sakkunniga och Kungl. Maj:ts förslag. Jag har emellertid haft att taga ställning till frågan inom statsutskottet och att efter bästa förstånd och samvete söka se vad som enligt min uppfattning vore riktigt. Jag har då kommit till den uppfattningen, att telegraftullmäktige tillsvidare borde bibehållas liksom hittills. Jag har i likhet med utskottets majoritet funnit, att de uppgifter, som telegraftullmäktige hava, sammanfalla

så väsentligt med de uppgifter, som järnvägsfullmäktige ha, att man icke kan se någon egentlig skiljaktighet dem emellan.

Det är ett mycket betydande kapital, som är investerat i telegrafverket; lämnedlen uppgå till 255 miljoner kronor. Det är ju sålunda efter svenska förhållanden ett affärsföretag av synnerligen stora mått. Vid sådant förhållande kan det icke anses oriktigt, att lekmannens syn på själva affärsdriften och skötseln av ett så stort företag i någon mån får tillfälle att göra sig gällande. Det är ju så, att det i övrigt är ämbets- och tjänstemän, tillsatta i vanlig ordning, som handlägga ärendena. Detta innebär tydligen en väsentlig skillnad från de förvaltningsmetoder, som tillämpas i landets enskilda industriella företag, där en av bolagsstämman för varje år utsedd styrelse svarar för förvaltningen, väljer disponent etc. Här är det däremot ämbetsmän, vilka med undantag av generaldirektören äro oavsättliga; generaldirektören förordnas för vissa år. Man kan sålunda säga, att det är betydligt större fara för byråkratisering inom ett verk sådant som telegrafstyrelsen, än vad det är inom enskilda affärsföretag, där något sådant helt enkelt icke kan komma i fråga.

Utan tvivel hava telegraffullmäktige liksom järnvägsfullmäktige — det har ju vitsordats av respektive verkledning — under sin tillvaro gjort betydande nytta. Den siste ärade talaren sade, att han hade egentligen icke kunnat finna, att de gjort stort gagn. Ja, sådant synes icke i papperen. Det föres ju inga diskussionsprotokoll vid sammanträdena, men det kan hända, att ett inlägg från den ena eller den andra av fullmäktige har föranlett verkefven att fatta ett beslut, som varit betydligt mera ekonomiskt fördelaktigt än det beslut, han eljest skulle hava fattat. Den saken kan man överhuvud taget icke läsa fram ur några handlingar. Det är den praktiska erfarenheten, som på så sätt i många fall kan utöva avgörande inflytande på vederbörandes beslut inom verket. Telegrafstyrelsen har nu, visserligen icke med samma värme och med en så stark nyans av intresse, förordat bibehållande av telegraffullmäktige, som järnvägsstyrelsen gjort beträffande järnvägsfullmäktige. Men telegrafstyrelsen har dock förordat bibehållande av telegraffullmäktige. Inom statsutskottets majoritet hava vi funnit så pass många likheter mellan järnvägsstyrelsen och dess förvaltning å ena sidan och telegrafverket å andra sidan, att vi icke funnit tillräckliga skäl förebragta för att avskaffa telegraffullmäktige.

Den siste ärade talaren drog upp en annan parallell och sade, att det rådde en större likhet mellan telegrafstyrelsen och postverket än emellan telegrafverket och järnvägsförvaltningen. Detta grundade han därpå, att telegrafverket och postverket äro monopolföretag. De ha ingen konkurrens, under det att järnvägsförvaltningen och vattenfallsstyrelsen hava konkurrens. Detta förhållande anser jag tala till förmån för ett bibehållande av telegraffullmäktige. Den omständigheten, att någon konkurrens icke föreligger beträffande telegrafverkets affärsområde, kan innebära en betydligt större fara för att detta verk, som arbetar utan konkurrens, kan komma att stelna i formerna, än de affärsdrivande verk, som ha att räkna med de privata företagens konkurrens. Det är sålunda enligt min uppfattning ett skäl, som talar just för att man här skulle hava ett lekmannelement, som såge på frågorna ur annan och mindre byråkratisk synpunkt än vad det kan befaras att ämbetsmän i allmänhet skola göra.

Den ärade talaren sade vidare, att statsutskottet har slagit sig självt på munnen genom att samtidigt som utskottet förordat en ändrad instruktion för telegraffullmäktige, varav skulle följa, att telegraffullmäktige skulle få ett ökat arbete, har utskottet likväl föreslagit en nedsättning av arvodet. Det är ju dock så, beträffande alla fullmäktige, att arvodena ansetts böra nedsättas, och jag tror också, att en nedsättning av arvodena är motiverad. Man får

*Ang.
inläggning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)*

Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)

nämligen komma ihåg, att när staten betalar ett arvode, mäter man det i jämförelse med vad staten betalar exempelvis i ersättning för ett kommittéupdrag eller dylikt. Det kan aldrig bli någon jämförelse mellan de arvoden, som staten utbetalar, och vad affärsföretag av motsvarande omfattning betala till sina styrelseledamöter. Det kan inte göras någon jämförelse härvidlag. Jag tror, att många i denna kammare, som hava äran och nöjet. ävensom för månen, skulle jag kunna tillägga, att sitta i enskilda bolags styrelser, skola kunna vitsorda, att de arvoden, som där betalas, äro av helt annan omfattning än de arvoden, det här gäller. Men överhuvud taget finnes ju i riksdagskretsar ingen resonans för att bibehålla arvodena vid sin nuvarande höjd, och de sakkunniga hava också föreslagit nedsättning av arvodena över hela linjen. De hava föreslagit nedsättning av arvodena även till järnvägsfullmäktige, trots att dessas arbete har ökat. Den ställning, statsutskottets majoritet har intagit, är då inte så konstig. Jag kan därför inte medgiva, att utskottet har slagit sig självt på munnen, då utskottet beträffande telegraffullmäktige följer samma kutym om reducerade arvoden, trots att utskottet säger, att en ändrad instruktion borde kunna ha till följd, att dessa fullmäktige skulle kunna göra staten och telegrafverket större tjänster än vad de hittills hava gjort.

Man får dock icke glömma, att telegrafverket är både en stor arbetsgivare och en stor industriidkare. Telegrafverket har en stor industriell anläggning i Nynäshamn, som sysselsätter en mängd arbetare, och jag tror, att jag icke gör mig skyldig till någon överdrift, om jag säger, att det icke finns många arbetare i detta land, som ha det så bra som dessa. I vilken mån telegraffullmäktige hava fått vara med och ha ett ord med i laget i detta avseende, i vilken mån några jämförelser därvidlag ägt rum eller icke, det känner jag inte till.

Dessutom innebär den omständigheten, att det i instruktionen heter, att fullmäktige icke skola tillkallas, när det gäller upphandling, som icke uppgår till 50.000 kronor, och att de icke skola tillkallas, annat än när generaldirektören så finner lämpligt, två väsentliga spärrhakar i fråga om fullmäktiges möjlighet att göra sig gällande. Ty om det gäller ett ämne, beträffande vilket generaldirektören är mindre intresserad av att civila ögon få se på ärendet, frestas han lätt till att icke inkalla fullmäktige.

Det gick för någon tid sedan en notis genom pressen, enligt vilken telegrafstyrelsen gjort en upphandling av kol. Kolen hade levererats av en mellanhand, men de hade kommit från flottans kolförråd. Jag tror mig veta, att telegraffullmäktige i detta fall icke voro med om att handlägga ärendet. Jag tror mig tillika veta, att om de varit med, skulle aldrig den affären hava kommit till stånd. De hade betalt sin tillvaro och det arvode, som utgår till dem, för många år framåt bara genom att de fått vara med vid denna upphandling, och telegrafverket hade då sluppit den blamagen att åka runt hela den svenska pressen i anledning av denna upphandlingshistoria.

Nu är det ju så, som den siste ärade talaren sade, att andra kammaren har redan bifallit vad reservanterna i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag här hemställt och sålunda beslutat telegraffullmäktiges avskaffande. Ehuruväl det icke spelar någon synnerligen stor roll, vilket beslut som i detta fall fattas vid denna riksdag, tjänar det vid det förhållandet, att andra kammaren gått på en dylik linje, ingenting till att här med någon vidare styrka gå in för att första kammaren skulle gå på en annan linje. Om jag ser på reservanternas sammansättning och gör ett litet överslag, måste jag ju ha klart för mig, att förutsättningarna för att reservationen skall gå äro betydligt större i denna kammare än vad de voro i andra kammaren. Detta hindrar givetvis icke att, även om reservationen bifalles, detta ärende kan återkomma 1928. Det är ju så, att detta är en ren och klar anslagsfråga. Vilket beslut som än i år fattas, kommer det ju vid 1928 års riksdag att, i samband med behandlingen av frågan om anslag

till telegrafverket och dess drift för första halvåret 1928, stå var och en, som fortfarande har den uppfattningen, att det är en oklok åtgärd att indraga telegraffullmäktige, fritt att väcka motion i vanlig ordning och på så sätt åter bringa ärendet under riksdagens prövning. Jag är icke säker på, att något sådant kommer att inträffa, men det kan ske. Det är inga grundlagsenliga hinder däremot. Därjämte kan det ju också hända, att under det år, som intill dess kommer att gå, en eller annan, som nu är så tvärsäker på det kloka i att här följa de sakkunniga och Kungl. Maj:ts förslag, har kommit på andra tankar. För min del anser jag, att det är en oklok åtgärd att indraga telegraffullmäktige. Jag tror, att de mer än väl försvara sin plats, och jag har ingen anledning att frångå den ståndpunkt, som jag intagit inom statsutskottet, och som jag nu ber att få yrka bifall till.

*Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)*

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Efter den utförliga redogörelse för detta ärendes tidigare behandling, som av den förste ärade talaren har lämnats, lär det vara överflödigt, att jag går djupare in i ämnet. Kammarens ledamöter torde utan tvivel efter de anföranden, som redan äro hållna, hava kunnat bilda sig ett begrepp om hur man i detta fall bör rösta. För egen del har jag anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag av den enkla grund, att när riksdagen har begärt en utredning, avseende en undersökning, huruvida på detta område en förenkling och en besparing skulle kunna äga rum, och utredning verkställdts, på sätt vi hört, grundligt, ingående och av kompetenta personer: när sedan Kungl. Maj:t tar upp detta förslag och själv står för att det här verkligen är anledning att göra försöket (vi kunna ju med herr Kvarnzelius kalla det så) att avskaffa dessa fullmäktige; då tycker jag, att det skulle vara svårt för riksdagen att säga nej till en sådan framställning från Kungl. Maj:ts sida.

Här säges nu, att de fullmäktige, som det närmast är tal om, hava gjort mera nytta än vad som synes av papperen. Men jag ifrågasätter, om inte Kungl. Maj:t har ögon nog att se, vilken verklig nytta, som institutionen i fråga har gjort. Jag är alldeles övertygad om att om det är något galet i en statsinstitution, denna eller någon annan, så hjälper det inte med att man sätter ett par förmyndare, eller vad man skall kunna kalla dem, över denna förvaltning. I vissa organisationsformer har det visat sig lämpligt att bibehålla fullmäktige, i denna organisation icke, och detta såväl enligt de sakkunniga som Kungl. Maj:t. Jag kan därför med fullt förtroende taga fasta på vad som sålunda under utredningen förekommit, och jag vågar vädja till kammaren att följa andra kammarens exempel. Det föreföll också, som om utskottets ärade ordförande icke med något större missmod såge, att kammaren gör detta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kvarnzelius: Det är alldeles oriktigt av den siste ärade talaren att på detta sätt ur mitt yttrande utläsa, att jag på något vis skulle sväva på målet i fråga om den ståndpunkt jag intager. Tvärtom är jag mycket bestämd i min åsikt, att det är ett oklokt beslut, som kammaren står i begrepp att fatta.

Herr Vennersten yttrade, att det är svårt att avvisa Kungl. Maj:ts förslag i detta fall. Ja, det medger jag, herr Vennersten, och detta icke minst därför, att det har upparbetats en så stark opinion för avskaffande av allt vad fullmäktige heter. Frågan har tagits om hand av vissa pressorgan, och det har gjorts en ganska stor politisk affär av fullmäktiginstitutionen överhuvud taget. Det har ju sagts, att fullmäktiguppdragen i de olika verken äro lämnade såsom partibelöningar åt politiska meningsfränder, och vissa personer hava ju fått löpa gatlopp genom hela den svenska pressen. Jag skall inte namnge några av dem här, men enligt min uppfattning hava de varit utsatta för en

Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)

mycket ohemul och orättvis behandling. Dessa fullmäktige hava ju i stor utsträckning tillkommit, sedan vänsterregeringar kommit till styret, ehuru väl telegraffullmäktige tillskapades redan år 1907 på förslag av den Lindmanska regeringen. Men sedermera ha ju fullmäktige av olika slag tillkommit, företrädesvis förordnade av vänsterregeringar. Jag tog mig därför friheten, när vi handlade detta ärende uppe i statsutskottet, att taga fram statskalendern och undersöka, hur det ställde sig med de olika fullmäktige och i vilka politiska läger de hörde hemma. Jag fann då till min stora överraskning att det parti, som blivit rikligast belönat i detta avseende, var högern, som var representerat med elva personer. Min uppmärksamhet har i dag fästs på ytterligare två fullmäktige, nämligen stuteriöverstyrelsens, och med dessa växer antalet fullmäktige, som på goda grunder kunna antagas höra till högern, till tretton. Åtta äro socialdemokrater; de äro egentligen sju, men en har två befattningar, varför man får räkna dem som åtta. En är liberal och en är frisinnad. Jag måste säga, att det har varit ett ovanligt ädelmod hos vänsterregeringarna, då de i så riklig mån belönat politiska motståndare. Man kan knappast kalla det partibelöning i vanlig mening, utan det skulle ligga närmast till hands att säga, att de ha försökt att göra dessa personer sig bevågna genom att förära dem uppdrag som fullmäktige. Jag tycker, att det inte skadar, att uppmärksamheten blir fäst på hur fullmäktiguppdragen fördelas, på det att de pressorgan, som levat så högt på att vänsterregeringarna skulle hava utnyttjat fullmäktiguppdragen som politiska partibelöningar, i framtiden kunna reducera dessa historier till vad de verkligen äro.

Herr Vennersten: Det sista anförandet i dess senare del var ju icke riktat vare sig till reservanterna eller till kammaren, såvitt jag förstod, utan snarare åt utomstående håll. Om man emellertid skulle taga upp denna fråga om sammansättningen av fullmäktigkåren, betraktad som en helhet, skulle jag för min del vilja anlägga en helt annan synpunkt än den föregående ärade talaren. Jag skulle anse det vara mycket lyckligt, om man vid utseende av fullmäktige icke främst tänkte på oss här i riksdagen utan toge utanför stående personer med nödiga kvalifikationer. Sådana saknas icke utan finnas i tillfredsställande antal. Då skulle man få bort den misstanke, som tycks vila över hela fullmäktiginstitutionen och över tillsättandet av dessa fullmäktige. Det skulle dessutom medföra den stora fördelen, att man tillämpade den goda principen att så litet som möjligt sammanblanda lagstiftande församling och administration. Det är en gammal god regel, och jag är övertygad om, att vad vi här hört skall komma mången att reflektera över om det icke vore lyckligast även i de fall, där fullmäktige skola vara kvar, att man icke såge allt för mycket på huruvida eventuella kandidater sitta i riksdagen eller icke utan uteslutande på de kvalifikationer, som fordras för att rätt fylla fullmäktigskapet.

Herr Kvarnzelius: Jag vill endast fästa uppmärksamheten på att av de fullmäktige, som avsågos i de siffror jag nämnde, flertalet sannolikt äro utanför riksdagen. Men det hindrar ju inte, att de hava en politisk åskådning, och så långt går väl inte herr Vennersten i sina krav, att de skola vara fullständigt politiskt indifferentia för att få sitta som fullmäktige.

Herr Vennersten: Herr talman! Det borde vara överflödigt att svara på det sista. Jag för min del hyser naturligtvis den uppfattningen, som jag förmodar, att vi alla kunna enas om, att en skicklig och för uppdraget väl kvalificerad person bör kunna ifrågakomma, han må sedan ha vilken politisk åskådning som helst.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Ang.
indragning
av telegraf-
fullmäktige
m. m.
(Forts.)*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion angående bevarande i svensk ägo av vissa stenkolstillgångar å Spetsbergen.

I en inom första kammaren av herrar *A. C. Lindblad* och *C. I. Asplund* väckt, till statsutskottet remitterad motion (nr 99) hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyat, skyndsamt övervägande av frågan om bevarande av vissa stenkolstyndigheter å Spetsbergen i svensk ägo, ävensom att, därest skäligen villkor för övertagande av styndigheterna fortfarande kunde erhållas, redan för innevarande års riksdag framlägga förslag i ärendet.

*Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsstyndig-
heter på
Spetsbergen.*

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande ett fortsatt bevarande i svensk ägo av ifrågavarande styndigheter på Spetsbergen samt för riksdagen framlägga det förslag i ärendet, som härav kunde för- anledas.

Reservation hade avgivits av herrar *S. H. Kvarnzelius*, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *A. Pers*, *S. Bengtsson* i Norup, *G. Strindlund* och *P. C. Jonsson*, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka den i ämnet väckta motionen.

Herr **Kvarnzelius**: Som herrarna finna är vid statsutskottets utlåtande fogad en reservation av mig m. fl. Jag tror för min del inte så synnerligen mycket på att man genom diskussionsinlägg kan övertyga någon i denna sak, och därför skall jag fatta mig synnerligen kort. Frågan om Spetsbergen var ju föremål för förra riksdagens behandling, och var och en trodde väl, att frågan med den utgång som den då fick skulle vara avförd från dagordningen. Nu ha emellertid två motionärer åter tagit upp frågan och på det sättet dragit den under riksdagens behandling. De begära, att man skall skriva till Kungl. Maj:t om en utredning, under vilka former spetsbergstyndigheterna skulle kunna bevaras i statens ägo. Jag för min del anser, att inga nya omständigheter tillkommit, som borde kunna föranleda, att riksdagen nu skulle intaga en annan ståndpunkt än vid föregående tillfälle, då ärendet behandlades. Jag anser, att staten har offrat tillräckligt mycket pengar på detta under normala förhållanden oekonomiska företag, och det finnes ingen anledning till att staten skulle engagera sig för nya miljonutgifter på detta område. Det är dock så pass mycket, som har offrats av staten, att man får anse, att det kan vara mer än tillräckligt.

Men i denna fråga hjälpa inga sakskal. Ståndpunkterna äro oföränderligt desamma, och varför skall man då trötta med långa diskussionsinlägg? Tills vidare skall jag därför, herr vice talman, inskränka mig till vad jag har an- fört och yrkar avslag på utskottets hemställan såväl som på motionen.

Herr **Lindblad**: Herr talman! När denna fråga förelåg vid senaste riksdagen, var det många omständigheter, som invercade på riksdagens beslut. Dels hade kolpriserna fallit, så att det vållade stora svårigheter att få spetsbergskolen ned till samma prislägen, som rådde på kolmarknaden, och dels kom därtill den olyckliga omständigheten, att en brand inträffade vid gruvan. Ett

Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsfyndig-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)

tredje moment var enligt min mening, att en del av pressen den gången mycket energiskt bekämpade varje tanke på att svenska staten skulle i sin ägo behålla de fyndigheter, som ligga uppe på Spetsbergen. Riksdagens beslut blev, efter gemensam votering, att fyndigheterna skulle avvecklas, men det var dock blott fem rösters majoritet.

När nu motionärerna, som den gången stodo på samma ståndpunkt, tagit upp frågan på nytt, ha de hoppats på ett något lugnare övervägande från riksdagens sida, och av pressens tystnad vill det förefalla, som om man även där blivit en smula betänksam inför vad som inträffat sedan föregående riksdags beslut och som utan tvivel lett till ett gynnsammare bedömande av frågan. Sedan riksdagen fattade sitt beslut, har ju nämligen den engelska kolstrejken ägt rum. Föregående år framhölls särskilt av motståndarna till fyndigheternas bevarande, att dessa endast i händelse av krig kunde vara till nytta, och om ett krig utbröte, sade man, bleve de ändå icke till nytta, ty då stängdes fraktfarten mellan Spetsbergen och Sverige, så att vi icke under de mest ogynnsamma förhållanden på kolmarknaden, som kunde tänkas, skulle hava någon fördel av spetsbergskolen. Därest icke den olyckliga branden inträffat och andra ogynnsamma omständigheter tillstött för bolaget, tror jag emellertid, att under kolstrejken i somras åtskilligt varit att vinna genom att vi haft den tillgången. Då var ju situationen beträffande bränsletillgången redan sådan, att man på vissa håll ropade på ransonering i likhet med vad vi hade under kristiden. Det har sålunda visat sig, att även under fredstid situationer kunna uppstå, där man kan ha fördel av att vara garderad mot svårigheter, som man icke tänkt på förut.

Detta har emellertid icke varit den väsentliga anledningen till att motionärerna nu hava dragit frågan inför riksdagen igen, utan det har varit den omständigheten, att vissa uppfinningar gjorts för utvinnande av olja ur kol. Det var visserligen känt förut, att problemet teoretiskt lösts, men man hade icke kommit så långt, att man vågat försöka sig på en praktisk tillämpning av de laboratoriska försöken. Nu har problemet förts ett stort steg framåt, i det man i Tyskland bygger ett par fabriker, där man skall försöka omsätta teorien i praktiken och lösa problemet på ett ekonomiskt sätt. Det finnes icke blott en uppfinnare på detta område, utan det är ett par stycken, som var i sin stad tror sig ha funnit en verklig lösning. Om frågan alltså, som sannolikt är, inom en närmare eller fjärrare framtid praktiskt löses, förefaller det mig, som om svenska staten skulle hava gjort en dundrande dumhet genom att lämna ifrån sig fyndigheter i så stor omfattning, som det verkligen här gäller. Det har ju nämligen vid företagen undersökning konstaterats, att man har en fyndighet på bortåt 1,200 miljoner ton kol. Om oljeutvinningen kommer att i praktiken visa sig möjlig, är ju även en annan fråga löst, som man i debatten vid föregående års riksdag uttalade bekymmer för, nämligen den om frakten från Spetsbergen till Sverige. Man ansåg i fjol, att det var otänkbart, att man under de korta sommarmånaderna skulle kunna frakta så stora kvantiteter kol till Sverige, att det skulle ha någon som helst betydelse. Men om olja kommer att utvinnas ur kol, äro fyndigheterna icke blott tillräckliga för en oerhörd stor produktion, utan då har även fraktfrågan kommit i ett helt annat läge, och man kommer att ur spetsbergsfyndigheterna kunna erhålla ofantligt mycket mer än som kunnat ske, därest denna uppfinning icke kommer till stånd och det gäller att frakta till Sverige kolen, direkt brutna ur gruvan.

Det gjordes i fjol också andra anmärkningar, bland annat mot spetsbergskolens kvalitet. Det sades, att de voro lösa och stybbiga och för den skull mindre lämpliga än de engelska kolen. Det har emellertid klargjorts, att kolen i kvalitet äro jämförliga med vissa engelska, men det finns en hel del flötser där uppe, som ha mera stybbiga kol, alltså mera lösa än de engelska. Efter vad

man nu fått veta av professor Bergius i Tyskland, uppfinnare av en metod för utvinning av olja ur kol, skulle det gå lättare att utvinna olja ur sådana lösa kol än ur de fasta. Därför förefaller det mig, som om spetsbergskolen skulle bli särskilt lämpade för en sådan produktion. När man nu besinnar, att vi här i landet importera för omkring 90 miljoner kronor bensin årligen, är det väl inte så underligt, om det finnes en och annan, som står på den ståndpunkten, att vi för att slippa importen av en sådan vara böra bibehålla stenkolsfyndigheterna för att kanske inom en närmare eller fjärrare framtid därur kunna hämta den olja, som är behöfvig för driften av industrien och sjöfarten.

Det synes mig alltså, som om riksdagen har all anledning att låta regeringen företaga en ny undersökning, om icke dessa stenkolsfyndigheter böra bevaras i svensk ägo. Förhållandet är ju, att alla nationer numera äro ute på jakt efter fyndigheter, där man kan få fram råmaterial av ena eller andra slaget och framför allt då olja. Sverige har nu denna tillgång utan att det behövt trängas med andra nationer, och jag anser för min del, att det skulle vara klokt, om vi behölle fyndigheterna och på det sättet möjliggjorde en förbättring av vår handelsbalans genom att den svenska industrien själv finge tillverka olja, såvida nu ifrågavarande uppfinning kommer att infria förväntningarna. Och med den tyska grundlighet, varmed man där går tillväga vid vetenskapliga forskningar, förefaller det mig, som om man åtminstone har all anledning att tro, att inom den närmaste tiden praktiska resultat skola komma att uppnås. Jag tror icke, att det tyska anilinbolaget skulle hava nedlagt 16 miljoner kronor på fabriker för utvinning av olja ur kol, om man icke vore tämligen säker på att lyckas därmed.

Jag sade förut, att andra nationer jaga efter råmaterial för sin industri och för sin verksamhet överhuvud taget. Sverige kan icke i det läge, vari det befinner sig, draga sig tillbaka i sitt skal liksom snigeln och låtsas, som om det över huvud icke hade behov av någonting. Vi ha visserligen vårt järn och vårt trä, och hitintills ha vi kunnat reda oss därmed, men jag tror, att det blir nödvändigt att förstärka den ekonomiska grund, varpå vårt sociala, politiska och kulturella liv vilar, och göra den så fast, att den kan bära överbyggnaden. I längden skulle detta kanske annars bliva rätt svårt, och en tillgång sådan som kolfyndigheterna skulle kanske kunna bli en förstärkning av den ekonomiska grund varpå vi bygga våra övriga institutioner. Vi behöva som sagt icke trängas med någon, utan staten har tillgångarna i sina händer och behöver endast vidtaga mindre kostsamma åtgärder för att få behålla dem. Det är icke motionärernas mening, att staten skall göra några större utgifter för att bevara koltillgångarna utan endast så stora som behövas för att få behålla dem i sin ägo. Sedan är det kanske möjligt, då vi sett resultaten av de pågående experimenten beträffande utvinning av olja ur kol, att ett privat svenskt bolag kan övertaga en del av eller hela driften, och på det sättet får Sverige ju i alla fall behålla tillgångarna där uppe.

Om nu riksdagen således fattar beslut om att låta regeringen på nytt utreda, huruvida icke dessa fyndigheter böra bibehållas i svensk ägo, behöver svenska staten, som jag förut sade, endast utgiva vad som är nödigt för att bevara tillgångarna, till dess möjlighet föreligger för ett verksammare utnyttjande av dem. Jag vill förmoda, att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet, i händelse ett sådant, efter min mening lyckligt beslut fattas, skall låta sig vara angeläget att icke fullfölja föregående års beslut av riksdagen utan att riksdagen först får höra, vilket resultat utredningen har givit. Egentligen bör väl riksdagens beslut i denna riktning fattas på det sättet, att riksdagen har uttalat sig för att regeringen icke bör avhända sig ifrågavarande tillgångar.

För min del skall jag därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskot-

*Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsfyndig-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)*

*Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsfyndig-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)*

tets hemställan. Jag tror, att det skulle vara lyckligt, om första kammaren i år ställde sig på den ståndpunkten. Vi hava ingen som helst anledning att kasta ifrån oss denna tillgång. Norge, Holland och andra länder bibehålla sina tillgångar och utnyttja dem där uppe. Sverige har ingen anledning att kasta ifrån sig sina, även om vi icke anse oss böra utnyttja dem i detta ögonblick. Det kommer kanske en tid, då de kunna utnyttjas på ett sätt, som blir gagneligt för Sverige och svenska folket i långt större utsträckning än någon hittills anat. Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Jag har begärt ordet för att uttala mig till förmån för reservationen, då jag icke kan finna annat än att under normala förhållanden kol på Spetsbergen näppeligen kunna brytas och här i Sverige försäljas till konkurrenskraftiga priser. Vid en vara som kol spelar givetvis frakten en synnerligen stor roll. Man kan icke vänta, att fartyg, som skola hämta kol vid Spetsbergen, skola gå dit annat än i tomfrakt. Det blir alltså en dubbel fraktkostnad i jämförelse med de kol, som levereras från andra länder i fartyg, vilka åtminstone oftast kunna erhålla returfrakt i Sverige. Jag anser sålunda, att det av riksdagen förra året fattade beslutet att draga sig ifrån detta äventyrliga företag var välbetänt.

Jag finner i likhet med statsutskottets ordförande, att efter det riksdagen förra året intog sin ställning, ingen omständighet har inträffat, som kan motivera ett förändrat beslut. Nu har det visserligen återopats, att kolstrejken i England skulle visa, att även vid utomkrigiska förvecklingar tillförseln av kol till Sverige kan äventyras. För min del anser jag, att erfarenheterna från kolstrejken leda till en annan slutsats än den, som här dragits. Till en början får man utgå från att den utomordentligt långvariga och omfattande kolstrejken i England är en isolerad företeelse, som bottnar i världskriget och med vars upprepande man nog icke behöver räkna. Men även om motsatsen skulle vara fallet, få vi erinra oss, att kolförsörjningen i Sverige dock under hela den engelska kolstrejken blev tillgodosedd. Skulle en liknande strejk på annat håll uppkomma, lär väl detsamma bliva fallet. Vi få även komma ihåg, att efter vad som uppgivits och såvitt jag vet lämnats oemotsagt, kunna kolen från Spetsbergen icke tillgodose mer än omkring en tiondel av landets behov, och det är icke synnerligen mycket.

Den siste talaren har framhållit, att denna fråga skulle hava råkat i ett annat läge genom de försök, som nu göras att ur stenkol utvinna olja och andra förädlade varor. Jag kan dock näppeligen anse, att detta experiment, ty ett sådant är det ännu, väsentligen kan inverka på förevarande fråga, utan tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! På senare år har svenska riksdagen visat, att riksdagen icke vill med konstlade medel locka fram industrier eller företag, som icke hava existensberättigande ur rent ekonomisk synpunkt. När det gällt att med höjda tullar försöka upprätthålla industrier och företag, som icke haft något verkligt ekonomiskt berättigande, har riksdagen i allmänhet icke velat vara med därom. När det gällt andra understöd — jag tänker på sockerproduktionen och flera andra fall — har riksdagen även visat sig hava tillräckligt sunt ekonomiskt förstånd att icke giva sig in på sådana affärer. Här är det nu ett företag, som har funnits i rätt många år och försökt komma fram ekonomiskt. Staten har bidragit både direkt och indirekt. Trots att det för kol, som inköpts för statens räkning, har betalats ett överpris, varigenom ifrågavarande företag erhållit en, om jag får använda det uttrycket, oberättigad merinkomst i jämförelse med vad en annan säljare skulle hava fått åtnjuta, har det visat sig, att företaget aldrig har burit sig.

Det är väl dock på tiden, att man slutar med att kasta goda pengar efter de dåliga, som nu ligga där uppe på Spetsbergen. Jag har här känt ett behov att vid detta tillfälle säga ut denna min mening, så att ingen skall tro, att jag är med om det förslag, som här ifrågasättes.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen infann sig och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindblad: Herr talman! Den näst föregående talaren gjorde gällande, att det skulle vara omöjligt att frakta kol från Spetsbergen till Sverige, därför att befraktningen skulle bli för dyrbar. Det visade sig emellertid år 1925, att man vid Spetsbergen hade drivit ned produktionskostnaderna så långt, att man kom mycket litet efter de engelska kolen vid en hamn i Sverige. Detta beror naturligtvis på, att dessa kol ha ett helt annat läge än de engelska kolen: de ligga så att säga uppe i dagen. Man behöver således icke komma så långt ned under jorden för att hämta upp dem.

Det var icke heller så mycket därför, som jag begärde ordet, utan fastmera för att säga, att även om kolstreck, i den omfattning som den engelska, icke återkomma så ofta, så finnes det andra omständigheter, som kunna föranleda att prisen på kol komma att stiga. Vad veta vi, greve Lagerbjelke och jag, om icke fortfarande sådana industriella fusioner komma att skapas mellan de kolproducerande länderna, att priset kommer att stiga?

Nu har, enligt meddelande, andra kammaren med mycket stor majoritet beslutat i enlighet med utskottets hemställan, och det förefaller mig därför, som om första kammaren icke borde vägra att låta denna fråga gå till ny utredning, då det faktiskt kan gälla ofantligt mycket, om icke beslut i den riktningen skulle komma att fattas i riksdagen.

Herr Vennersten: Herr talman! Såsom tillhörande majoriteten inom utskottet i detta ärende anser jag mig skyldig att med några ord klargöra, varför jag kommit att intaga denna ståndpunkt.

Det första, som man har att göra klart för sig, är naturligtvis omfånget av den råvarutillgång, varom det här är fråga. I en handbok om stenkol, som i dessa dagar utgivits av Svenska Industriförbundet, en bok, som rönt det varmaste erkännande för sakkunskap och vederhäftighet hos författaren, förekomma några uppgifter, som jag antager, att kammaren vill tillåta mig att här återgiva.

Däri besvaras först frågan huru mycket kol, som finnes i fyndigheterna där uppe. Totaltillgången av kol i de svenska kolfälten uppskattas till 1,200 miljoner ton.

Vidare förekomma några uppgifter angående brytningskostnaderna, som utan tvivel äro av ett mycket betydande intresse just med hänsyn till att man i allmänhet föreställer sig, att det skulle bli så orimligt dyrt att bryta kol där uppe och frakta dem hit.

Brytningen sker dels för hand, dels med elektriska kolphuggningsmaskiner. Det gäller Sveagruvan, den svenska gruvan på Spetsbergen. Mängden av brutna kol för man och skift var ovanligt stor, 4.2 ton i övre flötsen och 5.18 i undre flötsen vid dagbrytning samt 3.2—3.4 vid brytning under jorden. Motsvarande siffra beträffande de engelska kolfälten ligger under 1 ton, och den är alltså i bästa fall icke mer än en tredjedel eller i sämsta fall för de engelska kolens vidkommande icke mer än en femtedel av vad vi själva kunde bryta där uppe per man och dag. Det är sålunda visat, att man här kan på grund av lättare brytbarhet hos kolen åstadkomma så betydande arbetsbesparing, att be-

*Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsfyndig-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)*

Ang.
 Levarande i
 svensk ägo
 av vissa sten-
 kolsfyndig-
 heter på
 Spetsbergen.
 (Forts.)

lägenheten av gruvan utan tvivel måste anses vara synnerligen vida mindre oförmånlig, än man vanligen föreställer sig.

Det andra skälet, varför jag anslutit mig till utskottets hemställan, är, att motionärerna nöja sig med att ett nytt övervägande av frågan äger rum. Då det nu för det tredje är en relativt liten summa, som kräves för att kunna bibehålla kolfälten i svensk ägo, så har jag icke velat ställa mig avvisande till tanken på ett sådant förnyat övervägande. Om icke detta övervägande kan ha annan effekt, så kan det, huru det än må gå, hjälpa till att vid realiserandet av dessa, säga vad man vill, mycket betydande koltillgångar, ett bättre pris utvinnes, än om svenska riksdagen säger: vi vilja icke ha med saken att göra.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Det är med en viss tvekan, som jag gripit ordet i denna fråga. I den har nämligen den ekonomiska optimismen slutit ett så nära förbund med den vitt utbredda och ganska allmänmänskliga känslan för att Sverige behöver sträcka sina intressen utöver landets gränser, att man knappast har någon större utsikt att vinna något med sitt anförande, och dessutom riskerar man att såra dem, som talat så varmt för bibehållandet av spetsbergsgruvan i svensk ägo.

Jag begärde ordet, när min ärade partivän, herr Lindblad, yttrade sig. Han kom till det resultat, att vi, även med spetsbergsgruvan betraktad endast och allenast som en kolgruva, ha all anledning att bifalla utskottets hemställan. Men dessutom förespeglade han oss en oerhört stor och stolt framtid, som denna gruva skulle få, därest de pågående experimenten att förvandla kol till flytande kolväte skulle lyckas och leda till ekonomiskt lönande oljeframställning.

Vad nu först spetsbergsgruvan som koltillgång beträffar, anförde herr Lindblad två skäl, varför vi borde behålla den i svensk ägo. Det första var, att det kunde bli krig och att vi då behövde kol. Som erfarenheten emellertid visat från en närliggande tid, föres icke krig bara på sommaren, då man kan komma åt kolen på Spetsbergen, utan även på vintern, och detta gör, att tillgången av kol där uppe är av rätt begränsat värde. Därtill kommer en sak, som icke kan bestridas, nämligen, att om makterna i västra Europa komma att drabba samman, så få vi aldrig se en enda bit kol från Spetsbergen, eftersom dessa kol skulle fraktas så lång väg över hav, som behärskas av stormaktsflottorna. Jag förmodar, att min ärade vän herr Lindblad icke vill föreslå, att vi för att kunna utnyttja »denna stora nationaltillgång», skulle bygga en sjögående krigsflotta för att hålla vägen till Spetsbergen öppen, ifall det en gång i framtiden skulle bli krig?

Men så var det också en annan sak, nämligen den, att det kunde bli strejk i andra kolproducerande länder i Europa. Ja, vi ha ju nyligen genomgått den största strejk på detta område, som världen överhuvud taget någonsin skådat. Kolen stego, såsom vi veta, högst betydligt, men det berodde delvis på, att man i ett land, som ligger oss rätt nära, nämligen Polen, icke kommit i gång med sin kolbrytning i den omfattning, som skulle varit möjlig. Därifrån är säkerligen att vänta konkurrens för framtiden. Dessutom förbiser herr Lindblad, att det sannolikt icke kommer att gå att utfärda strej克福bud för kolarbetare, som arbeta där uppe på Spetsbergen. Vi skulle kanske icke kunna hindra, att det bleve sympatiststrejk, när vi bäst behövde kol. Det föreligger sålunda en strejkrisk, som synes mig uppväga risken för kolstrejker ute i Europa.

Det tycktes mig emellertid, som om herr Lindblad företrädesvis fäste avseende vid de nu pågående försöken att framställa flytande kolväte, d. v. s. brännolja, av stenkol. För min del kan jag icke neka till, att jag känner mig i allra

högsta grad tilltalad av dessa försök. Min fantasi kommer i en livlig rörelse, när jag tänker på möjligheten av att vi inom kort skulle kunna åstadkomma ett sådant underverk. Men om vi nått därhän, vad kommer då i själva verket att inträffa? Jo, då kommer hela den förbittrade internationella striden om oljan att helt och hållet upphöra. Blir det ekonomiskt bärande att tillverka olja av kol, så finnes det tillräckligt mycket kol i flera av Europas länder, i Asien, Amerika och på en massa andra ställen, för att det skall tillverkas så mycket olja, att försäljningspriset måste komma att stå på själva tröskeln av det ekonomiskt lönande. Fördelen med att förvandla kolen till olja består just i, att man då kan utnyttja de kolfyndigheter, som ligga olämpligt till från sjöfartssynpunkt. Man gör bara en rörledning ned till närmaste hamn av det slag, som man gjort från oljekällorna i Amerika och Ryssland.

Är det, frågar jag, någon som tror, att, när man kan utnyttja alla dessa kolfyndigheter för att göra olja, det skall visa sig så mycket mera lönande att ha oljedrift på Spetsbergen, att skillnaden i pris kan betala de stora svårigheterna i fråga om arbetslöner och transport, som allt fortfarande komma att finnas kvar även sedan man fått lastningen av bränslet där uppe underlättad genom att tappa det från cisterner genom rör direkt i fartygen? Det är dock ganska lång väg till Spetsbergen, och jag förmodar, att tankångare komma att gå för billigare frakt från Englands kuster och från åtskilliga Östersjöhamnar. Något skäl varför det borde vara speciellt lönande att göra olja av spetsbergskol har jag icke hört uppgivas, och jag tror knappast, att några sådana kunna anföras på sakens nuvarande stadium. För min del tror jag visst, att denna koltillgång om ett par, tre hundra år kan bli ytterst värdefull. Men låtom oss diskontera denna tillgång till nuvarande tid, eller, vilket är detsamma, låtom oss till en fond avsätta det belopp, som det diskonterade värdet kan vara och låtom oss förränta den! Jag är säker på, att, när spetsbergskolen bli outhärliga, vi skola ha nått därhän, att vi kunna köpa oss in i ett kolbrytningsföretag, ungefär var som helst i världen.

Detta är min uppfattning om denna sak. Ingendera av oss, varken herr Lindblad och herr Vennersten å ena sidan eller jag å andra sidan, kan naturligtvis våga livet på, att vi skola komma att få rätt. Det vill emellertid synas mig, som om de skäl, som bestämt mig att ansluta mig till reservanterna, skulle vara de ur ekonomisk synpunkt mest bärkraftiga, och jag ber därför att få yrka bifall till den vid föreliggande betänkande fogade reservationen.

Herr Asplund: Herr talman! Under de tider, som nu råda, är det naturligtvis särdeles tacksamt för pessimistiskt anlagda naturer att måla upp skräckbilder med allt det mörka, som kan hämtas ur kristidens gravar. Här ha ett par av de föregående talarna i viss mån begagnat sig härav. Så har t. ex. herr Rune talat om det förkastliga i att statens järnvägar betalat ett överpris för spetsbergskol vid leveranser. Med den saken förhåller det sig så, att statens järnvägar på hösten gjort upp köp av kol till då gällande pris för leverans på följande sommar och förskotterat den del av värdet, som motsvarade brytningspriset på Spetsbergen. Kolpriset var 1920 uppe i 130 kr. per ton för engelska kol cif Göteborg. Det sjönk emellertid så hastigt, att det gick ned till 65 kr. år 1921 och 37 kr. år 1922. Det är alldeles klart, att, när man under så exceptionella förhållanden köper kol ett halvt år i förväg, det vid leveranstiden måste vara en stor differens mellan då gällande kolpris och det pris man hade kontrakterat ett halvt år förut. Det är en helt och hållet förklarlig sak, som endast kunnat förekomma under de förhållanden, som under kristiden rådde, men som nu icke längre råda. Skulle man fortsätta på samma sätt nu, så hade man utsikt till att kunna köpa kolen billigare, om nämligen priset stiger under vintern.

*Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolfyndig-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)*

Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsfyndig-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)

Herr Örne tog för givet, att det skulle bli alldeles omöjligt att under ett krig mellan västmakterna få in ett enda ton kol från Spetsbergen. Ja, det kanske bleve svårt att upprätthålla regelbunden trafik mellan Spetsbergen och Göteborg, men jag undrar, om det, under förutsättning av att Sverige finge vara neutralt under kriget, skulle vara mycken idé för de krigförande makterna att detachera någon avsevärd flotteskader för att bevaka vägen från Spetsbergen till Narvik. Den vägen är förresten icke mer än 20 engelska mil längre än vägen mellan Newcastle och Göteborg.

Vidare tror jag, att om det icke under låga kolpriser skulle visa sig lönande att transportera kolen till södra och västra Sverige, så skulle det i varje fall vara lönande att taga dem till norra Sverige över Narvik. Det är så, som redan förut påpekats, att kolflötserna där uppe i Spetsbergen ligga först och främst över lastningsnivån och vidare ha en sådan mäktighet, att brytningskostnaderna oaktat högre arbetspris endast bli ungefär hälften av brytningskostnaderna i kontinentens kolgruvor. Då bör det givetvis finnas en ganska god marginal att betala ut högre frakter. Även om det blir fråga om frakt till Göteborg bör det under normala prisförhållanden bli avsevärd vinst.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att, då det säges här att det icke inträffat något nytt sedan riksdagen fattade sitt beslut senaste gången, det under hela sommaren och hösten pågått en undersökning från Grängesbergsbolagets sida för att pröva olika metoder för framställning av järn. Man har där kommit till den uppfattningen, att de hittills gjorda försöken att sintra den slig man erhåller vid anrikning av den fattiga malmen i Gällivara och därmed göra den användbar i de stora masugnarna i utlandet ha blivit lika dyra, som man kan antaga att en reduktion till järnsvamp av slig skulle bli. Reduktionsmedlet skulle utgöras av gas, framställd av koks med viss tillsats av olja för erhållande av kolväte och vätgas i den reducerande gasen.

Vidare har under hösten vid ingenjörklubbens årsmöte i Falun påvisats, att de försök i stor skala, som några år pågått vid Sandvikens järnverk för framställande av järn enligt den Wibergska metoden, ha visat att detta problem kan lösas icke bara med träkol för regenereringen av koloxiden utan även, med användande av den billigare koksen i relativt större mängd, genom den varmblåsningemetod som användes vid vattengasframställning, varigenom man kunnat nedsätta kraftåtgången från 1,500 à 1,600 kw. per ton järn till 500, vilket kunde vara till fördel för Bergslagen med dess dyrare kraft. Där skulle dessa kol vara av stort värde på grund av deras relativt låga svavelhalt och sin halt av kolväten.

Beträffande det försöket vill jag slutligen nämna, att det visst icke endast varit lösa experiment, som gjorts förut. Den framstående tyske uppfinnaren på området, doktor Bergius, som var här i februari och höll föredrag, har nu efter besöket här verkställt undersökningar beträffande just den del av spetsbergskolen, som varit föremål för så mycket klander här. Det var nämligen så, att kolen från början icke ordentligt befriats från stybb och att det därför var svårt att använda dem i vanliga eldstäder. Han har nu prövat hur just dessa stybbkol, småkol, lämpa sig för oljeframställning, och han har funnit, att de hålla betydligt mera oljebildande substans än de fasta kolen. Han har lyckats utvinna 56 procent oljesubstans av den vattenhaltiga stybbens vikt. Vid hans framställningsmetod spelar inte arbetskostnaden så stor roll som man skulle kunna tro, att döma av herr Örnes uttalande. Det går inte upp till $\frac{1}{4}$ av oljans framställningskostnad. Däremot svarar kolpriset här nere på kontinenten mot ungefär 50 % av framställningskostnaden. Nu är det en känd sak, att kostnaden för kolen vid Sveagruven på Spetsbergen är minst 50 % lägre än kostnaden vid kontinentens kolgruvor. Det är alldeles givet, att om jag kan sätta ned den å kolen vilande halva kostnaden för oljeframställningen till hälften och hela

arbetskostnaden är mindre än $\frac{1}{4}$, så kan jag, genom att använda spetsbergskolen till denna framställning däruppe, spara in hela den normala arbetskostnaden, vilken under normala förhållanden utgör $\frac{1}{4}$. Detta ger spetsbergskolen ett bestämt företräde i prisbillighet på grund av deras lätta brytbarhet på platsen.

Herr Örne omnämnde, att det skulle vara så fördelaktigt att vid framställning av olja vid ogynnsamt belägna kolgruvor använda rörledning ner till hamnen. Ja, saken är ju den, att man här på Spetsbergen kan lägga en rörledning ända fram till iskanten. Man kan med stor säkerhet garantera, att utfraktningen av olja där skall kunna äga rum till närmare fram mot jul, ty det är endast inre delen av fjorden, som tillfrysar tidigare.

Då nu andra kammaren med stor majoritet har bifallit skrivelseförslaget, är det i själva verket på första kammaren det beror, huruvida kolfälten på Spetsbergen redan nu i kväll skola för alltid gå ur Sveriges händer. Det är nämligen intet tvivel underkastat — jag har gjort mig förvissad därom — att regeringen, efter ett avslag på denna begäran om utredning, inte kommer att vidare förelägga frågan för riksdagen, utan det anbud på våra kolfält, som finnes inne och som lär härröra från norskt håll — norska regeringen lär ligga bakom — kommer att antagas, ifall riksdagen inte vill ha ny utredning om bevarandet av gruvorna i svensk ägo, och då äro de för alltid borta. Ett bifall till denna begäran om utredning förbinder däremot på intet sätt svenska staten att betala vad som helst som begäres för gruvorna. Det är tids nog att pröva, vad det kan vara värt att ge för dem, när förslaget kommer fram.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad: Herr talman! Bara ett par ord med anledning av vad herr Örne yttrade. Han polemiserade mot mig i början av sitt anförande rörande spetsbergskolen och deras betydelse för oss vid krigiska förvecklingar. Jag yttrade visserligen detta om krigiska förvecklingar, men jag sade, att det var ett argument, som under föregående års debatt fördes fram av motståndarna. Den polemiken kunde alltså inte träffa mig på något sätt.

Nu var herr Örne i slutet av sitt anförande mycket tveksam, även han. Han kunde ju inte säga bestämt, att det ej skulle kunna inträffa, att spetsbergskolen kunde få ett stort värde för vårt land, men han tröstade sig med att ifall man löser problemet om utvinning av olja ur kol, så finnes det tillräckligt mycket olja att få på annat håll. Jag anser dock, att om vi själva ha dessa kol och kunna utvinna oljan, så åstadkomma vi därigenom en ganska betydande förbättring i vår handelsbalans. Olja användes numera i så stor utsträckning, att det ej är betydelselöst, om vi kunna befria oss från importen av denna vara. Oljeimporten uppgår nu till ett värde av 90 miljoner kronor årligen, och det är sannolikt, att den kommer att stiga under den tid, som stundar. Om vi då kunna producera olja själva, har detta enligt min mening sin stora betydelse.

Herr Örne: Så vitt jag förstår, herr talman, förbättras inte Sveriges handelsbalans mera, genom att vi importera olja från det norska området Spetsbergen, än om vi importera den från England eller från något annat område. Vi kunna ju inte få den gratis, ifall vi taga den just från Spetsbergen. Sedan framhöll herr Lindblad, att jag var så tveksam. Ja, jag kan naturligtvis inte vara så trosviss i denna sak som åtskilliga av anhängarna äro, men å andra sidan är jag så säker om riktigheten av min ståndpunkt, att jag vidhåller yttrandet om bifall till reservationen. Jag vill inte, att svenska staten skall kasta ut ytterligare miljoner på denna affär.

Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsfyndig-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)

Herr Wigforss: Jag ber kammaren om ursäkt, om jag förlänger debatten ännu ett ögonblick. Jag vill bara här deklarerera, att trots de nya argument, som tillkommit sedan i fjol, kan jag inte se, att det finnes skäl att ändra mening. Det förefaller, som om man på de håll, där man talar för att staten skulle kunna behålla denna naturtillgång, utginge ifrån att denna tillgång, vare sig den består i kol eller i olja, skulle försvinna från jordytan, såvida inte svenska staten ägde den. Det är att fullständigt överskatta betydelsen av äganderätten, om den ligger hos den ena eller hos den andra. Ha dessa gruvor den stora betydelse för världshushållningen som man säger, så komma de att ha den betydelsen, vare sig de ligga i händerna på svenska staten, på svenska enskilda eller på utländska enskilda. Det är uppenbart, att den enda vinst man kan räkna med för Sveriges del, om svenska staten äger dem, det är den, jag skulle vilja säga affärsvinst, eller den kapitalavkastning, som skall följa därav. Men att man för den sakens skull borde ge sig in på en affär, som man under andra förhållanden, om det gällde andra ting, skulle anse som alldeles för mycket riskabel, det kan jag inte förstå. Om vi, såsom jag menar, verkligen ha anledning att låta staten vara ägare eller delägare i stora naturtillgångar eller stora ekonomiska företag, så finnes det säkerligen sådana företag på närmare håll än på Spetsbergen.

Jag skall därför be att få ansluta mig till reservationen.

Herr Asplund: Eftersom herr Örne talade om att ytterligare kasta bort miljoner, måste jag upplysa kammaren, att kammaren i fjol verkligen ville kasta bort 105,000 kronor på att täcka kostnaderna för att i utländska händer överföra kolgruvorna på Spetsbergen. Dessa pengar finnas emellertid ännu kvar. Det pris, som har bjudits för gruvorna, är lägre än 1 miljon. Det kan sålunda knappast tänkas, att ett nytt tillfälle för staten att förvärva de enskildas andelar i Spetsbergsgruvorna skall gå ens till det belopp, som nämndes i fjol och motsvarade ett totalpris av 1 milj. kronor, nämligen 375,000 kronor. Då dessa 105,000 kronor dragas bort, är således det högsta belopp det *nu* kan bli tal om att offra 270,000 kronor. Det är inte 2 miljoner i år och sedan 1 miljon varje följande år, som en ärad redaktör i Göteborg skrev i lördags, utan det är högst 270,000 kronor en gång för alla.

Jag vill säga, att vi motionärer ingalunda avsett att söka locka staten till några ovissa experiment i fråga om oljeutvinningen på Spetsbergen. Det finnes folk här, som ha så stort behov av olja, det finnes företag, som ha oceanångare, uteslutande drivna med olja, och som därför äro tvungna att se till, att de få sitt oljebehov för framtiden under alla förhållanden tryggt, men oljeframställningen i stor skala är ännu inte så klar, att de kunna lägga sig till med dessa för deras behov onödigt stora fält. Gör staten det, så är det alldeles klart, att staten om några år kommer att få medel, som täcka det utlägg, som är ifrågasatt, och mer till. Staten kan överlämna en ringa del av dessa fält till ett enskilt företag, som behöver olja och som vill riskera pengar på en anläggning för att utvinna den, och ändå har staten kvar den största delen av dessa fält i reserv för andra företag och andra behov.

Jag tycker, att om man är angelägen att bekämpa svensk trustbildning, bör man åtminstone inte vara alldeles starrblind för den utländska. Den kanske är farligare, när det kommer till kritan.

Herr Lindblad: Herr talman! Herr Wigforss yttrade, såvitt jag förstod honom rätt, att det gör detsamma, om kolfälten på Spetsbergen tillhöra oss eller någon annan. De komma i alla fall aldrig bort, och därför ha de lika stort värde för Sverige, oavsett om man äger dem eller om man inte äger dem.

— Ja, resonerar man på det sättet, så finnes det ju ingen anledning till att Sverige skall behålla dem.

Herr Wigforss: Ja, jag får verkligen säga, att jag alltid har förutsatt, att vi resonera på det viset. Vi resonera inte i ekonomiska ting så, att så fort det gäller en råvara, som den svenska industrien behöver, så skall svenska staten eller svenska företagare omedelbart gå i författning om att skaffa sig tillgång till den råvaran för att under alla förhållanden vara säkrade. Jag tror, att hela den sortens politik är meningslös.

Herr Lindley: Ja, just det sista argumentet vill jag inte låta stå oemotsagt, ty i närvarande stund kämpa ju de olika länderna om att komma i besittning av råvarutillgångarna. Vad är det som har gjort, att exempelvis Amerikas förenta stater börjat intressera sig för Mexiko och gjort dess mellanhavande med detta land till ett internationellt orosmoln. Jo, det är därför att Mexiko har oerhört stora naturtillgångar, som U. S. A. vill komma i besittning av. Vad är det som gör, att Amerikas förenta stater hota Nicaragua och vill ha inflytande där? Jo, det beror på att man funnit landet lämpligt med hänsyn till att man kan odla gummi där. Världens gummitillgångar behäskas för närvarande av England, och därför vill Förenta staterna skaffa sig egna tillgångar.

Jag har ju inte ägnat Spetsbergsfrågan så stor uppmärksamhet, men så mycket vill jag säga, att då man kan uppskatta kolfyndigheterna till en miljard ton och då flötserna därtill äro mycket stora och lättbrutna, äro de naturligtvis en naturtillgång av allra största betydelse. I England bryter man kolflötser, som bara mäta 13 tum i tjocklek, och man måste därför taga ut tjugu gånger så mycket annan materia som kol. Det är klart, att en sådan tillgång som Spetsbergen är av mycket större betydelse än de engelska kolgruvorna. Det gäller bara att kunna driva dem ekonomiskt. Det är detta, som är det brännande spörsmålet. Jag tror, att staten skulle kunna sköta företaget så att det blir ekonomiskt lönande. Då jag anser detta möjligt, måste man även undersöka, om det finnes förutsättningar därför. Vi vilja icke genomdriva i riksdagen, att Sverige under alla förhållanden absolut skall behålla dessa kolfält, utan det är bara fråga om att verkställa en undersökning och jag anser, att kammaren gör orätt, om kammaren avslår detta yrkande.

Herr Örne: Herr talman, det må vara mig tillåtet att göra en mycket liten anmärkning till vad herr Lindley nyss yttrade. Han påpekade, att Mexiko råkat i mycket svår ställning, därför att landet äger naturtillgångar av betydande värde. Tror herr Lindley verkligen, att, om koltillgångarna på Spetsbergen skulle visa sig ha lika stort värde som oljekällorna i Mexiko, vår granne i väster eller vi skulle få ha dem i fred för likadan aktion från de stormakter, som såge sig hotade i sina intressen?

Så sade herr Asplund, att det gäller att bryta ett monopol. Jag vill påpeka, att det finnes intet monopol på kol för närvarande, och det är ytterst osannolikt, att det kommer något sådant till stånd under de närmaste åren, ty vi ha ju överskottsproduktion i många delar av världen, och det går att taga upp nya gruvor, därest kolen från de nuvarande gruvorna skulle komma att fördyras på ett bestående sätt.

Jag har redan i mitt första anförande visat, att om det går att göra olja av kol, så finnes det ingen möjlighet att upprätthålla monopol på den artikeln. Då stupa de monopol i den vägen, som redan finnas. Jag ser i de argument, som här äro anförda, intet som helst skäl att känna mig tveksam om, att det rätta ligger i att rösta för reservationen.

*Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsfyndig-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)*

Ang.
bevarande i
svensk ägo
av vissa sten-
kolsyndäg-
heter på
Spetsbergen.
(Forts.)

Greve **Lagerbjelke**: Det förefaller mig som om sunnda förståndet skulle säga, att om dessa kolgruvor hade det oerhörda värde, som här antytts, om brytningskostnaden vore så låg som blott intill hälften av brytningskostnaden i England, vad beror det då på att privatkapitalet i hela världen inte slår sig på att köpa detta företag? Vi veta, att det bolag, som äger företaget, år efter år försökt att sälja det. Det har misslyckats. Vad beror det på? Jo, det beror på att de räknekunniga finansmännen ansett, att det icke varit något att förtjäna.

Herr **Rune**: Blott ett par ord till herr Lindley. Det är uppfriskande att höra, när han talar om att det här bara gäller den enkla saken »att taga vara på den stora profiten», som han uttrycker sig. Ja, jag får verkligen säga, att när man vet, vilken stor profit, som har framkommit under de ansträngningar, som antagligen rätt duktiga affärsmän gjort för att där få fram någon profit, och när man sett, hur grundligt det misslyckats, då måste man vara en bra stor optimist för att tala om den stora profiten man skulle kunna taga ut där uppe.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr **Kvarnzelius** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 29, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr **Asplund** begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—56;
Nej—49.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av väckta motioner om införande av obligatorisk nöjesskatt samt om avsättning av viss del därav till en fond för stödjande av musik, sång, föredrag och föreläsningar m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner om förbud mot utminuteri av rusdrycker till den, som icke fyllt 25 år. *Ang. minimi-aldern för in-köp av rus-drycker.*

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 113 i första kammaren av herr *Bärg* m. fl. och nr 160 i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Norup m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 34 § 1) i gällande förordning angående försäljning av rusdrycker, att rusdrycker icke finge utminuteri till den, som icke fyllt 25 år.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av ifrågavarande motioner I: 113 av herr *Bärg* m. fl. och II: 160 av herr *Bengtsson* i Norup m. fl., för sin del antaga i betänkandet framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 34 § i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Herr Schlyter: I detta betänkande har bevillningsutskottet med anledning av väckta motioner och i överensstämmelse med kontrollstyrelsens förslag hemställt om sådan ändring i 34 § rusdrycksförsäljningsförordningen, att rusdrycker framdeles icke skola få utminuteri till den, som ej fyllt 25 år. Denna bestämmelse medför den konsekvensen, att då i 45 § 2 mom. angående avhämtning å utminuteringsställe av rusdrycker stadgas: »Avhämtas dryckerna genom ombud, må som sådant ej begagnas person, till vilken veterligen, enligt vad i 34 § stadgas, rusdrycker ej må utminuteri», åldersgränsen jämväl enligt denna paragraf höjas till 25 år.

Enligt uppgift har denna fråga diskuterats i kontrollstyrelsen, där man icke ansett betänkligheter föreligga mot att taga nämnda konsekvens. Frågan beröres dock icke vare sig i kontrollstyrelsens till utskottet avgivna utlåtande eller i utskottets eget betänkande, lika litet som andra betänkligheter, vilka från olika håll framställt mot förslaget, i utskottets betänkande närmare bemötas. Då andra kammaren emellertid har beslutat återremiss till utskottet för att få denna fråga ytterligare övervägd, ber jag att få yrka, att även denna kammare må besluta ärendets återremitterande till bevillningsutskottet.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande betänkandet annat yrkande ej förekommit, än att betänkandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 18, i anledning av väckt motion om tull å förädlade träd av äpple, päron, plommon och körsbär; samt

nr 19, i anledning av väckt motion om tullfrihet för kvicksilverhaltiga beredningar för betning av utsäde.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för befattningshavare hos statens pensionsanstalt;

nr 26, i anledning av väckt motion om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg; och

nr 27, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om beredande av pension åt extra skrivbiträdet Eva Maria Charlotta Lundgren.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till bearbetning av material från riksskogstaxeringen.

Punkten 34.

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) medgiva, att riksskogstaxeringen finge i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit, fortsättas och slutföras,

b) för sådant ändamål, av det för fortsättande av riksskogstaxeringen beviljade anslaget av 375,000 kronor anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 125,000 kronor;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och med avsläg å motionerna I: 68 och II: 117 för bearbetning av material från riksskogstaxeringen anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 63,000 kronor.

I de likalydande motionerna nr 68 i första kammaren av herr *von Stockenström* och nr 117 i andra kammaren av herr *Lorichs* hade hemställts, att riksdagen ville för bearbetning av material från riksskogstaxeringen för budgetåret 1927—1928 anvisa utöver det i statsverkspropositionen föreslagna anslaget å 63,000 kronor ett belopp av 8,000 kronor eller tillhoppa för ändamålet i fråga ett extra reservationsanslag av 71,000 kronor.

Enligt en vid förevarande punkt avgiven reservation hade herrar *Nilsson* i Kabbarp, *Sjöblom*, *Tjällgren*, *Gabrielsson*, *Sköld*, *Hedlund* i Häste och *Lorichs* ansett, att utskottets yttrande bort vara av den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt motionerna I: 68 och II: 117.

a) lika med utskottet;

b) lika med utskottet;

c) för bearbetning av material från riksskogstaxeringen anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 66,000 kronor.

Herr **Sjöblom**: Herr talman! Vid denna punkt har fogats en reservation, avgiven av herr Nilsson i Kabbarp m. fl. Denna reservation avser en höjning med 3,000 kronor av det anslag, som skulle utgå för bearbetning av materialet från riksskogstaxeringen. Kungl. Maj:t begär 63,000 kronor, och i detta ärende föreligga tvenne motioner, avgivna, den ena av herr von Stockenström i första kammaren och den andra av herr Lorichs i andra kammaren, däri yrkas, att anslaget skall höjas med 8,000 kronor. Det förhåller sig nämligen så, att den personal, som arbetar med riksskogstaxeringen, särskilt de personer, som ha till uppgift att bearbeta materialet, anställas under en viss kortare tid på året mot en mycket oansenlig avlöning. Att detta arbete igångsattes just vid den tidpunkt som skedde, motiverades visserligen med att det på grund av då rådande arbetslöshet skulle gå lätt att få arbetskraft för att utföra detta arbete. Nu förhåller det sig så, att för riksskogstaxeringen sysselsätts 9 förmän under $4\frac{2}{3}$ månader av året mot en månadspenning av 225 kronor, 9 provträdstagare, som äro anställda under samma tid mot en månadsavlöning av 200 kronor, och 63 hantlangare, som arbeta samtidigt och hava en ersättning av 5 kronor 50 öre per dag. Alla dessa skola följa stakningslinjerna genom skogarna och få köpa sin mat och hyra logi där de hamna för varje dag. De få gå långa sträckor. Utom dessa finns det i Stockholm kvinnliga skrivbiträden, som sysselsätts under en tid av 5 månader om året, och som i arvode hava 200 kronor per månad.

Reservanterna hava ansett, att det föreligger ganska välmotiverade och starka skäl att sätta ledningen för riksskogstaxeringen i tillfälle att på de punkter, där det betraktas som mest nödvändigt, i någon mån höja dessa oansenliga och små arvoden. Det är ett ganska stort antal personer, som frågan här gäller. Det är icke långt ifrån 100 personer, som arbeta för en avlöning, som högst utgör 225 kronor per månad, medan de övriga hava en ännu mindre avlöning.

Nog tycker jag, att riksdagen borde kunna gå med på att i den mån, denna lilla anslagshöjning av 3,000 kronor kan sätta ledningen för riksskogstaxeringen i tillfälle att förbättra ersättningen åt de sämst betalda vid detta arbete även bifalla en sådan anslagshöjning.

Utän att längre upptaga tiden skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr **Sederholm**: Den föregående talaren berörde med några ord anledningen, varför riksskogstaxeringen igångsattes för några år sedan och sedermera har fortsatts under de senaste åren. Ett mycket vägande skäl härvidlag var just, att det fanns en hel del skogsutbildat folk, som var utan arbete, och man ville anordna detta så att säga som nödhjulsarbete för dem under denna tid och på samma gång få denna riksskogstaxering gjord. Detta förklarar också, att den avlöning, som kom att utgå för detta arbete, icke var större än som av redogörelsen framgick.

Samma skäl som förelåg då riksdagen beslöt igångsätta detta arbete, föreligger emellertid alljämt. Det råder fortfarande arbetslöshet bland skogsutbildat folk, och riksdagen har alltså fortfarande, synes det mig i likhet med utskottsmajoriteten, samma anledning, att när det gäller ersättningen för detta arbete, betrakta det som ett nödhjulsarbete. Man måste lägga märke till att detta icke är avsett att bli fortgående och permanent utan om ett par tre år beräknas vara avslutat. Under sådana förhållanden föreligger icke heller någon anledning att betala de vid arbetet anställda högre ersättning än de nu erhålla och som kan motiveras av själva arbetets art. Jag medgiver gärna, att avlöningen är låg, och hade det gällt normala förhållanden, eller ett arbete, som skulle bestå längre tid, hade det gällt, att personerna ifråga skulle få sitt

Anslag till bearbetning av material från riksskogstaxeringen.
(Forts.)

Anslag till
bearbetning
av material
från riksskogstaxeringen.
(Forts.)

livsarbete av detta, ja, då låge ju frågan på helt annat sätt. Med hänsyn till det nu anförda ha såväl departementschefen som utskottet ansett, att man kan stanna vid den ersättning, som nu föreslagits i statsverkspropositionen.

Nu har det sagts, att om man icke höjer ersättningen, kan man möjligen riskera att bli av med vissa av dessa upptränade tjänstemän och befattningshavare. Jag tror, att den risken icke är så stor, och i varje fall finns det många andra, som kunna rycka in och fylla de avgäendes platser.

Med hänsyn till dessa skäl, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Stockenström: Herr talman! Det är riktigt, såsom den föregående ärade talaren anförde, att riksskogstaxeringen igångsattes såsom nödhjälpsarbete, men man kan ju ändå icke jämföra detta arbete med andra nödhjälpsarbeten. Riksskogstaxeringen avser ju att skaffa oss en noggrann och fullständig inventering av våra skogstillgångar. Jag tror icke, att något annat land — åtminstone känner icke jag något sådant — i detta avseende gjort en tillnärmelsevis så grundlig och vederhäftig utredning som vårt. Då resultatet nu en gång föreligger, kommer det att ge oss ett underlag för vår skogspolitik för en mycket lång tid framåt, och det är en nationalekonomisk gärning av den allra största betydelse, som här utföres.

Det förefaller mig då inte vara riktigt på sin plats, att staten i överdriven njugghet icke betalar skäligen löner till dem som utföra detta arbete. Jag tror, att man måste medgiva, att lönerna äro alltför låga. Om man tänker på lagledarna, som hava att under sommaren leda arbetet i skog och mark, så hava de därvid 450 kronor i månaden. Det är högskolebildade unga jägmästare. Under vintern, då de tjänstgöra i Stockholm, där betydligt dyrare levnadskostnader råda, hava de endast 300 kronor i månaden. Med de omkostnader, som de under sommaren hava, då de för övrigt icke ha något extra dagtraktamente, tror jag icke att de kunna lägga av några pengar för sitt vinterbehov.

Nu föreligger den risken att man kan förlora den tränade och rutinerade personal, som man nu har. Jag vet, att arbetet kunnat bedrivas i mycket raskare takt än man från början förväntat, och detta beror bl. a. därpå, att denna personal skaffat sig en utmärkt god rutin vid utförandet av sitt arbete såväl i skogen under sommaren som på expeditionen under vintern, då materialet bearbetas. Därest nu en viss mindre löneroglering icke vidtages, föreligger alldeles givet den risken, att om bättre arbets- och förtjänstmöjligheter yppa sig för personalen, kommer den att omedelbart draga sig ifrån nu ifrågavarande arbete. Jag kan nämna, att en ung extra jägmästare, som tjänstgör såsom notarie i domänstyrelsen, har en lön som ligger mellan 420—480 kronor i månaden, medan dessa jägmästare, som utföra ett alldeles säkert lika kvalificerat arbete, få gå för 300 kronor i månaden.

Med hänsyn till den stora vikten av att detta arbete kan i fortsättningen bedrivas med samma hastiga takt och med samma goda tränade personal som hittills anser jag det fullt befogat, att en viss löneroglering vidtages. Detta är anledningen till att jag i föreliggande ämne väckt en motion, som ansluter sig till de äskanden, som riksskogstaxeringsnämnden gjort, nämligen en höjning i anslaget å 8,000 kronor. Så långt ha utskottsreservanterna icke velat gå utan föreslagit en höjning av allenast 3,000 kronor.

Då jag icke anser någon utsikt förefinnas att i riksdagen få igenom ett högre belopp än reservanterna föreslagit, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade, vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr Boberg: Herr talman! Vi ha för närvarande en jordbruksminister, som i synnerligt hög grad är hemma i de ämnen, som nu behandlas. Det är

han, som föreslagit det anslagsbelopp av 63,000 kronor, som utskottet förordat. Kammaren har väl då ingen anledning att frångå regeringens förslag, som utskottet tillstyrkt.

Enskilda motionärer hava ju framkommit med förslag och yrkat att dessa ersättningar skulle höjas och reservanterna ha i modifierad form gått in härför; men då det är bekant, att här finns många arbetslösa personer, som skulle behöva detta arbete för sin utkomst, ehuru de icke kunna få det, trots att de ha kompetens härför, så tror jag icke, att kammaren behöver gå in för en förhöjning av de ersättningar, som redan givas. Även om, såsom avdelningsordföranden här yttrade, en eller annan skulle lämna arbetet på grund av missbelåtenheten med ersättningen så komma andra med samma kompetens att inträda i stället.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sjöblom* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 35.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckt motion om utvidgad rätt till stamboksföring av svin;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande överlåtelse till Ronneby stad av viss kronan tillhörig fastighet i nämnda stad;

Första kammarens protokoll 1927. Nr 13.

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andel i soldattorpet för roten nr 4 vid Bodens kompani av Norrbottens regemente m. m.;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område tillhörande Bohusläns regementes övningsfält vid Uddevalla;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,23 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 11 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 196, angående viss ändring i grunderna för utlåningen från fonden för torvindustriens befrämjande.

Justerades protokollen för den 5 och den 8 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 64, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne-reglering för befattningshavare hos statens pensionsanstalt.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

nr 23, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å jäst; och

nr 24, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckt motion om tull å förädlade träd av äpple, päron, plommon och körsbär; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 6 mars 1899 om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behörighet för diplomatisk tjänsteman att verkställa konsulär förrättning; och

nr 22, i anledning av väckt motion om befogenhet för domstol att i vissa fall förordna god man att å bolagsstämma föra talan för aktie.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Bärgs* motion, nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande m. m. samt driften av hem för kroniskt sjuka.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 7 och 8, statsutskottets utlåtanden nr 30—32, bevillningsutskottets memorial och betänkanden nr 20—22, andra lagutskottets utlåtanden nr 13 och 14 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 196.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö väckte en motion, nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till riksräkenskapsverket och dess verksamhet under budgetåret 1927—1928.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Herr *Larsén* väckte en motion, nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1923 (nr 281) om motorfordon.

Denna motion hänvisades till behandling av lagutskott.

Avgåvos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 220, av herr *Larsén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § i förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt m. m.; och

nr 221, av herr *Carlsson, Carl*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Avgåvos och hänvisades till andra särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 222, av herr *Svensson, Isak*, och herr *Holmgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m.; samt

nr 223, av herr *Akerberg* m. fl., i samma ämne.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.45 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
